

Mendelova univerzita v Brně
Zahradnická fakulta v Lednici

EXPOZIČNÍ ZAHRADA JAKO SOUČÁST ZAHRADNICKÝCH VÝSTAV
Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Jiří Martínek, Ph.D.

Vypracovala: Lucie Řiháčková

Lednice 2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Lucie Řiháčková**
Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura
Obor: Zahradní a krajinářská architektura
Název tématu: **Expoziční zahrada jako součást zahradnických výstav**
Rozsah práce: 40 stran textu, rozsah dokumentace a příloh vyplynou v průběhu zpracování práce.

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte literární přehled o vývoji zahradnického výstavnictví se zaměřením na zahradně architektonickou tvorbu a principy tvorby zahradnických výstav se zaměřením na expoziční zahrady.
2. Proveďte výběr významných českých a světových zahradnických výstav nebo veletrhů se zaměřením na tvorbu expozičních zahrad a proveďte jejich kritické zhodnocení.
3. Ověřte studiem získané informace při tvorbě modelové expoziční zahrady na vybrané výstavě nebo veletrhu.
4. Zpracujte projektovou dokumentaci modelového objektu do úrovně studie.

Seznam odborné literatury:

1. OTRUBA, I. *Zahradně architektonická tvorba : část Zahradnické uýstaunictví*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 1999. 58 s. ISBN 80-7157-363-9.
2. CHAPMAN, E. A. *Exhibit Marketing : A Success Guide for Managers*. 2. vyd. New York: McGraw-Hill, 1995. 20 s. ISBN 0-07-011232-0.
3. TICHÁK, M. *Flora Olomouc 1958-2008 : rozkvetlé půlstoletí*. V Olomouci: Výstaviště Flora Olomouc, 2008. 126 s. ISBN 978-80-254-1784-3.
4. ŠUSTÁČEK, L. *Návrh na uspořádání zahradnické expozice v rámci hospodářské výstavy v Praze r. 1927 : ve středu průmyslového paláce : evidenční číslo 449 : [Investice do rozvoje vzdělávání, reg.č.: CZ1.07/2.2.00/15.0084]*. Praha: Ladislav Šustáček, 1927. 1 s.
5. OTRUBA, I. *Zahradní architektura : tvorba zahrad a parků*. 1. vyd. Brno: Era, 2002. 355 s. ISBN 80-86517-13-6.
6. BOISSET, C. *The Garden Sourcebook : The Essential Guide to Planning and Planting*. 1. vyd. London: Mitchell Beazley, 2001. 360 s. ISBN 1-84000-503-3.
7. BROWN, J. *The Modern Garden*. London: 2001. 223 s. ISBN 0-500-28321-4.
8. YOUNG, C. *Encyklopedie zahradního designu*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2011. 352 s. ISBN 978-80-242-2916-4.

Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2017

L. S.

Lucie Řiháčková
Autorka práce

doc. Ing. Pavel Šiměk, Ph.D.
Vedoucí ústavu

Ing. Jiří Martinek, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci:

Expoziční zahrada jako součást zahradnických výstav

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb.

o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Lednici dne:

.....

podpis

Poděkování

Děkuji Ing. Jiřímu Martínkovi, Ph.D. za ochotu a věnovaný čas konzultacím a užitečným podnětům k této práci.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. CÍL PRÁCE	7
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	7
3.1 ZAHRADNICKÉ VÝSTAVY	7
3.1.1 PŘEDZVĚST VÝSTAVNÍ TVORBY A JEJÍHO POSLÁNÍ	7
3.2 VÝVOJ VÝSTAVNICTVÍ V OBECNÉ ROVINĚ.....	8
3.3 VÝVOJ ZAHRADNICKÉHO VÝSTAVNICTVÍ.....	8
3.4 ZÁKLADNÍ POJMY V ZAHRADNICKÉM VÝSTAVNICTVÍ	8
3.5 ZAHRADNICKÉ VÝSTAVY A JEJICH POSLÁNÍ	9
3.6 EXPOZIČNÍ ZAHRADY	10
3.6.1 OBSAH POJMU EXPOZIČNÍ ZAHRADA A JEHO VZTAH K ZAHRADNICKÝM VÝSTAVÁM	10
3.6.2 TYPOLOGIE EXPOZIČNÍCH ZAHRAD	11
3.6.3 VLASTNOSTI EXPOZIČNÍCH ZAHRAD	12
3.6.4 PROCES TVORBY EXPOZIČNÍCH ZAHRAD	12
3.6.5 KOMPOZIČNÍ PRVKY EXPOZIČNÍCH ZAHRAD	13
3.6.6 EXPOZIČNÍ ZAHRADY A ZAHRADNICKÉ VÝSTAVY	14
3.7 ROZBOR VYBRANÝCH EXPOZIČNÍCH ZAHRAD	15
3.7.1 Die Gärten der Welt, Berlin.....	15
3.8 SPECIÁLNÍ ZAHRADY	21
3.8.1 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH SMYSLOVÝCH ZAHRAD	22
4. MATERIÁL A METODY	23
4.1 POSTUP PRÁCE.....	23
4.2 PŘEDSTAVENÍ A LOKALIZACE MODELOVÉHO OBJEKTU	23
4.3 PŮSOBNOST VÝSTAVIŠTĚ FLORY OLOMOUC	24
4.4 HISTORIE PARKU SMETANOVY SADY.....	24
4.5 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY V MODELOVÉM OBJEKTU.....	24
4.6 EXPOZIČNÍ ZAHRADY VE SMETANOVÝCH SADECH	24
5. VÝSLEDKY	25
5.1 KONCEPT EXPOZIČNÍCH ZAHRAD.....	25
5.2 NÁVRH EXPOZIČNÍ ZAHRADY - SMYSLOVÉ ZAHRADY	26
6. DISKUSE	27
7. ZÁVĚR, SOUHRN A RESUMÉ	28
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A OSTATNÍCH ZDROJŮ	29

9. SEZNAM PŘÍLOH	31
------------------------	----

1. ÚVOD

Zahradnické výstavnictví je součástí oboru zahradní a krajinářské architektury a jednou z mediálních a osvětových činností v zahradní architektuře a její tvorbě. Je součástí tohoto celku, který představuje široké veřejnosti nové názory, podněty a myšlenky, které následně hýbou tendencemi v utváření prostředí, ve kterém žijeme. Přináší nové poznatky a zkušenosti, nové náměty, které se svými specifickými vyjadřovacími prostředky snaží předat celé společnosti.

Výstavnictví jako takové je součástí lidské společnosti od pradávna díky prvotním nabídkám zboží na tržišťích, volných prostranstvích, křižovatkách cest aj. - zruční řemeslníci či zapálení obchodníci zde vystavovali své produkty za účelem obchodu, aby si tak zajistili dobré živobytí. Dnes je primárním posláním výstavnictví informovat, hnát rozvoj a pokrok co nejvíce dopředu a dát o tom všem vědět. Nyní je to jakási ukázka toho nejlepšího, co společnost vytvořila, ať už na poli kultury, umění, vědy či techniky. A to vše jen díky bezhraničné lidské vynalézavosti, nejmodernějším technologiím a ohromné moci mediální činnosti.

Výstavnická tvorba je syntézou myšlenek a vzájemné spolupráce umělců, zahradníků, techniků, architektů a stavebních inženýrů a specialistů v mnoha dalších oborech, které se liší od zaměření témat výstavy. Výsledkem je tedy v zásadě interdisciplinární spolupráce produkce, umění a architektury. Čerpat nové podněty a nápady z těchto výstav můžeme na různých úrovních dle toho, jak široký okruh působnosti tyto výstavy skýtají – mezinárodní a národní festivaly, veletrhy, výstavy a přehlídky s různorodou tematikou a všesměrným zaměřením. Díky dnešním téměř neomezeným možnostem médií a době, ve které hraje reklama, společenský status a touha po moci a bohatství prim, lze s klidným svědomím poznamenat, že tyto akce představují studnici inspirací a zároveň hnací sílu vývoje lidské společnosti a všeho, co se s ní pojí.

Výstavnictví se zahradnickou tematikou má přece jen něco „do sebe“. Ve srovnání s jinými vystavovanými exponáty má svá jednoznačná specifika. Není jimi nic jiného než samotné rostliny – živý materiál proměnlivý v prostoru a čase. Ačkoliv nejsou vystavované objekty odsouzeny k trvalé existenci na konkrétním místě, mají za jistých okolností potenciál žít déle a působit, plnit svou funkci, v nezměněném stavu delší čas. Zahradnické výstavy mají tu schopnost zprostředkovat nám momenty prožité v objetí přírody, ve světě nekonečných barev a vůní, pocitově daleko a přitom fyzicky tak blízko soudobému úspěchanému životu ve spárech města. Jsou jednou z možností, jak se ocitnout zase o něco blíž našim kořenům, jak okusit kousek exotiky a nádech jiných kultur a přitom nemuset podniknout cestu kolem světa. Sama taková výstava může být zkrácenou, ale velmi intenzivní přehlídkou – cestou po celé zeměkouli a jejích krásách a to vše jen během pár minut. Meditační, zenové nebo třeba středomořské zahrady se tak mohou rázem objevit vedle sebe, byť jsou si ve svých domovinách tak vzdálené.

Expoziční zahrady, jako součásti zahradnických výstav, jsou dílkem mozaiky v přehlídkách se zahradnickým zaměřením, avšak její nezbytnou součástí. Dalo by se říci, že jsou poznávacími znaky,

atributy, zahradnických výstav. Bez expozičních zahrad nejsou zahradnické výstavy ničím, možná snad jen pouhým nakupením rostlinného materiálu na konkrétním místě, nikoli však organizovaným a vědomě utvářeným celkem s jasnou kompozicí. A co si pod nimi konkrétněji představit? Jednoduše řečeno prostory vyhraněné pro přírodní formy, které prezentují nějaký styl, myšlenku či názor. Může se jednat o zahrady založené na výsadbách různých sortimentů rostlin s cílem ukázat nejmodernější odrůdy, stylizace zahrad z dálných končin (buddhistické, meditační zahrady), které známe z vyprávění a ukázek v televizi, dále může být expoziční zahrada vyjádřením autorovy osobnosti, kdy představuje svůj vlastní pohled na dané téma (tak, jak to vidí on sám) nebo pokus ověřit si nové nápady v praxi a zjistit, nakolik se s takovým řešením lidé ztotožňují a jak jej přijímají (tzv. přírodní zahrady, zahrady pro imobilní, nevidomé...).

Když zapomeneme na to, že mohou mít výstavy převážně obchodně výtvarný záměr a někdy až bezhlavě utvářejí podmínky pro formování našeho vkusu a představy o dokonalosti ve všech sférách našeho života, je nutno poznamenat, že nám přináší i mnoho dobrého v pravém slova smyslu. Vystavování pod širým nebem má své kouzlo, zvláště pak za přívětivého počasí s sebou může nést symboliku horkých letních dnů, radovánek a společenského života, potěšení z rostlin, jejich největší krásy v tomto období a postupně se člověk spolu s rostlinami uchyluje dovnitř, do interiérů, kde oslavuje radost ze štědrosti úrody, z darů přírody a připravuje se zase na další období. Zvláště v exteriéru člověk vnímá spojení s přírodou mnohem intenzivněji, citlivěji reaguje a všímá si okolních vazeb, je bezprostředně spojen s kosmickými fenomény, které spoluurčují kvalitu a atmosféru místa. Bezprostřední kontakt s přírodou je tedy velmi výrazný.

Dalším důvodem velkého zájmu o výstavnické akce je již zmiňované určování trendů, tedy toho, co je zrovna, jak se říká, „in“. Návštěvníci zde mají nepřeborné množství možností, jak si zařídit byt, založit zahradu nebo co si vzít na sebe když se jde do města. Rádi napodobujeme, rádi se inspirujeme a ještě raději jdeme s módou ruku v ruce. Kdo nejde s dobou a trendem, je často nežádoucím společníkem. Právě v tom, abychom se zorientovali v aktuálních otázkách trendů, nám výstavy pomáhají.

Nejde jen o trendy a módu, ale také o novinky, které ještě nemusí být v obecném povědomí lidí a výstavní tvorba je perfektní příležitostí jak tyto novinky představit a zpřístupnit je tak lidem. Spolu s tím jde i rozšiřování povědomí o oborech jako takových, ať už nově vznikajících a zatím ne příliš známých, tak oborech, se kterými jsme v kontaktu dennodenně nebo je třeba jen znovuobjevujeme.

Účastníci krom jiného získávají mnohé kontakty, jež jim v budoucnu mohou být nápomocny, poznávají nové lidi, které zajímají podobná témata, nacházejí nové přátele, učí se novým věcem, získávají nové znalosti a zkušenosti a celkově si rozšiřují obzory. Společné setkávání na výstavách též přispívá k vytváření a harmonizaci hezkých mezilidských vztahů. Výsledkem je obohacení jak materiální, tak duchovní.

Pro vyváženost je dobré nastínit i možná potenciální negativa tohoto oboru. Asi nejdůležitějším a nejaktuálnějším z nich se jeví trend globalizace, který je dnes již relativně známým a zavedeným

pojmem. Globalizace se projevuje v celé společnosti a propojuje společnosti zemí na globální úrovni. Dříve jsme mohli o nádherných zahradách ze staré Číny slyšet z vyprávění a snít o nich, představovat si je podle věrných popisů z literatury. Dnes již máme daleko více možností, jak se k různým informacím dostat a využít je ve svůj prospěch. Televize, počítače, chytré telefony nebo třeba volnost cestování za hranice naší země. Vše se na tom různou měrou podílí a přispívá tak ke sjednocení kultur celého světa. Veškeré hranice kultur a jedinečností daných oblastí jsou setřeny a následně propojeny do jednoho celku. Díky povaze tohoto samostatného oboru využívat nejnovější poznatky z mnoha profesí a prezentovat je na mezinárodních výstavách vlastně zařizuje, aby se k informacím mohl dostat úplně každý. Není tedy dnes již žádným překvapením, že se vánoční stromeček lidé zdobí téměř po celém světě. Nakolik je trend globalizace přínosným a do jaké míry jej podporovat, je otázkou spíše filozofickou a není námětem této práce. Jednoznačné ale je, že hlavní, vůdčí roli v tomto trendu hrají komunikační technologie.

Dalším možným negativem mohou být nekladné reakce účastníků na mnohá témata, ať už v podobě zklamání a nepochopení expozičních výstav až po následné neuctívání a hromadné ničení objektů. I v tomto ohledu se ale výstavní tvorba jeví jako možný nástroj osvěty, kdy může lidem představit a vysvětlit své záměry a motivovat je tak k vytvoření pozitivního vztahu nejen k rostlinám.

Jistě by se dalo najít daleko více „pro a proti“ v odpovědích na otázku zda výstavnictví ano či ne. Výše psané řádky se však snažily téma pouze okrajově nastínit v obecném úvodu.

2. CÍL PRÁCE

Cílem této práce je vymezit a specifikovat expoziční zahrady jako součásti zahradnických výstav, popsat principy jejich tvorby a zaměřit se na jejich kompoziční uspořádání. Zavítat do historie pořádání zahradnických výstav a zamyslet se nad tím, co vede k jejich obrovské popularitě a jaký mají pro lidstvo vlastně význam. Návrhová část si klade za cíl vytvořit návrh modelové expoziční zahrady, s využitím poznatků z teoretické části. Soustředit se na vytvoření konceptu expozičních zahrad ve výstavnickém areálu Flory Olomouc (park Smetanovy sady) a především pak na návrh jedné z těchto zahrad zpracovaný do scénáristicko-libretační fáze.

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 ZAHRADNICKÉ VÝSTAVY

3.1.1 PŘEDZVĚST VÝSTAVNÍ TVORBY A JEJÍHO POSLÁNÍ

Při pátrání po pramenech, které by částečně nastínilo vývoj zahradnického výstavnictví, vyvstává otázka, do jakého období bychom mohli zařadit zrod výstavnictví jako takového.

Publikace, jež se tímto směrem ubírají, řadí počátky výstavnictví do 4. tisíciletí př. n. l., kdy se formou trhů zboží směňovalo na veřejných prostranstvích a poté se postupně začaly konat pravidelné městské trhy díky masivnímu rozmachu řemesel a zemědělství. Výsledkem dlouhodobého vývoje společnosti a potřeby prezentovat svou činnost a obchodovat s výrobky pak byly velkolepé výstavy a veletrhy (Dusová, 2016). Poté se již uvádějí samotné pořádané výstavy z různých let v souvislosti s různými výročími apod. Tyto výstavy již bývají zaměřené na vystavování exponátů z různých oborů a představují různá témata – objekty zájmu (průmyslové výstavy, zahradnické, výstavy automobilů, uměleckých děl, výstavy s tematikou módy apod.).

Jako úplně první zahradnická výstava bývají uváděny belgické Florales ve městě Gent z roku 1808 (Otruba, 1999). Nedalo by se ale o jakési formě zahradnického výstavnictví hovořit už daleko dříve?

V dávných dobách, kdy byly zahrady měřítkem moci panovníka a podléhaly tak svým ztvárněním společenské situaci, byly jakousi reakcí na to či ono smýšlení a požadavky na krásno oné doby. Panovník, který si je nechal vybudovat, se jimi prezentoval a projevoval svoji dalekosáhlou moc. Nemůžeme hovořit o výstavnictví v pravém slova smyslu, přece jen primární funkcí nebylo propagovat nějaký výrobek, nějakou novinku a nebylo tvořeno pro obyvatelstvo – širokou veřejnost. Zahrady byly soukromým a nedotknutelným útočištěm panovníka, které ovšem vzbuzovalo u obyvatel a kolemjdoucích nejhlubší obdiv. Nedá se ale těmto soukromým rájům upřít motiv ohromit, vyvolat zájem, být kulturním zážitkem a inspirací a v neposlední řadě propagovat moc vlastní osoby, být měřítkem souměřitelnosti. A možná už i určovat trend. Tedy stejné funkce, jaké charakterizují naše dnešní zahradnické výstavnictví. V té době šlo především o to, aby panovník dal najevo celému širému okolí, co je zač, stavbou ohromných rezidencí prokazoval svoji sílu a bohatství, šlo mu především o společenskou prestiž. Dnes je prestiž také jedním z předpokladů výstavnické činnosti, ale zdaleka ne jediným a primárním. V dnešní době představuje výstavnictví hnací sílu rozvoje a pokroku.

Dát najevo své společenské postavení formou zahradní tvorby je patrné zvláště u starověkých zahrad – ať už egyptských, mezopotámských či například římských. Římští císaři se těmito činy proslavili, nechali si pro sebe vybudovat honosná sídla, která nemohla nechat snad nikoho chladným. Jako příklad za všechny můžeme uvést nádherný stavební komplex prostoupený zahradami císaře Hadriana ve městě Tivoli. Ještě dnes pohled na ruiny tohoto obrovského díla vzbuzuje hlubokou úctu a respekt. Starověké zahrady ale nebyly jedinými, které bychom mohli považovat za jakousi předzvěst zahradnického výstavnictví.

Symbolika absolutistické moci, Francie jako vůdčí síla Evropy a nutná monumentalita staveb a jejich sepnutost s okolní krajinou – to jsou jen základní ideje, které v sobě zhmotnila francouzská klasicistní zahrada. Francouzská zahrada se dá považovat za ukázkový příklad symbolizující neomezenou moc panovníka a jeho společenského postavení. Zahrada reprezentovala hospodářský a kulturní rozvoj celé Francie, byla přehlídkou toho nejlepšího a nejdražšího, co si v té době bylo možné pořídit. Pompézní, maximálně reprezentativní a postrádající lidské měřítko, takové byly francouzské zahrady Ludvíka XIV., krále Slunce, který nemohl snést to, aby měl někdo jiný honosnější zahradu než on sám a tím pádem vyšší prestiž. Proto nechal také zkonfiskovat majetek spolu s jeho zahradou ministra financí Fouqueta, jehož zahrada při slavnostním otevření oplývala majestátní hostinou, ukázkou baletního umění a ohňostrojem.

Výběr uvedených příkladů zahrad nemůže být považován za první zahradnické výstavy v dnešním smyslu. Ale mohly by být alespoň dány do souvislostí při hledání kořenů, předzvěstí zahradnického výstavnictví. Minimálně svou úlohou propagovat osobnost panovníka a jeho moc, zaujmout a ohromit nebo být zážitkem viděným třeba jen zpoza vysokých zdí. Rostliny byly spíše prostředkem, jak dokázat a obhájit svoje postavení, zato dnes jsou rostliny stále častěji i cílem.

3.2 VÝVOJ VÝSTAVNICTVÍ V OBECNÉ ROVINĚ

Na úvod by bylo ještě dobré říci, co předznamenalo vývoj výstavnictví, které se později specializovalo na jednotlivá odvětví, čímž vznikaly výstavy tematické. Kde se výstavnictví vlastně vzalo a jak vypadalo kulturně-historické pozadí, ze kterého zahradnické výstavnictví vzešlo.

Otruba (1999) naznačuje, že do první světové výstavy konané v Londýně roku 1851, poskytovaly informace především obrazy, knihy, rytiny. S postupným rozvojem vědy a techniky se ale začaly do popředí dostávat další formy sdělování a předávání informací, a to jak v oblasti vzdělávání, tak v oblasti ekonomiky a dalších lidských činností. Právě londýnská výstava pořádaná pro celý svět tyto snahy posunula mnohem dál. Od tohoto okamžiku se totiž začíná vedle slov prosazovat i obraz či věc, která je názorně představena publiku. Verbální informace jsou navíc doplněny informacemi vizuálními, a to v mnohem větší míře, než jej mohla činit rytina. Vliv vizuálních informací se natolik vžil a zesílil, že se vytváří zcela nové formy sdělení, poznání i styku mezi lidmi. Začala výstavba výstavních zařízení, která zásadním způsobem zasahuje do organismu měst a krajiny. Výstavní tvorba se tímto stává architektonickou disciplínou se zvýšeným uplatněním propagačního a výtvarného hlediska.

Ve světě Londýn, u nás to byla Praha (1891), která jako první reagovala na rozmach evropských výstav. Podnětem jí byla proslulá výstava v Paříži (1889), kde byla poprvé světu představena Eiffelovka.

V souvislosti s prvními výstavami u nás bývá ještě zmiňována první průmyslová výstava v Evropě, pořádaná v pražském Klementinu při příležitosti korunovace Leopolda II. za českého krále

(1791), která byla ale podřízena obchodním zájmům českého průmyslu. Právě jubilejní výstava v Praze (1891) byla připomínkou první průmyslové výstavy v Evropě (Otruba, 1999).

3.3 VÝVOJ ZAHRADNICKÉHO VÝSTAVNICTVÍ

Zahradnickému výstavnictví začala být věnována velká pozornost na přelomu 19. a 20. století. Jako historicky první zahradnická výstava bývají uváděny belgické **Floralies (Floralien)** ve městě Gentu. Společně s Holandskem bychom mohli právě Belgii považovat za průkopníky v zahradnickém vystavování. Zahradní přehlídka **Flora** v Harleemu byla předchůdcem holandské **Floriade**, která se koná každým desátým rokem a vždy znamená nejen pro Evropu velkou událost (Otruba, 1999).

Následovány dalšími evropskými zeměmi si zahradnické výstavy v Belgii i Holandsku získaly během svého působení velkou oblibu a vytříbený vkus se svým specifickým programem. Zahradnické výstavy pořádané v jednotlivých zemích mají různý okruh působnosti a různou míru významnosti; dá se říci, že jsou odstupňované především dle intervalů konání výstav a délky trvání, a tak jsou kupříkladu německá **IGA (Internationale Gartenbauausstellung)** nebo již zmíněná **Floriade**, konané jednou za deset let, nejvýznamnějšími výstavami se zahradnickou tematikou v zemi. Z dalších významných výstav pořádaných v Německu můžeme zmínit celonárodní výstavu **BUGA** nebo oblíbené zemské výstavy, kterých je možné navštívit v jednom roce hned několik.

Mezi další země s velkou výstavnickou tradicí patří zajisté Rakousko se svými výstavami **IGM (Interantionale Gartenbaumesse Tulln)**, tradiční květinová země s každoročně bohatým programem z oblasti zahradnictví od jara do zimy – Anglie, ale také Španělsko, Itálie nebo Francie se svými proslulými zahradními festivaly. Významnou roli v utváření historie a tradic zahradnického vystavování sehrála i Československá republika, konkrétně potom Olomouc pořádající **Floru**. Podrobný průlet historií zahradnického výstavnictví v jednotlivých zemích je uveden v textové příloze *Vývoj zahradnického výstavnictví v jednotlivých zemích*.

3.4 ZÁKLADNÍ POJMY V ZAHRADNICKÉM VÝSTAVNICTVÍ

Zahradní festival – ve slovníku cizích slov je vysvětlen jako soutěžní přehlídka uměleckých výkonů, výtvorů nebo objektů nebo také jako slavnostní sjezd; bývá zpravidla chápán jako časově omezená výstava zahradních instalací, ať už prostorových, vytvořených pomocí různých materiálů a technologií nebo fungujících ryze na botanických principech. Bývají úzce specializované na propojení zahradního umění, botaniky, ekologie, designu, architektury, nových médií či konceptuálního umění a právě jejich multidisciplinární a mezioborové zaměření z takovýchto akcí činí líheň avantgardních a inovativních přístupů (Svorová, 2007).

Zahradnický veletrh – představuje výstavu produktů firem ze zahradnického odvětví; hlavním cílem je jejich prezentování odborné veřejnosti a navazování nových dodavatelsko-odběratelských vztahů. Na rozdíl od běžného trhu tedy nejde o přímý prodej koncovým zákazníkům (nebo jen velmi

omezeně). Veletrh většinou trvá kolem jednoho týdne, koná se jednou ročně, a to vždy na stejném místě (Martínek [online], 2014).

Zahradnická výstava – je krátkodobým způsobem prezentace tématu z oblasti zahradnictví a zahradní tvorby. Na rozdíl od expozice je její trvání kratší (maximálně 2 roky) a vysvětluje problematiku užším způsobem, čímž jde mnohem více do hloubky. Je charakterizována množstvím doprovodných akcí (Martínek [online], 2014).

3.5 ZAHRADNICKÉ VÝSTAVY A JEJICH POSLÁNÍ

Přehled uvádí výstavy s různým zahradnickým zaměřením, s různou délkou trvání a rozdílným rozsahem záběru jak prostorových parametrů, tak záběr okruhu svého působení. Z toho plyne, že i zahradnické výstavy můžeme dělit dle různých kritérií pro lepší uchopitelnost a charakteristiku. Kategorizace zahradnických výstav je diferencovaná kvalitativně, kvantitativně, tematicky a z hlediska společenského významu. Dle Otruby (2002) je výstava podmíněna nejen funkčním zaměřením, obsahem, posláním, ale i dalšími aspekty kvalitativními, teritoriálními, časoprostorovými apod. Kromě obecného členění výstav podle funkce, doby konání či koncepce, se Otruba (2002) soustřeďuje na třídění výstav zahradnických, a to opět dle různých kritérií, z nichž má pro celistvost výše uvedeného výčtu zahradnických výstav význam především (upraveno dle Otruby, 2002):

Tematické zaměření, při kterém se zahradnické výstavy dělí na:

- a) **univerzální** (obecné), kde může být vystavovacím exponátem cokoli, co souvisí se zahradnictvím; příkladem může být anglická Chelsea Flower Show a další velké mezinárodní výstavy; u nás má tento statut výstava Flora Olomouc,
- b) **specializované** (monotematické), zaměřené na prezentaci určitého druhu či skupin rostlin (přehlídky růží, lilií, mečíků apod.); tyto výstavy je nutné správně načasovat a vědět, jak návštěvníka zaujmout, i proto bývají doplněny různými upoutávkami.

Umístění výstav a jejich expozic:

- a) **exteriérové** (venkovní), kdy jsou expozice situovány do venkovních prostor, jimiž mohou být parky, veřejné prostory nebo třeba volná krajina,
- b) **interiérové**, kdy jsou exponáty a expozice rozmístěny ve výstavních pavilonech,
- c) **kombinované** – výstava se rozprostírá jak v interiéru (pavilonu), tak exteriéru (prostory mimo výstavní pavilony).

Teritoriální kritérium:

- a) **zahraniční** zahradnické výstavy, k nimž řadíme světové výstavy, nejnáročnější typy z výstavnické tvorby; dle svého rozsahu zaměření a velikosti mohou mít i výrazný přeshraniční přesah působnosti a určovat tak nejaktuálnější světové trendy,

- b) **tuzemské** zahradnické výstavy, které ještě dále dělíme na mezinárodní (se zahraniční účastí), celostátní a regionální; dle velikosti a významu mohou mít opět rozdílný rozsah vlivu.

Okruh návštěvníků:

- a) univerzální zahradnické výstavy (laické), kam může zavítat kdokoli, kdo má i nemá o obor zahradnictví zájem; často bývají spojeny s prodejem zahradnických produktů
- b) odborné zahradnické výstavy, jež se specializují na zahradnický obor a vše, co s ním má co dočinění; v rámci nich se konají různé schůzky a přednášky, na kterých se scházejí odborníci v oboru a předávají si nové poznatky a hledají společně odpovědi na dosud nezodpovězené otázky.

Již v úvodním zamyšlení nad tématem zahradnických výstav byly naznačeny a zmíněny některé hlavní role a funkce těchto výstav. Nyní je ještě třeba tyto role doplnit a shrnout pro zakončení obecné problematiky pojednání o zahradnickém výstavnictví.

Díky tomu, že je zahradnické výstavnictví syntézou mnoha uměleckých a technických disciplín, dokáže zajistit velké množství funkcí, kterých s rostoucími nároky návštěvníků a lidstva celkově neustále roste. Za hlavní roli zahradnického výstavnictví bychom mohli považovat objevování a aplikaci nových poznatků a prostředků v oblasti nejen kulturní, ale též společensko-politické. Vychází to z významu výstav pro obyvatele, kdy výstavy dokáží s úspěchem plnit funkci informátora o nejrůznějších tématech, předmětech a souvislostech a ovlivňují tak kulturní a celospolečenské podmínky života lidí a jejich prostředí. Svým výsostným postavením v roli informátora a propagátora tak dokáží razantně změnit směr vývoje, kterým se bude zahradnictví v nejširším slova smyslu nadále ubírat. Dusová (2007) ve své práci cituje úryvek z knihy Dušana Pavlů, který se k výstavám vyjadřuje těmito větami: „*Výstava je prostorem a multimédiem pro různorodé publikum. Je zprostředkovatelem informací téměř ze všech oblastí lidského života. Výstavnictví a veletrhy od počátku kulturních dějin lidstva nejen kopírují společenský vývoj materiálního a duchovního světa, ale postupně jej také utvářejí. Jsou zapojovány všechny nové formy sdělování, práce s prostorem, světlem, zvukem, haptickými informacemi, vůněmi i chutěmi.*“

Zahradnické výstavy, stejně jako jakékoli jiné oborové výstavy mohou být velkou šancí pro jednotlivé vystavovatele, kteří v rámci představení svých výtvorů mohou získat profesní prestiž. S přihlédnutím k náplni dnešních zahradnických výstav, kdy již tradiční součástí bývají soutěže, je možné konfrontovat a hodnotit výtvoř autorů a motivovat je tak v jejich práci či zálibě, nutí je neustále usilovat o kvalitu a neokoukanost, zapojovat svoji fantazii a tíhnout k nalezení nových hodnot, byť by k tomu měli užít prostředků tradičních, ale jen v novém pojetí představených.

Další významnou funkcí zahradnických výstav je bezesporu výměna produktů a informací, a to na různých úrovních – od místní až po celosvětovou. Tím, že mohou být výstavy jakýmsi sjezdem návštěvníků a vystavovatelů z mnoha zemí napříč světem, mohou zároveň zajišťovat výměnu názorů,

myšlenek, nových trendů a koncepcí a ovlivňovat tak například vývoj či rozvoj některých zanedbaných území. Výstavní tvorba podporuje a usměrňuje rozvoj zahradnických oborů a umožňuje souhrnně nazírat a posoudit problémy, které se vyskytnou, a to díky vzájemné spolupráci s ostatními zeměmi.

Výstavní tvorbě se nedá upřít vliv na formování lidské osobnosti. A to nejen z hlediska vzdělávání v oborových tématech, ale také z hlediska vytváření vlastních názorů, estetického citění a nalézání a upevňování vlastního vkusu. Pojmy jako rostliny, zahrada či příroda se mohou stát v životě člověka životní jistotou a jeho novou náplní a motivací. Kulturní zážitek z navštívených výstav se může natolik vepsat do našich životů, že se rozhodneme jednou provždy uchýlit jinou cestou a kompletně přehodnotit naše dosavadní smýšlení nejen o přírodě.

S formováním lidské osobnosti úzce souvisí příklon k nové filozofii tvorby životního prostředí jako místa, se kterým jsme každodenně v kontaktu. V pojednání o padesátileté působnosti Flory Olomouc (Tichák, 2008) Ing. arch. Štefka hovoří právě i o významu zahradnických výstav pro kvalitní životní prostředí: *„Dotýkají se všech oborů zahradnictví a zahradní kultury, pomáhají naplnit souborem námětů, impulsů a zásad faktory nezbytné pro komplex životního prostředí. Utrvují nás v názoru, že zeleň není luxus, ale nezbytný element k životu a podílejí se na aplikaci sadovnického řešení ploch na výstavišti v obraze celého města a krajiny. Jsou střediskem poučení pro nejširší vrstvy obyvatelstva.“* A dále pak hovoří ke specifčnosti olomoucké Flory: *„Zezeň, která je svým kulturně výchovným posláním a hygienickým významem aktivní součástí životního prostředí a jeho nezastupitelnou komponentou, je při výstavách akcentována v nejrůznějších podobách. Ve své okrasné funkci pak jako faktor, který umocňuje cílové potřeby a estetické nároky a zušlechťuje mezilidské vztahy.“*

Poslední zmínka k rolím a posláním zahradnických výstav by mohla patřit zvyšování povědomí a atraktivity o oboru. Někdy může být pro návštěvníky novinkou, jindy jen nabídne nové tendence a směry, které budou pravděpodobně v následujících obdobích hýbat s obrazem města a krajiny.

3.6 EXPOZIČNÍ ZAHRADY

3.6.1 OBSAH POJMU EXPOZIČNÍ ZAHRADA A JEHO VZTAH K ZAHRADNICKÝM VÝSTAVÁM

Až doposud bylo na jednotlivých stránkách práce hovořeno převážně o zahradnických výstavách a ve stručnosti o jejich skladebných částech. Nyní je nutné se zaměřit na jednotlivé komponenty, celky tvořící společně zahradnickou výstavu. A jelikož se tato bakalářská práce soustředí na téma expozičních zahrad, bude řeč právě o nich.

Pojem expoziční zahrada není nikde přesně definován. Používá se ve smyslu popisu zahrad či zahradně-architektonických objektů, které mají za úkol zastupovat nějakou zahradnickou tematiku a představovat ji návštěvníkům v rámci zahradnických výstav. V překladu tedy výstavní zahrada, zahrada situovaná v prostorách zahradnické výstavy. V tomto smyslu se tedy člověku nejspíše vybaví nějaký prostor, který můžeme označit jako zahradu, jež nese dle svého charakteru, použití rostlin a materiálů nebo třeba hlavní funkce určitý název – např. modrá zahrada (těžištěm je modré zbarvení komponent), růžová zahrada (převažují růže), slepecká zahrada, japonská zahrada, zahrada smyslů,

zahrada ticha apod. Označení těchto zahrad je velice variabilní a má vlastně neomezené možnosti, důležité je však, aby název odpovídal charakteru a účelu zahrady, aby jej správně a prakticky vystihoval.

Expoziční zahrady tedy vnímáme jako dnes již nezbytné součásti areálů výstav se zahradnickou tematikou, alespoň tedy u těch značně proslulých výstav, jež velké úsilí vkládají i do prezentace oboru zahradní a krajinářské architektury a snaží se o jeho přiblížení běžným lidem. Jsou jedním ze skladebných prvků a společně s výstavními pavilony a jejich expozicemi a instalacemi, stavbami pro zabezpečení služeb, komunikačním propojením a různými orientačními a doplňkovými prvky tvoří charakter a poznávací znaky té které výstavy.

Protože není plně jasné, co lze ještě považovat za zahradu a kde je tedy hranice mezi pouhým nakupením rostlin na jednom místě, kde nemůže být o vědomém uspořádání řeč, a zahradou, s jejím posláním, náplní a určitou promyšlenou kompozicí, je nutné ještě před následným rozbořením principů vybraných expozičních zahrad upřesnit rozsah pojmu expoziční zahrada. Právě na zahradnických výstavách může být tato hranice velmi nezřetelná.

Snaha o vymezení pojmu nutí autorku práce k zamyšlení nad jednotlivými částmi slovního spojení expoziční zahrada. Začneme tedy zahradou. Zahrada je v dnešní době fenoménem, který se stále více snaží proplout z venkova do městského prostředí. O zahradách toho bylo napsáno již mnoho a výklady o nich se liší úhly pohledu, v závislosti na společensko-politické době a v neposlední řadě vztahem a přístupem jednotlivých autorů k tématu příroda - zahrada.

Zahrada v nejpůvodnějším smyslu znamenala prostor ohrazený, vymezený vůči přírodě, která byla považována za nebezpečnou, neboť byla neprobádaným světem a lidé nevěděli, co od ní čekat. Jasně vymezená zahrada tedy byla jakýmsi zhmožněním strachu z neznáma. Pejchal v zamyšlení nad přírodními zahradami (2012) hovoří o původním významu slova zahrada. Dle něj se v zahradách různým stupněm stylizace zvyrazňuje a koncentruje to nejatraktivnější, co nabízí příroda a krajina. Vznik a trvání zahrady jsou pak spojeny s lidskými aktivitami, jež modifikují, omezují či naopak podporují přírodní prvky a jevy zahradu utvářející. Ta je však „pouze“ člověkem přizpůsobenou „přírodou“. Musí být tedy označena za útvar umělý, pokud tento význam chápeme jako člověkem podmíněný (Pejchal, 2012).

Ondřej Dadejík (2012), cituje Maru Millerovou, autorku jedné ze současných monografií o filozofické relevanci zahrad, která podotýká, že zahrady navíc často zahrnují – tj. reprezentují, symbolicky vyjadřují – roztroušená archetypální, náboženská či jinak kulturně specifická schémata, což z nich činí ještě méně uchopitelný předmět zkoumání. Když k tomu ještě připočteme větší míru nestability, proměnlivost, jistou nepředvídatelnost, zahrnutí všech smyslů, má zahrada jako estetický objekt velice unikavou, neurčitou povahu.

Že zahrada není příroda, tvrdí také Vlastimil Zuska (2012) ve svém příspěvku k přírodním zahradám. Zahrada, jako reprezentant přírody, může dle něj nabývat či plnit (jako vše ostatní) řadu funkcí, vedle převažující utilitární ve smyslu praktického užitku (zelinářská zahrada, ovocný sad),

vědecké či teoretické (arboretum, botanická zahrada) nepochybně i funkci estetickou. Stejně jako mnoho jeho předchůdců a souputníků, Zuska říká, že příroda v krajním smyslu divočiny nedotčené lidskou činností i člověkem ovlivněná, tzv. kulturní krajina nabývají řady podob, stejně jako známe mnoho podob zahrad. A ve snaze uchopit podstatu zahrady, kterou poté dále rozvádí a přibližuje, cituje úryvek postmoderního myslitele Wolfganga Welsche:

„Zahrada představuje druh koncentrovaného upořádání přírody - je jakousi miniaturou světa. A tato mikroskopická reprezentace přírody (pomocí ‚umělé‘ uspořádané přírody) se propojuje s ‚non-artifiziální‘ přírodou za ní a transformuje její chápání. Vnímáním zahrady dosahujeme hlubšího a plnějšího obrazu přírody vůbec, který se rozpíná ze svého esenciálního jádra (jak je vyjádřeno v zahradě) ke všem projevům přírody (jak jsou vnímány vně zahrady). Běžné vnímání těchto projevů se transformuje: stává se zjevným, že jde také o realizaci esence přírody. Náhle vidíme, že tato esence se objevuje i v přírodě vně zahrady.“

Karel Stibral (2012) se zase se svými kolegy intenzivně zabývá otázkou umění zahrad, a zda by se mělo umění zahrad řídit principy malířství, případně jakými a zda nemá umění zahrad blíže k architektuře. Výsledkem je názor, že jak malíř, tak zahradník by neměli dělat nic jiného než studovat přírodu a potom z ní vybírat – a opět tvrzení, že následná kompozice je tedy jakousi vybranou přírodou ve smyslu zhuštění toho nejlepšího, co se v přírodě nachází.

Ačkoli jsou výše vybrané příspěvky a názory dílem autorů s různými profesemi a z toho vyplývajícího rozdílného přístupu a náhledu na věc, nedá se jim upřít jistou podobnost a v základu definic vlastně shodnost. Jen namátkou bylo vybráno pár autorů, ale shoda u všech panuje v tvrzení, že zahrada je už z principu názvu zahrazeným místem, vymezeným vůči nějakému okolí, a nese s sebou to nejlepší z toho, co chce představovat. Různě silně se v ní promítají aktivity člověka.

Ještě je dobré zmínit, že ve výstavnictví existují dva možné koncepční přístupy, jak píše ve své práci Eva Kontúrová (1998), z nichž je základem pro tvorbu a vylišení expozičních zahrad ten druhý zmíněný: *„Ve výstavnictví jsou v podstatě možné dva koncepční přístupy. V prvním z nich, tzv. užitém výstavnictví je hlavní důraz kladen na exponát, který je nositelem obsahu výstavy. Ve druhém případě nehraje vystavovaný výrobek hlavní úlohu. Expozice je založena na souhře architektury, prostoru, myšlenky a výtvarných principů, které ji doprovázejí. Divák je aktivním účastníkem výstavní scény, není jen „prohlížečem“ vystavovaných exponátů. Důležité je tu především nosná myšlenka expozice, zapojení smyslů návštěvníka a estetický zážitek.“*

Významů slova *expozice* je vícero, pro praktický účel práce však bude stačit objasnění pojmu ve významu výstavnickém. Dle wikipedie (Expozice [online], 2017) je expozice dlouhodobá výstava, trvající déle než dva roky, optimálně na dobu deseti let s obměnami. Vychází striktně ze zaměření muzea (v tomto případě výstavy), a proto jsou prezentovány hlavně sbírkové předměty muzea

(ukázkové zahrady). Dle Martínka ([online], 2014) je úkolem expozice oproti klasické výstavě vysvětlit určitý jev mělčím a širším způsobem.

Výstava se liší od expozice svou délkou konání. Jde o krátkodobou záležitost trvající maximálně dva roky a je zpracována na jakékoli téma. Jde mnohem více do hloubky než expozice. Taktéž bývá doprovázena různými akcemi (Výstava [online], 2017).

Pojem příbuzný výstavě je také *vernisáž*, již je označováno slavnostní otevření nějaké výstavy, které bývá zpravidla doplněno dalším uměleckým programem (hudba, divadlo). Na jejím počátku bývá pronesen krátký úvodní projev. Vernisáže mohou být veřejné nebo neveřejné, kam mají přístup jen pozvaní lidé (Vernisáž [online], 2016).

Z výše uvedeného tedy můžeme již mnohem jasněji vymezit expoziční zahrady a pokusit se pojem lépe definovat. V nejlepším případě můžeme říci, že expoziční zahrady jsou nějakým způsobem vymezené prostory vůči svému okolí, jejichž působnost je předurčena k trvání v rámci nejméně dvou let. Nejedná se však o nahodilé nakupení rostlin či materiálů v rámci tohoto prostoru, ale o koncepčně pojedený prostor, ve kterém se jednotlivé složky vzájemně doplňují a podporují a nabízejí intenzivní smyslový a estetický zážitek z této sehrané scény. Tím, že prošly nároky a potřeby dnešní společnosti dlouhým vývojem a její vnímání a vkus se do značné míry také změnil, nepřekvapí větší či menší odklony od ideálního (původního) významu při tvorbě těchto zahrad. Není tedy neobvyklé, že se ukázkové zahrady někdy i rok co rok mění, aby stihly reagovat na prudký a rychlý vývoj kupředu. Právě čas je asi nejčastěji tím měnícím se kritériem, které nebývá dodrženo, a to díky potřebě mít nejlépe vše ihned k dispozici, nečekat na nic, proč taky, když jsou dnes již takové možnosti, které nám to umožňují.

Ačkoliv je z definic jednotlivých pojmů jasné co značí a jaké typy objektů zastupují, často se setkáváme s různými obměnami významů těchto slovních spojení a vůbec slovních označení ve výstavnictví. Příklady pojmů použitých pro různé typy objektů dokumentují *obrázky č. 1 – 6* v obrazové příloze. Tato označení byla uvedena v kontextu s obrázky na stránkách organizací, z nichž byly obrázky převzaty. Z obrazové dokumentace je zřejmé, že pojem expozice bývá užíván nejen v souvislosti s dlouhodobým působením vystavovaného objektu, ale též pro jakási aranžmá vystavená na odív návštěvníků jen po několik málo dnů. Označení instalace pak bývá zase častěji viděno v souvislosti s přípravami nějaké výstavy nebo expozice než jako popis celého výsledku.

3.6.2 TYPOLOGIE EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

Po vyslovení definice se nabízí možnost provedení nějaké typologie expozičních zahrad. Když se však zamyslíme nad tím, co všechno mohou zahrady vyjadřovat či zastupovat, otevírá se před námi nekonečný řetězec variací zahrad, zvláště když ještě přihlídneme k možným nuancím v použití materiálů, které ve výsledku ale mohou být tím rozhodujícím, co odliší dvě jinak totožné zahrady. Proto by se autorka omezila jen na nejjednodušší rozčlenění expozičních zahrad, a to na zahrady v interiérech a exteriérech.

Zahradami v interiérech v tomto případě nemyslíme pouhé interiérové dekorace z rostlin či zelené stěny, ale zahradu s jejími typickými vlastnostmi a charakteristikami jako u zahrad exteriérových. Na zahradnických výstavách se jedná především o zahrady instalované ve výstavních pavilonech nebo sklenících (například výstava exotů). Do těchto míst jsou umísťovány expozice vyžadující jiné klimatické podmínky, než jaké poskytuje venkovní plocha. Tomuto musí být přizpůsoben výběr jednotlivých materiálů včetně rostlin, které jsou schopné tyto podmínky snášet. Pro požadavek dlouhodobější působnosti je nutné použít interiérové rostliny, které mohou být v určitém období (např. v období nejvyšší návštěvnosti výstavy) doplněny sezónními venkovními rostlinami. Výhoda těchto zahrad je jednoznačně v tom, že umožňují návštěvníkovi nahlédnout do společenstev rostlin jiných světů během celého roku a seznamují ho s rostlinami, které není možné pěstovat v našich klimatických podmínkách.

Exteriérové expozice mohou mít oproti těm interiérovým v něčem mnohem více možností, v jiném zase o dost méně. Jejich umístění do exteriéru výstavního areálu souvisí především s podmínkami a možnostmi, jež dané prostředí skýtá. Jsou to zejména klimatické podmínky, možnosti dané rozlohou území a jeho charakter, použitelnost materiálů a konstrukcí pro tvorbu expozic a také možnosti dané údržbou a obsluhou. Mezi již docela tradiční venkovní zahradní expozice patří různá alpina, rosaria, vodní zahrady a dále zahrady s tematickým zaměřením – zahrady pro nevidomé, meditační zahrady, japonské zahrady, muzejní zahrady apod.

3.6.3 VLASTNOSTI EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

Vlastnosti expozičních zahrad vyplývají především z podstaty materiálu, ze kterého sestávají – živého materiálu - proměnlivého v prostoru a čase, a tím jsou rostliny. Tento fakt s sebou přináší nejen výrazná specifika při řešení, tvorbě a následné péči o tyto prvky, jež jsou jejich podstatou, ale také mnohé problémy a zvýšené nároky, aby byly expozice vždy v co nejlepším stavu a neubíralo se jim zbytečně na atraktivitě. Protože krom jiných exponátů, právě kvůli těmto expozicím realizujeme výstavy. Je pochopitelné, že největšími zvláštnostmi zahradnických výstav, které můžeme s klidem aplikovat i na expoziční zahrady, jsou rostliny, jak tvrdí Otruba (1999). Jedná se o materiál tvarově různorodý a především proměnlivý, čehož využíváme v podobě uplatnění různorodosti struktur a textur. Proměnlivost rostlin během jejich života také může významně přetvořit habitus, čili celkový vzhled rostlin. Kromě proměnlivosti struktur, textur a celkového habitu patří ke kompozičním vlastnostem rostlin proměnlivost barev a tvarů. Neméně významné jsou délka života a rychlost růstu, další nezbytné předpoklady pro to, aby mohly být konkrétní taxony použity v zahradě. Některé rostliny mohou vydávat líbivé zvuky a vůně, což může být dalším důvodem, proč jsou tyto rostliny v expozici žádané. K nejvýznamnějším vlastnostem mohou patřit regenerační schopnost a schopnost reprodukce, na kterých může stát princip celé zahrady. Všechny tyto vlastnosti vyplývající z podstaty použitého materiálu – rostlin – jsou podmíněny geneticky nebo vnějším prostředím, včetně působení člověka. Díky těmto výjimečným vlastnostem nám rostliny umožňují občas vytvořit i něco zcela

nemožného. Zároveň však tyto specifika nesou i specifické potřeby na zajištění životních podmínek, aby nám expozice mohly dělat maximální možnou radost.

Podstatu expozičních zahrad (a taktéž zahrad jako takových obecně) nemusí představovat jen živý materiál – rostliny, ale v poslední době stále více uplatňované a do zahrad vnášené prvky technické – neživé materiály. Dnes již není žádnou novinkou tvorba zahrad výhradně s použitím technických materiálů. U těchto jsou rozhodující především životnost, únosnost, schopnost odolávat povětrnostním vlivům u venkovních expozic a designové provedení prvků. Stále častěji se k těmto přidává ještě udržitelnost, ekologičnost a maximální efektivita za minimální spotřeby energie.

Zahradnické výstavy se od jiných vylišují způsobem instalace, což platí zrovna tak pro expoziční zahrady. Jelikož je vždy třeba, aby byla expozice funkční co nejrychleji a v plné síle, není možné s umístěním jednotlivých prvků zahrady otálet. Proto, jak píše Otruba (1999), je potřeba rychlé a dokonale organizované akce, která vyvolává též určité nároky na řešení přístupových (obslužných) cest, aby realizaci nic nekomplikovalo. Snadná přístupnost je také předpokladem pro ošetřování a výměnu rostlin a díky tomu, že se k jednotlivým expozicím mohou pojit různé doprovodné programy (soutěže, hodnocení expozic, ale také aktivní zapojení návštěvníků prostřednictvím her a jiných námětů), je dobrá přístupnost naprosto nezbytná.

Nakonec by se ještě dalo doplnit dlouhodobá atraktivnost, působivost a vysoká výstavnická hodnota zahrad jako nezbytné vlastnosti pro jejich úspěšnost a přijetí návštěvníky.

3.6.4 PROCES TVORBY EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

Výsledkem sledu jednotlivých fází návrhového a realizačního procesu je konkrétní expoziční zahrada. Těmito fázemi jsou *analýza, námět, libreto, scénář, projekt, realizace a likvidace*.

Martínek ([online], 2014) o prvotní fázi *analytické* hovoří v souvislosti s rozhodováním o účasti na výstavě či veletrhu včetně úvah o rentabilitě účasti. Hlavní důraz je však kladen na vlastní průzkumy prostor a sběr potřebných dat, podkladů a informací o místě. Dále uvádí zamýšlení se nad lokalizací expozice v prostoru a zběžné úvahy o provozu v rámci expozice.

Další fází je fáze *námětová*, která přináší řešení hlavní, základní myšlenky pro expoziční zahradu. Formulují její tematiku a představuje autorovy tvůrčí záměry. Dle Martínka ([online], 2014) dále tato fáze řeší prostorové parametry, způsob oslovení publika a hlavní zásady tvůrčí činnosti. Následuje *libreto* podrobněji rozvádějící myšlenky autorova záměru jako textový komentář. Obsahuje v základu plán uspořádání prostor a údaje o možných exponátech. Libreto je podkladem pro práci výtvarníka či architekta (Martínek [online], 2014).

Scénář je detailní charakteristika expoziční zahrady až na jednotlivé prvky (vegetační, technické, umělecké apod.) včetně všech technických prostředků nezbytných pro jejich funkci (např. substráty, typy závlahových systémů, trávniky apod.). Úvodním scénářem Martínek ([online], 2014) nazývá řešení jednotlivých částí výstavních prostorů a jejich detailní popis, čímž navazuje na libreto, které rozvádí do větší podrobnosti.

Projektem nazýváme grafické vyjádření záměru na úrovni prováděcí dokumentace. Zahrnuje soupis informací o konstrukcích, technice a materiálech potřebných pro následnou realizaci. Vychází z něho výkazy počtů a výměr pro rozpočty (Martínek [online], 2014). Součástí je také vizuální představa o konkrétní podobě jednotlivých prvků stejně jako pohledy do různých částí expoziční zahrady, řezy prostorem, celkový půdorys a možné další vizualizace navrhovaného prostoru.

Fází *realizace* nazývá Martínek ([online], 2014) přenesení papírového projektu do reálu. Přenesení se děje za pomoci vytyčovací sítě a kolíků. Realizace začíná „zdola nahoru“ nejdříve položením inženýrských sítí v expozici (voda, elektrická energie, v případě interiérových zahrad také vytápění nebo naopak chlazení), dále pokračuje terénními modelacemi a výstavbou objektů (zídky, schody, terasy, pergoly, altány, jezírka, bazény apod.). Následuje tvorba komunikací, rozprostření substrátů a další úprava ploch pro výsadbu rostlin. Po všech úpravách dochází na výsadbu rostlin a dotvoření prostoru zahrady naplánovanými doplňky.

Po uplynutí stanovené doby působení expoziční zahrady dochází k *likvidaci* či *přestavbě*. Bývá to například i v souvislosti s opětovným konáním zahradnické výstavy, kdy chtějí pořadatelé výstavy nabídnout návštěvníkům čerstvé trendy a vnést tak do výstavního areálu nový „vítr poznání“.

3.6.5 KOMPOZIČNÍ PRVKY EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

Dle Otruby (1999) se každá výstavní tvorba odvíjí od základních principů architektonické tvorby a její specifickou vlastností je výrazné uplatnění zákonů kompozice a využívání výtvarných výrazových prostředků. Výstavní objekt má být dle něj uceleným uměleckým dílem zobrazujícím konkrétní sdělení a vytvářející účinný prostředek působící na člověka.

Kompoziční principy využívá nejen stavební architektura. I kompozice v zahradě je tou nejvyšší alchymí. Kompozice uspořádává, organizuje materiály; je nadstavbou, která pojí prvky s obsahem tak, aby působily harmonicky nebo byly naopak v kontrastu. Je jakýmsi vztahem vyjadřující nadřizenost a podřizenost, spojitost částí celého díla.

Zásadní odlišností zahradní kompozice od kompozice stavebního objektu je v práci s používanými materiály. Při práci s rostlinnými materiály je tedy nanejvýš žádoucí respektovat jejich specifika a zařadit se dle toho. Už samy o sobě rostliny jsou velmi variabilní v tvarech, barvách a velikosti.

Při tvorbě zahrad na zahradnických výstavách je účelnější a přehlednější využívat kompozic jednoduchých geometrických tvarů, které propůjčí zahradám jasně vymezené linie a hranice. Není to však zásadou, ze které nelze vybočit, mnohdy je lepší volit prostorové struktury organických linií pro docílení větší měkkosti a uvolněnosti. Řešení se liší návrh od návrhu a uměleckého záměru.

V následujících řádcích budou stručně charakterizovány základní prvky důležité pro kompozici zahradní tvorby jako výchozí základ pro následný rozbor jednotlivých příkladů expozičních zahrad.

3.6.5.1 ZÁKLADNÍ PRVKY V KOMPOZICI EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

Zde zmíněné kompoziční prvky se uplatňují v zahradách různých typů. Platí tedy obecně pro zahradní navrhování, přičemž u expozičních zahrad se častěji uplatňují jednodušší pravidelné kompozice, mnohdy založené na přísné symetrii. Zároveň je ale důležité uspořádání zahrad s expozicemi v rámci výstavního areálu; tyto jednotlivé celky musí být navzájem odděleny a vymezeny a současně propojeny a musí být přístupné pro návštěvníky i pro technické zabezpečení. Dělení kompozičních prvků bývá různorodé, pro stručný přehled a základní charakteristiku bylo použito a upraveno dělení dle Damce (2016).

Terén je prvotním (výchozím) a nejzákladnějším prvkem kompozice. Je dán souhrnem vnitřních i vnějších vlastností zemského povrchu, ze kterých se při návrhu nějakého prostoru vychází. Prostřednictvím přesunů, stabilizací či kultivací upravujeme terén dle představ, čímž vznikají přirozené či umělé formy terénu. Konkrétní podobu získává technickým řešením, pojednáním v konkrétních materiálech a výtvarným zpracováním detailů. Tvarosloví terénních modelací může být vyjádřeno vhloubenými (konkávními tvary), opticky zvětšujícími celý prostor nebo naopak tvary vypuklými (konvexními), které působí iluzivně ve vnímání prostoru a zmenšují jeho dimenze. Modelaci terénu ještě zvýrazňuje či zmírňuje prostorotvorný účinek hmot vegetace.

Voda, životodárná tekutina, není jen součástí biosféry, ale také ničím nenahraditelná substance, symbol živé přírody v zahradní kompozici. Bývá nejatraktivnějším prvkem, který nenechá nikdo jen tak bez povšimnutí. Voda jako kompoziční prvek s sebou nese jedinečné vlastnosti a možnosti, kterých nelze dosáhnout jinými médii. Sdružuje, navozuje specifickou atmosféru prostoru, působí pozitivně na psychickou rovinu lidského vnímání, působí uklidňujícím, meditativním dojmem, vyrovnává teplotní výkyvy prostředí a svými dynamickými formami též eliminuje rušivé vlivy okolí, potlačuje nežádoucí zvuky. Díky svým vlastnostem bývá nejsvětější a nejhladší plochou, společně se sklem pak průzračným a průhledným materiálem skýtajícím jedinečné možnosti. Voda v zahradě má nekonečné množství podob; uplatnění najde jak ve statických (vodní zrcadla), tak v dynamických formách (kaskády, fontány, stříky, mlhy). V rámci kompozičního uspořádání může voda tvořit rámeček prostoru, srdce prostoru nebo být motivem a nést hlavní myšlenku.

Vegetace je diagnostickým znakem zahradní tvorby. K základním formám vegetace v kompozici prostoru řadíme vegetaci prostorotvornou (formující prostor, přebírá funkce architektury) a doplňkovou (dekorační). Stěžejní použití vegetačních prvků v kompozici s sebou přinášejí stromy a jejich záměrně komponované formy, které v utváření prostoru hrají hlavní roli. Dřeviny se hodí k tvorbě hmot a prostoru a ve svých variacích také k pojednání velkých ploch, ať už v podobě pokravných či popínavných dřevin. Byliny taktéž využíváme k tvorbě ploch, ale zásadní jsou při zpracování detailů a speciálních efektů daného místa a dotvoření jeho atmosféry. Samozřejmě se vždy volí takové možnosti využití vegetace, jaké dané místo dovolí a unese, takže jiné formy najdeme v zahradě krajinářské a jiné ve čtvercové zahradě s omezeným prostorem. Vegetace skýtá nekonečné množství

variant v jejich použití a s přihlédnutím k jejich proměnlivosti je jisté, že jsou její formy vždy a v každém prostoru originálem.

Využití *světla* může přinést do kompozice naprosto jedinečnou působivost a může se tak stát významným prvkem zahradní scény. Rozhodující je jeho kvalita, uspořádání, usměrnění a barva. Díky všem těmto vlastnostem lze určité věci zdůraznit, povznést nad ostatní, nebo naopak potlačit, odsunout do pozadí, aby na sebe nebraly přílišnou pozornost. Přítomnost světla často bývá spojena s vodní plochou, kterou nasvětluje a dotváří.

Stavby mohou samy o sobě prostor zahrady formovat, častěji jej však podtrhují, dotvářejí; mnohdy bývají jejich poznávacím znakem a jsou tak nositeli diagnostických atributů. Důležité je jejich souznění s okolím, do kterého jsou zasazeny, a to jak ve formách, tvarech a liniích, tak také v měřítku a proporcích. Dále je také rozhodující použitý materiál a jeho barvy, textury, struktury a architektonický detail.

Mobiliář je dalším ze základních prvků neodmyslitelně spojených se zahradní kompozicí. K mobiliáři přičítáme nejen různá odpočívadla a stolky, ale také odpadkové koše, zahrazovací sloupky, zábradlí a dělicí prvky, stojany na kola a mřížky ke stromům, rozmanité nádoby pro rostliny, informační prvky a také pítka a drobné vodní a světelné prvky. Tak jako u všech předcházejících kompozičních prvků, je také u mobiliáře zásadní správný výběr v souladu s kompozičním záměrem.

3.6.5.2 DALŠÍ KOMPOZIČNÍ PRVKY ZAHRADNÍHO PROSTORU

K odvozeným prvkům zahradní kompozice bychom mohli počítat významné prvky utvářené základními prvky, jejichž přítomnost je pro odvozené prvky podmíněna.

Základem členění prostoru jsou *kompoziční osy*, které vycházejí z pohledu návštěvníka, jenž se daným prostorem pohybuje. Dle důležitosti v kompozici se dělí na osy různého řádu, a tak rozlišujeme osy hlavní, kam se umísťují výrazné akcenty, jenž nemají být za žádnou cenu přehlédnuty (například umělecká díla, vodní akcenty, stavby nebo technické artefakty), a osy vedlejší, které větví základní osnovu a jsou podružného významu.

Akcenty či *dominanty* v zahradě jsou takovými prvky, které jsou v rámci svého prostoru významné a určují jeho charakter. Upoutávají pozornost, přitahují svým uspořádáním, barevností, strukturou, dimenzemi apod. Jsou umísťovány na kompoziční osy, zvláště pak na jejich křížení, čímž se stávají středem veškeré pozornosti. Nesou v sobě hlavní myšlenku díla, symbolizují jeho podstatu. Jako dominanty bývají používány všemožné architektonické a výtvarné kreace, vodní díla, stavby apod. Akcentem však nemusíme myslet jen osamocené prvek či soubor stejných prvků, ale také nějaké místo v zahradě, které má odlišnou nebo výsostnou funkci, např. prostor v zahradě s odpočívadly a stolky doplněné dalšími drobnostmi, které ovšem z tohoto prostoru vytvoří centrum veškerého dění v celé zahradě; v tomto případě bychom nemluvili o akcentu prvku, ale o centru, kde se lidé shromažďují.

Stejně jako v ostatních oborech výtvarného umění se i v kompozici zahrad uplatňuje perspektiva a její efekty. Záleží nejen na velikosti pozorovaného předmětu, ale též na vzdálenosti od pozorovatele (čím je dále, zdá se být menší). Dalším „trikem“ je sbíhání dvou rovnoběžných linií v dálí, ačkoliv jsou od sebe obě linie pořád stejně vzdálené. Účinek perspektivy v zahradě zesilujeme vypracováním popředí, středu a pozadí (Sadovnická [online], 2015).

Nejen pro dvourozměrnou kompozici, ale také pro prostorovou kompozici v zahradě jsou důležité *barvy*, *tvary*, *textury* a *struktury* přítomné spolu s technickými a vegetačními prvky. Rafinovaným a vědomým uplatněním těchto vlastností lze prostor iluzivně přetvořit do žádoucí podoby. Přestože je pro návštěvníka nejdůležitější vizuální zážitek, uplatnění v zahradě nachází také další lidské vjemy, jako jsou *zvuky* či *vůně*. Jednotlivé kompoziční prvky jsou návštěvníky více či méně nepřehlédnutelné, někdy jim však mohou uniknout variace jejich uspořádání (rytmus, symetrie, gradace, harmonie či kontrast), a to zvláště v zahradách velkých dimenzí.

3.6.6 EXPOZIČNÍ ZAHRADY A ZAHRADNICKÉ VÝSTAVY

Expoziční zahrady jsou pro výstavnický účel navrhovány na různou dobu působnosti a dá se říci, že je najdeme na všech národních a mezinárodních zahradnických výstavách. Výstavy trvající několik měsíců připravují návrhy a realizace expozičních zahrad dlouho dopředu, aby se tak stihly rostliny plně vyvinout a dorostly do krásy. Tyto výstavy jsou velkou událostí, a tak se veškerým přípravám věnuje náležitá pozornost. Zahrady poté zůstávají plně udržované a jsou i po skončení výstavy návštěvníkům přístupné nebo jsou předány do péče městu jako veřejná zeleň (německá IGA, BUGA, ale také komornější zemské výstavy nebo výroční výstavy, belgické Floralie nebo holandská Floriade, rakouská Botanica Landesgartenschau). Jedná se o výstavy pořádané každoročně v jiném městě nebo o výstavy konané každých 10 let.

Jiným typem zahrad, které by v pravém slova smyslu ani neměly být nazývány jako expoziční, ale spíše jen tematické nebo ukázkové, jsou zahrady tvořené v rámci zahradních festivalů a výstav. Zde se může do tvorby zapojit kdokoli chce, včetně absolutních laiků, kteří mají ale vkus a smysl pro umění a tvorbu. Každý ročník festivalu má nějaké téma, na které zpracovávají uchazeči návrh zahrady. Ze soutěžních návrhů je pak vybrán určitý počet pro realizaci a tyto zahrady jsou poté hodnoceny návštěvníky a tvůrce oceněn. Po skončení festivalu jsou zahrady rozmontovány a je tak připraven prostor zase pro nové tvůrce a jejich návrhy (portugalský zahradní festival Ponte de Lima, francouzský Chaumont sur Loire, španělský Allariz, zahradní show Chelsea Flower Show apod.). Jelikož mají tyto festivaly silné zázemí a konají se každoročně na stejném místě, mají své expoziční zahrady často reprezentující prvky místních tradic a zvyků.

Ryze expozičními ukázkovými jsou zahrady v Tullnu, které se otevírají pro veřejnost od jara do podzimu. Tyto první ekologické zahrady se staly vzorem pro mnoho dalších zahradnických výstav a jejich zahrady. K upevnění atraktivity je každý rok realizováno několik nových vzorových zahrad a plocha výstav se tak neustále rozrůstá.

V České republice nacházíme expoziční zahrady na olomoucké Floře, kroměřížské Florii nebo českokobudějovické Zahradě Čech. Flora Olomouc plánuje rozšířit prostory výstaviště právě o nové trvalé ukázkové zahrady.

3.7 ROZBOR VYBRANÝCH EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

V historii výstavnické zahradní tvorby bylo vytvořeno a zrealizováno již množství expozičních zahrad po celém světě. Každoročně jich přibývá v souvislosti s pořádáním zahradnických výstav, jejich výročí, a skýtají tak možnost prezentace nejen řadě profesionálů v oboru, ale také široké veřejnosti, která se často do tvorby zahrad zapojuje. Navržené zahrady ohromují veřejnost, inspirují svými myšlenkami, inovacemi a novými materiály, neobvyklým použitím rostlin a v neposlední řadě novými druhy a kultivary rostlin. Díky obnovám a přídávám stále nových ukázkových zahrad zůstávají i na každoročně pořádaných zahradnických výstavách objektem velkého zájmu a vnášejí do výstavního prostoru svěžest a neokoukanost.

3.7.1 Die Gärten der Welt, Berlin

Název: Die Gärten der Welt
Zahradnická výstava: IGA 2017
Místo: Německo – Berlín
Berlínská čtvrť: Marzahn-Hellersdorf
Zahájení výstavy: 13. dubna 2017
Délka trvání výstavy: 186 dní
Náklady na výstavu: 40 milionů euro
Motto výstavy: „Ein Mehr aus Farben“ (Více z barev)
(IGA [online], 2017)

Jedinečná zahradnická výstava IGA si vybrala pro letošní rok hostující město Berlín. V zastavěné berlínské čtvrti Marzahn-Hellersdorf bude úžasným protikladem k panelové zástavbě velkoměsta. Na její přípravě se podíleli zahradníci ze všech německých spolkových zemí a všech světových kontinentů, aby ukázali mezinárodní zahradní umění a současné zahradní trendy. Srdcem celé výstavy se tentokrát stanou, dnes již mezinárodně proslulé, *Zahrady světa (Die Gärten der Welt)*. Původních devět tematických zahrad bude doplněno o tradiční i moderní prvky. V rámci IGA tak vznikne například zcela nová prezentace anglické krajiny s typickými anglickými domečky nebo fascinující vodní zahrady s interaktivními vodními hrátkami. Celá výstava se bude rozprostírat na ploše více jak 103 hektarů, přičemž Zahrady světa budou zaujímat plochu 43 hektarů (IGA [online], 2017). Právě při příležitosti konání IGA v Berlíně jsou plochy pro Zahrady světa zdvojnásobené z původních jednadvaceti hektarů. Přestože je pozornost výstavy zaměřena právě směrem k tematickým zahradám, nejsou jediným atraktorem pro návštěvníky mezinárodní německé výstavy. Na zbylé okolní ploše více než sta hektarů, rozdělené do pěti oblastí s rozdílnými zahradnickými a architektonickými atrakcemi (Zahrady světa, údolí Wuhletalu, Park a kopec Kienberg a Kienbergská promenáda)

naleznou návštěvníci takřka vše, co se pojí se zahradnictvím, divokou přírodou nebo co souvisí s environmentálními otázkami.

Zahrady světa jsou centrem mezinárodního umění zahradní a krajinářské architektury, ve kterých se snoubí krása a mír různých epoch a regionů. Každá ze zahrad má své osobité kouzlo a tvrzení, že s realizací těchto zahrad přišla do Východního Berlína jedna z nejpříjemnějších idyl města, jež se stala jakousi oázou pro lidskou duši, není vůbec přehnaná. Zahrady světa jsou jakýmsi výletem do zahradního umění nejen Asie a Evropy, ale také oblasti Orientu a nabízejí lidem možnost seznámit se s kulturami a projevy tohoto umění ve stylizované, přesto však velmi působivé a přesvědčivé podobě. Lokalizaci Zahrad světa v rámci výstavnického areálu a také dalších stěžejních oblastí ukazuje obr. č. 7 v obrazové příloze.

Když nahlédneme do historie pořádání zahradnických výstav v Berlíně, zjistíme, že impulsem k zahájení berlínské výstavnické tradice se stal park *Blitzer Garten* kde se v dubnu roku 1985 konala první spolková zahradní výstava v Berlíně, a na kterou zavítal úctyhodný počet návštěvníků - více než 1 milion. Tento úspěšný projekt Západního Berlína byl akcí pro následnou reakci Východního Berlína k vytvoření jeho vlastních výstav (QUICK TOUR [online], 2017).

Zahrady jsou situované v rekreačním parku Marzahn (Erholungspark Marzahn) a ve své původní podobě byl zřízen v roce 1987, a to k tehdy 750. výročí ještě stále rozděleného Berlína. Od svého počátku se neustále vyvíjí, a právě na slavnostní výstavu IGA 2017 jsou pro návštěvníky připraveny nové expoziční zahrady ke zhlédnutí. Od roku 2000 (realizace první zahrady) navštívilo tyto zahrady, nabízející průlet světovými kulturami, již více než 10 milionů návštěvníků (VISIT BERLIN [online], 2017).

Park nebyl hned od svého počátku poznamenán tvorbou tematických zahrad. První zahradou, která byla v rekreačním parku vybudována, se stala dodnes největší výstavnická zahrada, čínská *Garten des wiedergewonnenen Mondes*, jejíž název se dá volněji přeložit jako *Zahrada navráceného měsíce*. Po založení v roce 1987 přišly v rámci plánovaných a připravovaných projektů realizace dalších tematických zahrad – japonské, orientální, korejské a křesťanské zahrady, dále také italská renesanční a balijská zahrada a později oblíbený labyrint nebo zahrada Karla-Foerstera. Při příležitosti konání mezinárodní německé výstavy IGA jsou naplánovány ještě ukázky umění zahrad z Anglie nebo velkolepé vodní kaskády jako součásti vodních zahrad.

Od července 2015 se týčí v prostoru mezi japonskou a křesťanskou zahradou socha umělkyně Hedvy Ser - *Strom míru*, kolem níž by měla v budoucnu přibýt ještě židovská zahrada. Organizace UNESCO jmenovala tuto francouzskou malířku a sochařku narozenou v Izraeli umělkyní vytvářející díla míru. Stala se „umělkyní míru“ a její stromy míru stojí již v Izraeli, Palestině, USA a na Maltě (Gärten [online], neuvedeno).

Kromě přehlídky zahradního umění nabízí zahrady také správný odpočinek v jednom z nejhezčích míst Berlína, sloužících jako „zelené plíce města“. Kromě procházek se můžete vydat po tzv. gastronomických cestách, například při čajovém obřadu ve stylové čínské čajovně. Pro svatby a

jiné významné rodinné příležitosti zase může sloužit „Sál přijetí“ (Saal der Empfänge) v orientální zahradě nebo „Kamenný člun“ v čínské zahradě (IGA [online], 2017). Jak je vidět, zahrady zde nejsou jen samy od sebe, mají svou filozofii a jsou doplněny, obohaceny i mimo jiné o různé doprovodné aktivity, třeba pro návštěvníky s akčnějším duchem a povahou. Díky tomu si zde najdou zábavu nejen lidé s citem pro umění a krásu, ale také lidé, pro které by jen procházka nějakými oázami harmonie a klidu nebyla nijak uspokojivá a převážně nudná.

- ČÍNSKÁ ZAHRADA (*Obrazová tabule č. 1*)

Úplně první a nejrozsáhlejší zahradou založenou v parku, jejíž zrod je přičítán k datu podpisu partnerské smlouvy mezi Berlínem a Pekingem v roce 1994, je čínská zahrada zvaná **Garten des wiedergewonnenen Mondes**, kterou lze česky pojmenovat jako Zahradu znovu získaného či navráceného měsíce. Vznikla jako výsledek plánů pekingského institutu klasické zahradní architektury a je zároveň největší čínskou zahradou na území Německa. Zrealizována byla v roce 2000 a zahájila tak tradici zahrad nesoucích typické rysy různých světových kultur v berlínské čtvrti Marzahn. Její filozofie je velmi působivá; symbolizuje totiž znovusjednocení města Berlína, kde *Mond* – měsíc značí v učení starověké Číny dokonalou harmonii a jednotu světa. Na celou stavbu zahrady byly použity výhradně materiály z Číny, konkrétně z Pekingu a stavbou byli pověřeni kvalifikovaní pracovníci. Veškeré součásti a materiály (dřevo, kameny, sochy a doplňky) byly dopraveny přes moře v námořních kontejnerech a integrovány do zahrady (Berlin [online], 2016).

Jako klasická čínská zahrada respektuje učení čínské kultury a filozofie a vyniká svojí jednoduchostí a použitím jemných barev – především pak šedé, bílé a akcentující červené. Když se řekne čínská zahrada, nese toto označení vždy symbolický charakter, který by měl být v těchto zahradách dodržen. V čínské zahradě jsou těmito symboly – neodmyslitelnými prvky – země, nebe, voda, kámen, stavby, živí tvorové a rostliny. Všechny tyto sedm charakteristických, určujících prvků čínských zahrad je zde zastoupeno a pojednáno v různých formách. „Cik cak“ most spojuje důležitá místa a významné architektonické výtvořky; umělecky a citlivě ztvárněné stěny předělující jednotlivé prostory vytváří intimnější zákoutí a kompenzují tak rozsáhlost a jinak otevřenost celé zahrady. Centrálním prvkem této zahrady je rozlehlé jezero o výměře 4 500 m². Nechybí ani typická čínská zahradní stavba – čajovna, zde pojmenovaná jako Berghaus Osmanthussaft, která je za pomoci klikatých mostků spojena s dalšími architektonickými prvky typickými pro čínskou kulturu. V čajovně je možné si vybrat z více jak 30 druhů zeleného čaje a ochutnat jej v příslušné atmosféře navozující pocit, že jsme opravdu součástí proslulého čínského čajového obřadu (Chinesischer [online], neuvedeno). Stavby a úžasně tvarované a „seskládané“ kameny jsou další neodmyslitelnou součástí čínské zahrady. Umění s jakým se tvůrci pouští do aranžování a rozvržení jednotlivých kamenů je hodno vysokému porozumění a vcítění se do tohoto prastarého učení. Často bývá toto umění spojeno s prací s terénem, kde se po tisíce let propojuje krása a zvuknost poezie, tradiční čínské malby a architektury. Vše, co je v zahradě zastoupeno má stylizovanou podobu čínských symbolů hor a vody

doplněnou o lidský rozměr a jeho potřeby. Atmosféru hor dotváří přítomnost všudypřítomné vody, bez které by zahrada nemohla existovat.

Díky spolupráci s institutem v Pekingu, který podal návrh této zahrady, působí zahrada skutečně pravdivým dojmem. Na stávající terén byla vyvýšená místa ještě podpořena a navržena kameny, naopak prohlubně byly dále hloubeny a zaplaveny vodním živlem. Tato koncepce terénu vybízí návštěvníky k jeho překonávání a zažití na vlastní kůži. Dá se říci, že je to jakási okružní prohlídka bájně čínské krajiny, kde se lidé pohybují nejen kolem centrálního jezera se zastávkami na různých místech v pavilonech, ale také mohou sami překonat rozsáhlou vodní plochu přes kamenný klikatý most a občerstvit se v čajovně. Hlavní pěší trasa nás občas zavede na scestí, do uzavřenějších míst, které dýchají vlastní tajuplnou atmosférou. Modelované břehy jezera jsou pokryté vegetací v podobě udržovaného trávníku a rostlin charakteristických pro čínskou kulturu. Vegetace je v zahradě pojmem sama o sobě. Tvarované i volně rostlé dřeviny stálezelené i opadavé, nechybí ani kvetoucí poslové jara jako například zlatice nebo velkokvěté magnolie. Přes léto přebírají velkou pozornost kvetoucí rhododendrony a azalky. I proto, že je v zahradě zastoupeno velké množství sakur, konají se právě zde každoročně v dubnu slavnosti třešní spojené s veselím, tancem a zábavou a zahrada tak skýtá i nové funkce a je obohacena o nový rozměr. Pro návštěvníky může být atraktivní i možnost komentované prohlídky s průvodcem a povídání o pozadí tvorby této zahrady, symbolickém působení kamenů a vegetace, což může být jakýmsi základním návodem na tvorbu vlastní zahrady a zasvěcení do této problematiky.

Zahrada je utvářena také množstvím soch dovezených ze samotné Číny, znázorňujících třeba mocné síly Iva nebo zamyšleného Konfucia, jehož podobizna s poučením nás uvítá již při vstupu. Zvláště oceněna by mohla být preciznost a čistota provedení jednotlivých detailů v zahradě, která zároveň přehledně prezentuje návštěvníkovi svou podstatu a ten se zde dobře orientuje a má povědomí o tom, kde je a co jej ještě při prohlídce čeká. Nemalou roli zde hraje zvuková stránka vody, která opět ladí a navozuje procházející do stavu aktuální přítomnosti. Ve srovnání například s jinou zahradou integrující umění staré Číny – tematickou zahradou v mnichovském Westparku – je mnohonásobně silnějším odvarem čínského zahradního umění, což samozřejmě souvisí s prostorovými možnostmi. Pro bližší představení forem a ducha v čínské zahradě, stejně jako i přiblížení dále zmiňovaných zahrad, slouží obrazové tabule v obrazové příloze.

- JAPONSKÁ ZAHRADA (*Obrazová tabule č. 2*)

Druhou zahradou vzniklou v berlínské čtvrti Marzahn-Hellersdorf byla japonská zahrada **Der Garten des zusammenfließenden Wassers** z roku 2001, jejíž název bychom mohli přeložit jako Zahrada slévajících se vod. Realizována byla v roce 2003 společně s balijskou zahradou. Je výsledkem spolupráce mezi městy Berlín a Tokio. Autor – zahradní architekt, profesor a zenový kněz – Shunmyo Masuno si ji vzal na starost a uplatnil v ní tradiční prvky japonské zahrady (Berlin [online], 2016). Vytvořil koncept uceleného zahradního světa s altánem, vodní plochou a potoky, „suchou

zahradou“ a impozantními kamennými instalacemi, jež okouzlují návštěvníky z celého světa již od svého počátku. Stejně jako každá zahrada reprezentující životní myšlenky té které kultury, je i umění vytvořit japonskou zahradu podepřeno hlubokými zkušenostmi. Dlouholeté zkušenosti se zenovým učením a japonský původ umožnily autorovi stvořit místo odpočinku, centrum pro zamyšlení a duchovní rozjímání uprostřed rušné metropole. V zahradě nalezneme typické dřeviny pro japonské zahradní umění, jako jsou dřiny, okrasné třešně, japonské javory nebo vznešeně rostoucí pierisy. Rozložení zahrady bychom mohli rozčlenit do třech částí, které symbolizují: minulost, přítomnost a budoucnost (Japanischer [online], neuvedeno). Vůdčím motivem všech těchto částí je vodní element. Z hlediska kompozice se dá zjednodušeně říci, že se jedná o okružní procházkovou trasu s několika zastaveními, které v sobě nesou vždy něco z japonské symboliky. Hlavní, pomyslná osa vede od západního vstupu do zahrady severozápadním směrem k výšině s vyhlídkou. Tím, že je zahrada obehnaná vysokými živými ploty, nic neruší návštěvníka od jeho tichého rozjímání a také zabraňuje nežádoucím pohledům zvenčí. Centrální prostor je tvořen volnou travnatou plochou, kterou může návštěvník využít například k čajovému obřadu. Hlavním smyslem a posláním této zahrady je umožnit návštěvníkům ponořit se během putování zahradou do vlastního nitra, vnímat pouze krásu a harmonii zahrady ve zcela jiném světle. Rozvržení zahrady spolu s jejími součástmi je patrné z obr. č. 8 v obrazové příloze.

Systém zahrady byl vytvořen v přehledné oblasti výstavnického areálu, čímž se pravá část zahrady i díky kompozičnímu rozvržení zdá mnohem větší, než ve skutečnosti je. Japonské zahrady jsou soběstačným mikrokosmem Kekkai, který je v této zahradě patrný. Vstupní brána, zde sloužící zároveň jako vrátnice, má speciální funkci vymezit zahradu vůči okolnímu světu. Návštěvník opouští světský svět v momentě, kdy překročí práh a tímto vstupuje do krajiny symbolů (Japanischer [online], neuvedeno).

Vstupní prostor za branou byl velmi zredukován, aby nepřišel návštěvník o smyslový zážitek překvapení. Netuší, že se za branou rozkládá symbolická krajina. Návštěvníci tuto oblast popisují jako oblast jakéhosi optického míru, který udržuje lidskou mysl na uzdě a dává tak možnost se opravdu zklidnit a zůstat v přítomnosti. Kolem se rozkládají jen ležaté kameny stylizující japonskou krajinu a japonské javory.

Pokud se vydáme dál dlouhou obloukovitou cestou, dojdeme až ke kamennému vodopádu. Tato předlouhá cesta je zkouškou lidské trpělivosti. Stylizovaný vodopád a jeho vody návštěvník překračuje za pomoci můstků. Zde se ukazuje dvojí tvář vodního živlu: voda může působit klidně a bezpečně v pomalu tekoucím potoku, ale v podobě bujného vodopádu až smrtelně, vyvolávající strach a neklid. Právě použití takovýchto kontrastů - vážnost a klid přírody - je pro japonské a čínské zahrady charakteristické. Voda, vodní živly jsou ve východních kulturách základními symboly; voda představuje princip života, energii čchi, která bývá překládána jako „dech života“ („breath of life“). Vody vodopádu protékají více částmi zahrady, vyvěrají v suché zahradě a končí symbolicky v zenové zahradě, kde se na úpatí nachází kámen mezi dvěma většími kameny jako symbol kapra, který přeskočí vodopád.

Autor poznamenává, že kapr přeskočí vodopád a přemění se na draka, který pak stoupá k nebi (Japanischer [online], neuvedeno). Jedná se o starověkou víru zenového buddhismu, která řeší mnoho překážek, které stojí v cestě k lidskému osvícení.

Trasa dále pokračuje a vede na výšinu s vyhlídkou a dvěma vyrovnanými terasami. Na jejich okraji vyvěrá malý vodopád jako symbol vycházejícího slunce. Tato část zahrady má striktní architektonické řešení. V blízkosti se nachází také větší rybník s oblázky po okrajích, čímž se stáváme svědky zajímavých her promítajících se na vodní hladinu. Doprovázení malým potokem (Bachlauf) – symbolem plynoucího času se ocitáme na volné travnaté ploše, která slouží různým účelům, nejčastěji jako plocha pro čajové obřady pod širým nebem.

Asi nejčastěji dokumentovanou částí japonské zahrady je zenová zahrada. Vede k ní opět dlouhá cesta zvyšující napětí a koncentraci na to, co se otevře dále. Živé ploty lemující tuto cestu jsou kontrastem k měkkým formám zbylé vegetace a vyvolávají vzrušující obraz. Zhutněný povrch zahrady je pokryt vrstvou vymývaného štěrku, jehož důmyslné uhrabání je skutečným uměním. Tato vrstva štěrku představuje hladinu vody a kameny v ní krajinu hor. Na konci zenové zahrady se vlévá do jakéhosi „moře“ voda z již zmíněného kamenného vodopádu. Součástí zenové zahrady je japonský pavilon, ke kterému vedou ploché nášlapné kameny přes uhrabané štěrkové „moře“.

Drobné konstrukční detaily, jež vystihují samotnou podstatu japonského zahradního umění, silná přítomnost vodního elementu, japonské pavilony nebo tradice spojené s japonskou kulturou a uměním jsou dalšími prvky, které tuto zahradu charakterizují.

Autor Masuno se úkolu vytvořit japonskou zahradu tak opravdovou jako v samotném Japonsku, zhostil skutečně bravurně. Detailně promyšlený design jednotlivých prvků stejně jako kompozice zahrady je skutečným mistrovským dílem, ke kterému autor využil důmyslně uplatněných prvků japonské symboliky a především svoje hluboké znalosti a zkušenosti.

- BALIJSKÁ ZAHRADA (Obrazová tabule č. 3)

V roce 2003 vznikla další z tematických zahrad, a to balijská zahrada **Garten der drei Harmonien** (Zahrada tří harmonií). Ukazuje bohatost tropické flóry a tradiční balijské bydlení a život zdejších obyvatel. Jelikož se převážně jedná o rostliny nepřezimující v podmínkách mírného klimatu, je celá zahrada pod ochranou velkého skleníku, kde je celoročně ke zhlédnutí již od prosince 2003. Také tato zahrada je plodem mezistátní spolupráce, a to mezi Jakarta a Berlínem (Berlin [online], 2016). Tato zahrada se od ostatních značně odlišuje, už proto že nabízí návštěvníkům exotické zážitky se vším, co k nim patří a je zajímavým doplňkem ostatních tematických zahrad. V rámci IGA Berlín 2017 bude novinkou přestavba velkého skleníku, čímž se velikost výstavních prostor zahrady značně rozšíří (IGA [online], 2017). Nová stavba prodlouží balijskou zahradu a uspokojí tím tak rostoucí počet návštěvníků spolu s použitím moderních energetických aspektů (Tropenhalle [online], 2017).

Za účelem ukázat a představit návštěvníkům životní filozofii balijského obyvatelstva byl vybudován tradiční balijský pavilon zvaný „Bale Dangin“, který v sobě uchovává tropické rostliny stejně, jako jsou tyto rostliny součástí místního pralesa. Tento pavilon je však pouze aplikací zahradní a krajinářské architektury a na Bali ho v této podobě nenajdeme. Balijská zahrada přináší důležitý aspekt místní životní filozofie, která spočívá v harmonii člověka se sebou samým, s prostředím, ve kterém žije a s vesmírem (Balinesischer [online], 2017). Schéma balijské zahrady je znázorněno na obr. č. 9 v obrazové příloze.

Balijská zahrada je příkladem uspořádání obytného komplexu v jižní části ostrova Bali. Zahrada je věrnou ukázkou toho, jak místní obyvatelé žijí a seznamuje návštěvníka s jejich každodenními činnostmi a dává zažít místní tradice a kulturu. Jednotlivé plochy zahrady jsou vymezeny zdí z tamních přírodních materiálů - jílových cihel. Z hliněných cihel je také vstupní brána „Ankul angkul“, na které je patrné symbolické rozdělení mající vztah také k lidskému tělu: brána sestává ze základny se schody (kroky, chůze), dveře z teakového dřeva představující tělo a mocná střecha s korunou (hlava). Odtud pochází název zahrady *Zahrada tří harmonií* (Balinesischer [online], 2017). Součástí obytného komplexu je rodinný chrám, který je opět vymezen zdí. Jedná se o jakousi svatyni na vysokých podstavcích. Kam lidé každodenně nosí obětní dary v podobě květin, ovoce nebo kadidla. Největší stavbou v obytném areálu je Allzweckbau (Balinesischer [online], 2017). Na Bali tento pavilon nazývají „Bale Dangin“, a slouží jako takový velký obytný prostor a zahrnuje v sobě kuchyni, pracovny, ložnice nebo třeba herní prostory. Je to místo setkání různých profesí a činností nezbytných pro chod balijské domácnosti a balijského života a můžeme ji tedy nazvat jakousi „vše účelovou“ stavbou. Připravují se zde obětní dary pro božstvo. Funkci náměstí zde přebírá centrální vydlážděný prostor obytného komplexu, kde se lidé scházejí a vedou rozpravy.

Na Bali neznají zahradu tak, jak ji známe my tady u nás. Součástí jejich životního a obytného prostředí je deštný prales. Za obytným komplexem ihned následuje džungle, a tak jim vlastně nahrazuje zahradu v našem pojetí. Je známo, že se právě zde, v tropech, vyskytuje rozmanitost druhů ze světa rostlin, které pak u nás pěstujeme jako pokojové rostliny (orchideje, palmy, ibišky, velké kapradiny apod.). Na Bali jsou tyto rostliny přítomny ve volné přírodě a jsou součástí kontextu jejich obydlení, což evropské návštěvníky překvapuje a ohromuje. Tyto rostliny a jejich části také obyvatelé ostrova využívají ke zdobení těla, jako šperky do vlasů, jako součást oděvu apod. Dokonale tedy splývají s tamním prostředím a využívají všech prostředků k uspokojení svých potřeb.

Asi více než o kompozici jde v této zahradě o zážitek, poznání jiné kultury a seznámení se se zvyky a tradicemi nám tak vzdáleného světa. Jde o to, zažít si tento způsob života, okusit jiné mravy, ponořit se alespoň na chvíli do jiného světa a dát přednost smyslovým zážitkům před těmi racionálními. Hinduistické prvky smísené se starými zvyklostmi doprovázené hlubokým respektem k přírodě a jejím darům a pohodový nerušený život zdejších obyvatel jsou důvody, za kterými sem návštěvníci rádi zavítají. Z tohoto ohledu je zahrada hezkou ukázkou třídílného principu harmonie a zcela jiného životního přístupu.

- ORIENTÁLNÍ ZAHRADA (*Obrazová tabule č. 4*)

V červenci roku 2004 otevřela své brány další ze zahrad, a to orientální zahrada nazvaná biblicky, **Garten der vier Ströme** (Zahrada čtyř řek). Zahrada je ukázkou zahradních tradic různých islámských zemí. Zahradní prostor koncipovaný jako dvůr je limitován čtyři metry vysokou zdí, čímž koncepce integruje myšlenku oázy či ráje; využívá stavební tradici islámské zahradní architektury: oáza, ukrytý pramen a ráj nejsou na první pohled patrné. Tento dvůr, zvaný v islámském jazyce také Riyad, je orientálním vzorem odpovídající geometrickému členění na čtyři části. V centru stojí pavilon, jehož strop je bohatě zdoben barevnými ornamenty ze dřeva, chránící pramen, zdroj vody v zahradě, ze kterého vytéká voda ve čtyřech směrech do čtyř světových stran. Tento pavilon je výchozím bodem čtyř vodních kanálů, které se rozlévají do stran. Zdi a zastřešené arkády nesou znaky marockého řemeslnického umění (Zillij) stejně jako umělecky ztvárněné keramické dláždění (Berlin [online], 2016). Riyad je navržen jako dvůr v dimenzích 63 x 36 metrů (Orientalischer [online], 2017). Voda zde zastupuje prvek života a protíná celý dvůr. Zrcadlí se v podélných kanálech, které jsou zároveň stříkajícími fontánami.

Součástí zahrady je také tzv. Sál přijímání (Saal der Empfänge), který vede do dvora. Prostorný a tichý sál má příjemnou vůni cedru a sluneční paprsky prochází skleněnou kupolí a opouští jej přes zdobené dřívky sloupoví. Spolu s arkádami hrají pestrou hru světla a stínu. Barevné dlaždice tak, jak je vidíme zde, jsou v Maroku běžné, a zdobí také stěny. Návštěvníci zde vidí jemnou a maximálně detailní práci zručných řemeslníků. Ze Sálu přijímání se pak návštěvník dostane na zahradní nádvoří. Celá zahrada je poseta bohatými ornamenty a honosí se nesmírnou krásou včetně keramického zdobení, dřevěných dekorů, stavebních prvků z pískovce a světlé sádry. Mnoho těchto dekorů nesoucích znaky islámské kultury ztvárňují rostlinné motivy jako listy a květy.

Pro uplatnění rostlin byly vymezeny čtyři obdélníkové plochy, které vznikly tvorbou základní kompozice vodního systému. V sezónním období jsou tyto druhově bohaté záhony doplněny rostlinami v keramických nádobách. Ortofoto zahrady pro lepší objasnění je na obr. č. 10 v obrazové příloze.

Orientální zahradní umění tradičně spojuje užitečné s krásným, a tak zde najdeme vedle sebe okrasné stromy, keře, bylinky, růže i exotické ovocné stromy. Pro maximální autenticitu zde byly použity rostliny: granátové jablko, olivovníky, kdouloně, morušovníky, palmy včetně datlových a kokosových palm. Pro navození příjemné atmosféry dále také rostliny používané v parfumerii, jako například šeříky, jasmín, oleandry, kvetoucí magnolie, středomořské levandule, šalvěže nebo máty a pelargonie. Unikátem v zahradě jsou fialovo-růžové květy z Jidášova stromu, vykvétající se na dřevě dříve, než strom obrazí listy (Orientalischer [online], 2017).

Zahrada je skutečným exotickým zážitkem, který jen tak někde nenajdeme. Dokonalá souhra propracované architektury, rostlinných motivů a vody vyústila v maximální autenticitu zahrady znázorňující to nejlepší a zásadní z islámské kultury.

- KOREJSKÁ ZAHRADA (*Obrazová tabule č. 4*)

Tato zahrada byla věnována městu Berlín jako dar od jihokorejského Soulu v roce 2006. Byla nazvána **Seouler Garten** (Soulská zahrada) a je autentickým příkladem korejské zahradní kultury. Návrh zahrady pochází ze Soulu, konkrétně pak od zcestovalého korejského řemeslníka, který se poté podílel na stavbě zahrady vlastnoručně. Zahradu představuje navržená krajina s pavilonem, čtyři po sobě jdoucí dvory a dekorativní postavy. Každý ze čtyř dvorů je obehnán zdmi a má odlišně ztvárněné vstupní brány. Na okraji nejvyš položeného dvora „Ma-Dang“ stojí velký pavilon na vodě (Kye Zeong). V pavilonu jsou typické korejské obytné místnosti. Při návrhu byl kladen velký důraz na uplatnění specifických rysů tradičního korejského zahradního umění. Tři různé prostory charakterizují složitý kulturní systém této oblasti: volný prostor nebo nádvoří známé jako „Ma-Dang“, pavilony a krajina (Berlin [online], 2016). Krajina odráží reálnou přírodní krásu korejské krajiny se svými skalními útvary a typickou korejskou vegetací. Borovice, bambusy, duby nebo japonské javory jsou jedněmi z použitých dřevin. Mezi nejvýraznější prvky v zahradě můžeme zařadit abstraktní postavy rozmístěné po cestách nebo za zdmi nádvoří a odkazují na šamanskou tematiku korejského světoobrazu. Velké dřevěné figury či totemy jsou nazývány „Zang Sung“n a lidé se na tyto postavy obracejí se svými přáními. Žádají o ochranu před přírodními katastrofami, jako jsou požáry, záplavy nebo epidemie. Jinými symbolickými figurami jsou těla ptáků, kteří by měli jako poslové nosit modlitby lidí k duchům vyšších světů (Koreanischer [online], 2017). Plán korejské zahrady je zachycen na obr. č. 11 v obrazové příloze.

Celá zahrada je prochnuta mnoha symboly souvisejícími se specifickými korejskými náboženskými rituály. Je velmi tajuplná až mytická a dává evropským návštěvníkům nahlédnout do těchto neobyčejných a nám vzdálených světů. Se skutečným klidem lze poznamenat, že zahrada je originálním uměleckým dílem splňujícím myšlenky koncepce Zahrad světa, a to jako vzorová ukázka mimoevropského umění v dialogu u kulatého stolu s ostatními kulturami.

- IRRGARTEN A LABYRINT (*Obrazová tabule č. 5*)

V červnu roku 2007 byla veřejnosti otevřena zahrada vytvořená podle vzoru známého komplexu v parku britského královského zámku Hampton Court (bludiště **Irrgarten**), stejně jako pozemní bludiště podle předlohy v gotické katedrále Chartres ve Francii (**Labyrint**). Irrgarten bludiště sestává ze stálezelených tvarovaných tisových stěn a ponouká návštěvníky k tomu, aby si vyzkoušeli svou schopnost orientace v prostoru bludiště. Zkouška je však ztížena, všechny cesty, křižovatky a uličky nevedou k cíli. Bludiště má pouze jedinou správnou cestu, která vede od vstupu do centra bludiště (Berlin [online], 2016). Ortofoto obou labyrintů je náplní obr. č. 12 v obrazové příloze.

Prostor, který zabírají tyto dva labyrinty, zaujímá plochu více než 2000 m². Na této ploše je zřejmý rozdíl mezi dvěma zahradními uměleckými formami: zatímco v pozemním bludišti je pouze cesta, na kterou se člověk koncentruje, když jím prochází, v *Irrgarten* – tisovém bludišti – před ním

stojí další úkol – díky vysokým plotům tvořících společně jakýsi vegetační systém se totiž musí neustále orientovat, aby dosáhl cíle.

1 225 sazenic tisů se musí pravidelně stříhat, aby si labyrint zachoval svůj geometrický tvar a systém nebyl porušen. Tisy se zastříhují na konečnou výšku dvou metrů, čímž zabraňují vidět přes plot a ulehčit si tak putování. Cesty mezi živými ploty jsou vydlážděny a zajišťují bezpečnou chůzi i běh. Pro dláždění byla použita žula ve dvou barvách: šedé a téměř černé, přičemž světlé linie značí trasu, jakou má návštěvník následovat. Po jedenácti závitěch, osmadvaceti zatáčkách a cca deseti minutách dojdeme k cíli, kde je nám odměnou proláklna, v níž se shromažďuje dešťová voda a ta se poté třpytí a funguje jako „zrcadlo nebe“ (Irrgarten [online], 2017). Před vstupem do labyrintu jsou rozmístěny dva velké kamenné bloky ze žuly lemující kruhový labyrint a přebírající jeho tvarosloví. Uprostřed tisového bludiště je vysazen taxon *Ginkgo biloba* a hned vedle se nachází jakási vyhlídková věž, ze které je možné shlédnout geometrický systém bludiště seshora a mít tak nad ním alespoň na chvíli pocit nadvlády.

Bludiště mají dlouhou historii; nejznámějším a nejslavnějším zůstává krétské bludiště postavené pro Mínotaura. Bludiště v Zahradách světa mělo předlohu v bludišti ze zámeckého parku v Anglii, který je považován za nejstarší v Evropě a zůstal téměř nezměněný v průběhu staletí (Irrgarten [online], 2017).

Oba labyrinty jsou hravé, mají myšlenku, mají cíl, motivují k procházení, jsou zase něčím trošku odlišným, než jen tím, co známe z ostatních zahrad. Právě ta kreativita, zážitky a myšlenková hra jsou tím, na co zahrada (bludiště) láká návštěvníky.

- TRVALKOVÁ ZAHRADA KARLA FOERSTERA (*Obrazová tabule č. 6*)

Přepracovaná a rozšířená zahrada Karla Foerster (**Karl Foerster Staudengarten**) byla jako příklad německé zahradní tvorby otevřena v březnu roku 2008, a to přesně na výročí 134. narozenin Karla Foerster. K tomu, aby mohla být prezentována ve sbírce marzahnské kolekce mezinárodních zahradních skvostů, byla obohacena o současné prvky z německé zahradní tvorby (Berlin [online], 2016). Květinová oáza vypráví důležitou zahradní historii: svou vlastní jako součást berlínské výstavy z roku 1987 a zahrad spojených se jménem trvalkového mistra Karla Foerster. Právě Karl Foerster, proslulý zahradník, spisovatel a zahradní filozof, tvorbou svých zahrad a spisů ovlivnil německé i mezinárodní zahradnictví. Tvůrci berlínské zahrady, zahradní historik Dr. Johannes Schwarzkopf a zahradní architekt Christian Meyer, se významně inspirovali ve Foersterově knize „Einzug der Gräser und Farne in die Garten“ („Příchod trav a kapradin do zahrad“). Na zhuštěnou louku vnesli Foersterovy myšlenky a nápady spojené s jeho tvorbou (Karl [online], 2017).

Centrálním prvkem zahrady je malé jezírko s plovoucími lekníny na hladině. Formálním geometrickým záhonům z trvalek vytváří rámec striktně střížený živý plot z buxusu. Trvalky jsou vysazeny v plochách a představují výběr těch nejkrásnějších trvalek a jejich odrůd, často kombinovaných ve triu barev nebeská modrá – růžová – bílá, přesně dle Foersterových zásad. Rámec

výsadbám a živým plotům vytváří tyrkysová dřevěná pergola v jednoduchém stylu lemující zahradu kolem dokola, pod níž je možno také posedět. Kromě striktně upravených a vymezených záhonů jsou zde také volně rostoucí rostliny, ponechané zahradě více „napospas“. Tyto plochy vytváří kontrast k plochám formálním; jsou zde zastoupeny především kapradiny, divoké trvalky a trávy. Ukazují přírodní scény jako vřesoviště, stepní partie či otevřené plochy na okraji lesa.

Nápadné solitérní keře jako jalovce kvetoucí zřídka i v zimním období, stálezelené duby, v zimě vonící třešně pěstované jako živé ploty a sněhové koule vnášejí do zahrady proměnlivost i mimo vegetační období. Díky více než tisícovce vysazených jarních cibulovin a hlíz, jako jsou krokusy, divoké narcisy, sasanky, bledule nebo tulipány, byl splněn další z požadavků Karla Foerster – atraktivnost po celý rok („Es wird durchgeblüht!“), (Karl [online], 2017).

Zahrada je krásným příkladem použití trvalek. Dýchá z ní hluboká zkušenost s prací s rostlinami, smysl a cit pro jejich kombinaci i rozsáhlé znalosti. Zároveň se zde projevuje výtvarné cítění, harmonie uspořádání i kladený důraz na smyslový prožitek. Lehká konstrukce pergoly hází příjemné stíny na procházející a odpočívající návštěvníky, čímž dochází k jakémusi navýšení dramatickosti. Jinak je kompozice zahrady pravidelná a harmonická, navádí do středu, do centra k vodní ploše vytvořené v „přírodním“ duchu.

- **ITALSKÁ RENESANČNÍ ZAHRADA (Obrazová tabule č. 5)**

Po trvalkové zahradě Karla Foerster následovalo v květnu roku 2008 otevření italské renesanční zahrady **Giardino della Bobolina**. Vybavena lodžii, formálními záhony a bohatou sochařskou výzdobou dává nahlédnout do raného evropského zahradního umění. Čisté linie, omezení výrazových prostředků a přehledná a dobře zvládnutá plocha charakterizují ideální renesanční zahradu. Zahrada nabízí i zde, v německém rekreačním parku, ochutnávku jedinečného kouzla slavné vilové zahrady Toskánska (Berlin [online], 2016). Zahradu navrhla architektonická kancelář Levin Monsigny, jejímž odborným poradcem byl florentský zahradní architekt Luigi Latini (Renaissance [online], 2017).

Koncepce zahrady se rozkládá za kulisu stálezelených tisových živých plotů. Procházející velkou kovanou branou se návštěvník ocitá v hlavní části zahrady, jejímž centrem je krásná střední fontána. Zde se také nachází 1,3 m vysoká mramorová socha zvaná „Bobolina“ pocházející z 16. století a která propůjčila název i zahradě. Bobolina byla vytvořena vlámsko-italským sochařem Giovannim Bolognou pro zahradu Boboli ve Florencii (Gärten [online], 2017). Tuto část zahrady, tvořící čtyři travnaté plochy a jež by mohla být nazvána jako parter, lemují a vytyčují nízké stříhané buxusové plůtky a hlavní trasu kolem fontány akcentují a rytmizují pomerančovníky a růže v terakotových nádobách přesně tak, jak to k italské zahradě patří. Za parterem s kamennou fontánou se severně otevírá pohled do dalšího zahradního pokojíku – kamenného nádvoří, které je uvozeno dřevěnými dveřmi ve světle žluté lodžii. Dalším z pokojíků je jakési tak trochu skryté a uzavřené giardino segreto, které se rozkládá na jižní straně od parteru zahrady. Vede do něj malé úzké

schodiště a sestupuje se do něj dolů, hlouběji. Jeho náplň tvoří opět tvarované buxusové plůtky vytvářející geometrické obrazce a formálně stříhané keře jako opus topiarium.

V giardino segreto byl použit speciální štěrk pro pochozí plochy reprezentující typický motiv renesančních zahrad pro komornější, privátnější atmosféru. Pro desky, dlažby a nášlapné plochy schodiště pak byl zase použit světle šedý pískovec tak, jak tomu bylo v případě raných renesančních italských zahrad (Renaissance [online], 2017). Plán popsané italské zahrady je na obr. č. 13 v obrazové příloze.

Všechny součásti zahrady, včetně mobilních nádob, tvarované plůtky a keře včetně travních výsadeb vytváří dokonalý obraz poklidného italského prostředí. Návštěvník se stává účastníkem cesty do slunného italského kraje a zažívá jej na vlastní kůži. Symetrický parter ze čtyř travnatých ploch, kamenné fontány, terakotové nádoby, vůně Středomoří a sochařská výzdoba vyprávějí příběhy z dávných dob. Z tohoto hlediska je zahrada nádherným exkurzem do italské historie.

- **KŘESŤANSKÁ ZAHRADA (Obrazová tabule č. 6)**

Tato zahrada vznikla podle původní předlohy klášterní zahrady mnišského kláštera v Marzahn jako „moderní“ klášterní zahrada. Byla nazvána **Raum der Sprache und des Wortes** (Pokoj jazyka a slova). Kvadratická plocha zahrady s cestní sítí v podobě kříže pokrytá světlým štěrkem, bílé kvetoucí trvalky stejně jako vodní prvky jako symbol vody a pramen života. Hlavním lákadlem v Christlicher Garten je chodník okolo zahrady – lakované do zlata a horizontálně uspořádané kovové řádky vytváří konstrukci evokující ohoz. Do této konstrukce jsou integrovány texty ze Starého a Nového zákona, stejně jako texty z křesťanské filozofie a kultury. Tyto nápisy nám mají připomenout, že křesťanství je náboženstvím knih a písma (Berlin [online], 2016). Statické nápisy vyzývají nejen ke čtení, ale také hrají velice zajímavou hru spolu se světlem, což je jedno z ústředních témat, jímž se v zahradách zabýváme a také témat spojených s evropskou kulturou.

Celou zahradu včetně pozlacené konstrukce ještě obepíná tvarovaný bukový plot, chránící zahradu od zbytku parku, podél něhož vedou rampy přístupné i pro zdravotně postižené. Samotná vnitřní zahrada je tvořena pochůznými plochami – cestami z lehkého světlého kameniva a dále stálezelenými prvky v podobě tvarovaných keřů, které zajišťují stabilní kompozici po celý rok. Tyto stálezelené prvky přerušují pásy bíle kvetoucích keřů a bylin a vnášejí tak do kompozice čistotu. Vodní prvek zde není v samotném centru uprostřed zahrady, je situován, přidružen k jedné z osazených ploch.

Po otevření orientální zahrady v roce 2005 vyvstala otázka pro vytvoření zahrady z evropské kultury. Do té doby byl jedinečný koncept Zahrad světa tvořen pouze zahradami z různých kulturních prostředí krom toho evropského. Vybudováním křesťanské zahrady nabyla koncepce Zahrad světa svého hlavního záměru – vytvořit prostředí pro dialog mezi různými kulturami z celého světa (Christlicher [online], 2017). Ortofoto snímek a schématický plánek jsou znázorněny na obr. č. 14 v obrazové příloze.

Dle autorčina názoru tato zahrada výstižným a čitelným způsobem v moderní formě znakového jazyka ukazuje archetyp klášterní zahrady ze středověku a tím tak seznamuje návštěvníky s touto důležitou a polozapomenutou problematikou. Možné pochybnosti by mohly vyvstat v souvislosti s umístěním vodního prvku, které se může jevit jako nahodilé a nerespektující tradici umístění v centru. V celku je však zahrada pojednána velmi důmyslně a přesvědčivě. Spojuje sofistikovanou moderní architekturu, přírodu, kulturu a náboženství, vědomí i odpočinek. Všechny prvky splývají do harmonické zahrady a obohacují tak Zahrady světa o další atrakci.

- ANGLICKÁ ZAHRADA (*Obrazová tabule č. 7*)

Tato zahrada bude slavnostně otevřena poprvé v rámci IGA Berlin 2017. V severní oblasti areálu měli autoři přijít s něčím novým, a tak vznikne v Zahradách světa na ploše cca 21 hektarů další z klenotů zahradního umění, na evropském kontinentě jedinečná anglická zahrada se skutečným venkovským domem (Queen [online], 2017). Desátá zahrada vzniká již od roku 2013 a v dubnu 2017 se její brány poprvé otevřou veřejnosti. Vznikne anglická krajinářská zahrada s doškovým domkem, k němu přidružená venkovská zahrada, formální růžová zahrada, kuchyňská zahrada s trvalkami, sad s rozsáhlými travnatými a odpočinkovými plochami, které budou založeny na malebné reliéfní topografii odvozené z anglické krajiny. V roce 2015 byly dokončeny všechny stavební úpravy, aby se mohly nově vysazené trvalky, bylinky a ostatní rostliny do slavnostního otevření nádherně rozvinout (Erweiterung [online], 2017).

Autoři vsadili na velkou vášeň v zahradničení a zahradním umění Britů. Jejich „zelené poklady“ jsou světoznámé a v Zahradách světa se stanou reprezentantem tohoto umění a zároveň pojítkem v dialogu, v němž se střetávají různé zahradní kultury z celého světa (Englischer [online], 2017).

V originální anglické zahradě nechybí klasický venkovský dům s doškovou střechou a typická anglická romanticky utvářená okolní krajina. Okolní krajina bude zahrnovat rozkvetlé nekonečné louky nebo ovocné stromy v pečlivě udržovaných trávnících. Kuchyňská zahrada s bylinkami, keři a záhony růží navodí skutečně příjemnou náladu a dobrý pocit. V anglicky pojaté Cottage si lze vychutnat vytříbenou gastronomii nebo voňavý čaj o páté (Queen [online], 2017).

V anglické zahradě se může člověk alespoň na okamžik cítit jako skutečný pán. A určitě i královně by se zde velmi líbilo. Ačkoliv ještě nejsou žádné ohlasy, při pohledu na vizualizace se zdají jednotlivé části zahrady skutečně působivé. Co zahrada přinese, jaké vzbudí dojmy a zda se sem budou lidé navracet, ukáže až čas. Už teď lze ale poznamenat, že Berlín si autory zahrad pečlivě vybírá a zatím neudělal v žádné z nich krok vedle. Proto je téměř jisté, že i ztvárnění anglické zahrady zanechá významnou stopu.

- VODNÍ ZAHRADY (*Obrazová tabule č. 7*)

Vodní zahrady nebo také vodní světy budou v rámci IGA Berlin 2017 představovat další inovaci. S těmito zahradami dělá Berlín docela tajnosti, takže zatím není detailně jasné, na jakém

principu budou zahrady fungovat a jak budou vypadat. Jsou naplánovány v jižní části volných ploch výstavnického areálu, které budou zpřístupněny „Promenádou“. Promenáda občas sestoupí až k obrovským vodopádům. V průběhu této cesty budou moci návštěvníci objevovat rozmanité neovladatelné a atmosférické aspekty vodních světů. Barvy a tvary různých vodních rostlin, mlha, světlo a stíny, rozmanité zvuky padajících mas vody a specifické mikroklima vytvoří místo bohaté na smyslové prožitky (Erweiterung [online], 2017).

V Zahradách světa v rekreačním parku Marzahn mohou návštěvníci okusit ve 12 tematických zahradách kultury z celého světa. Rozsáhlé louky, květinové zahrady a pěší stezky jsou prostoupeny celým parkem. Tematické zahrady jsou „evergreeny“ a magnetem pro návštěvníky každé mezinárodní zahradnické výstavy. Každá je sama o sobě unikátem. U příležitosti konání mezinárodní zahradnické výstavy IGA bude v Berlíně poprvé vystavěna lanová dráha. Až 3000 návštěvníků za hodinu bude moci shlédnout výstavu IGA ze zcela netradiční ptačí perspektivy. Jízda lanovkou otevře úžasný výhled na krajinu výstavy společně s jejími zcela novými vodními zahradami a Zahradami světa (IGA [online], 2017). Návaznost jednotlivých Zahrad světa a jejich lokalizace v rámci výstavnického areálu v Berlíně je znázorněna na obr. č. 15 v obrazové příloze.

3.8 SPECIÁLNÍ ZAHRADY

Speciálními zahradami nazýváme obvykle zahrady slepecké nebo zahrady zaměřené na rozvíjení i ostatních smyslů než jen zraku. Jsou to menší rozměrové celky speciálně utvářené pro potřeby nevidomých či slabozrakých a jsou projektovány často tak, aby byly přístupné i osobám na vozíku (Vágnerová [online], 2006). Speciální zahrady jsou tedy specifickým typem zahrad, od kterých se odvíjí náplň a program v zahradě a použití specifických materiálů včetně výběru rostlin.

Mezi charakteristické znaky těchto zahrad patří vyvýšené záhony, výběr rostlin orientovaný především na ty aromatické a hmatově zajímavé, jmenovky u rostlin s použitím Braillova písma, příjemné a na omak zajímavé materiály a jejich různorodost, především pak materiály přírodní, jednoduchý půdorys zahrad s jasně čitelnou cestní sítí apod.

Vnímání je základním procesem orientace člověka; je odrazem předmětů a jevů, které v daném okamžiku působí na smyslové orgány, jež jsou receptory čili přijímači podnětů. Tyto receptory jsou citlivé na různé vlnové délky, různé chemické látky, na tlak, teplo apod. Zároveň má každý živočišný druh přizpůsobené smysly a jejich úroveň tak, aby dokázal přežít. Stejně je to u smyslově postižených, kteří mají různě rozvinuté kompenzační smyslové funkce. Ztráta zraku způsobuje vážné a často ničím nenahraditelné ztráty v oblasti smyslového poznání. Žádný popis okolního prostředí nám nemůže jeho barvitost a malebnost, a tak to, co sami neprožijeme, nemůžeme plně pociťovat (Hynštová [online], 2013).

3.8.1 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH SMYSLOVÝCH ZAHRAD

3.8.1.1 Zahrada smyslů v Olomouci

Jedná se o expoziční zahradu navrženou profesorem Ivarem Otrubou v Bezručových Sadech. Je určena především pro nevidomé či slabozraké návštěvníky a jejím cílem je poskytnout zajímavé smyslové zážitky. Centrálním vegetačním prvkem je vyvýšený záhon ve tvaru písmene S s bezbariérovým přístupem, takže se k rostlinám na záhoně dostanou bez komplikací i vozíčkáři či maminky s dětmi. Je lemovaný dřevěnou palisádou s vodící lištou na okraji; z vnější strany jsou popisky v černotisku, z vnitřní strany jsou v Braillově písmu. Vodící linii tvoří na jedné straně záhon, na druhé obrubník. Jsou vybrány rostliny voňavé, příjemné a různorodé na omak, zcela chybí takové, které by mohly nějakým způsobem návštěvníky ohrozit, například vyvolanou alergickou reakcí nebo různými ostny nebo jedovatými plody. Z druhů, které zde najdeme, bychom mohli jmenovat např. léčivé rostliny jako mateřídoušku, různé druhy šalvějí, aromatický libeček nebo rozmanité druhy travin příjemných na dotek a nechybí samozřejmě ani kvetoucí rostliny a sukulenty. Celkem je zde vysazeno na 80 druhů rostlin (Olomouc [online], 2017).

V blízkosti záhonu je také menší vodní fontána s lavičkou. Zahradu doplňuje haptická hmatová stezka pro nevidomé nabízející omakání různých povrchů, které mohou návštěvníci vnímat i bosou nohou. Nezapomenutelné zážitky návštěvníci také sklídí při hře s velkými dřevěnými šachy, poslechem zvuků linoucích se z dřevěného xylofonu nebo zkoumáním vzorkovníku kmenů. Stezka je také doplněna uměleckými prvky v podobě dřevěných soch a gruzínských plastik nebo reliéfními a mozaikovými vyobrazeními.

3.8.1.2 Zahrada smyslů a hmatová stezka v Rudce u Kunštátu

Zahrada se rozkládá v parku T. G. Masaryka u Jeskyně Blanických rytířů u jihomoravského Kunštátu. Tato zahrada vzniká od roku 2009 a původně byla určena pro nevidomé a zrakově postižené. Rostliny výrazné svými vůněmi, chutěmi nebo povrchy měly usnadnit postižením seznamování s přírodou. Velký zájem návštěvníků nejen postižených však přimělo realizátory zahrady obohatit o další myšlenku – se zavázanýma očima si mohou i zdraví lidé vyzkoušet, jak to mají nevidomí lidé těžké a pokusit se hmatem i čichem rozeznávat různé podněty. Těmito podněty jsou nejen rozmanité druhy rostlin na vyvýšených záhonech, ale také různé objekty vydávající zajímavé zvuky, jako jsou keramické koule, keramické vázy s různými přírodninami, jezírka propojená potůčkem a kaskádami nebo třeba historický včelín s expozicí včelařství. A to vše s popisky v Braillově písmu.

Zajímavou a hezkou myšlenkou je i fakt, že například živé ploty a keře v zahradě sázeli sami nevidomí. Zahrada se stále rozšiřuje o nové prvky a možnosti. V blízké budoucnosti autoři plánují přidat další sochy, velkou keramickou zvonici od místního keramika nebo podzemní telefon, díky němuž se budou moci lidé, především pak děti, domlouvat z různých koutů zahrady (Rudka [online], 2014).

Tekoucí voda je slyšet v příjemném zákoutí s posezením, strom pohlázení, hmatová a čichová výstava „Včelařův rok“, do chodníků zabudovaná dřevěná kulatina jako vodící prvek, sochařská výzdoba k omakání nebo zapůjčení klapky na oči a využití doprovodu průvodce jsou jedněmi z mnoha atrakcí, kvůli kterým sem lidé rádi zavítají. Prohlídku zahrady také doprovázejí různé společenské akce, jako je například „Sázení stromů s nevidomými“ nebo „Den bez bariér“, o hudební pozadí se stará akce „Souznění s hudbou“, při které si mohou návštěvníci zahrát na etno bubny. Více informací lze nalézt na webu blanických rytířů nebo v bakalářské práci Miroslavy Hynštové (Hynštová [online], 2013).

3.8.1.3 Oizumi Ryokuchi Park v Japonsku – Sensory Garden

V tomto ósackém parku v Japonsku byla otevřena zahrada smyslů v roce 1974. Cílem řešitelů bylo oslovit návštěvníky se zrakovým postižením. Avšak zacílení pouze na úzkou škálu návštěvníků, odlehlá lokalizace v rámci parku a samotný název nakonec způsobil to, že byla návštěvnost zahrady velmi nízká, a tak zahrada postupně upadala. Reakcí na to byl nový projekt z roku 1997, který představoval umístění smyslové zahrady přímo v srdci parku a zve k sobě návštěvníky všech věkových kategorií, lidi s postižením i bez postižení. Autorem projektu se stal Yoshisuke Miyake. Důraz byl kladen na vyvýšené záhony s různorodými rostlinami. Návštěvníci se procházejí systémem procházkových tras a vnímají vše okolo sebe. Odpočinek na lavičkách u velkého centrálního jezera s množstvím vodních prvků vybízí k ohmatání na vlastní kůži. I zde najdeme množství rozmístěných soch a navigačních prvků. Zcela úžasným prvkem jsou lavičky umístěné přímo v jezeře. Lze vstoupit cestami přímo do jezera, aniž by se člověk namočil. Vznikají výklenky, ve kterých lidé sedí a jsou obklopeni vodou a vodními rostlinami (Sensory [online], 2013).

Z dalších smyslových zahrad v České republice stojí ještě jistě za zmínku *Dětská zahrada pro potěšení smyslů v Hradci Králové* zaměřená především na děti s těžkým zdravotním postižením nebo *Domov na Stříbrném vrchu v Rokytnici v Orlických horách* nabízející různé terapie procvičující motorické dovednosti a smysly (Domov [online], 2007). Tyto zahrady vznikly u existujících speciálních zdravotnických zařízení.

Botanická zahrada a arboretum při Mendelově univerzitě v Brně má vlastní zahradu pro nevidomé s vyvýšenými záhony umožňující dobrý přístup přímo k rostlinám. *Botanická zahrada v Praze-Tróji* je také otevřena přístupu široké veřejnosti, je zde i možnost si objednat služby vyškoleného průvodce pro nevidomé osoby (Botanická [online], 2017).

Tyršův sad v Brně byl vytvořen profesorem Ivarem Otrubou a specifikem je speciální vyvýšený záhon s voňavými a hebkými rostlinami pro nevidomé (Tyršův [online], 2017). *Zahrada smyslů v Luhačovicích v Augustiniánském domě* má několik zajímavých zastávek, které korespondují s lidskými smysly (Luhačovice [online], 2015).

V zahraničí jsou zahrady zaměřené na rozvíjení lidských smyslů častější než u nás. První zahradou smyslů ve Spojených státech byla brooklynská *Fragrance Garden*, jež je součástí Brooklyn Botanic Garden (Fragrance [online], 2017). Slepecká zahrada Városligét v Budapešti je zase první střeoevropskou smyslovou zahradou, vzniklou okolo nejstaršího městského parku a několika slepeckých ústavů (Speciální [online], 2006). Příkladů ze zahraničí je mnoho.

4. MATERIÁL A METODY

4.1 POSTUP PRÁCE

Jako první krok bylo nutné si ujasnit význam a poslání zahradnického výstavnictví obecně, promyslet si a sepsat strukturu práce, strukturu kapitol, jaké pojmy objasnit, čemu se v práci věnovat a co třeba jen okrajově naznačit pro celostnější pohled. Dále si zajistit potřebnou literaturu pro nastudování, podívat se na různé internetové zdroje a začít shromažďovat informace. Tematicke zahradnických výstav nebylo dosud věnováno mnoho knih, a tak bylo potřeba hledat hodně informací na internetu, v dosud již napsaných pracích s obdobným zaměřením a doporučené literatuře. Práce byla sepisována od obecných informací po konkrétní charakteristiky zahrad. S využitím obrázků byla práce doplněna o fotografie a schémata, která možná lépe vystihnou hlavní myšlenku než holý text. Pro kompoziční rozbor expozičních zahrad byly vybrány Zahrady světa z aktuální zahradnické výstavy IGA 2017, ve kterých se výrazně projevuje různorodost kultur a tradic zahradního umění a z toho vyplývajících různorodých zahradních kompozic.

Na základě popisu a získání informací o expozičních zahradách a základnímu rozboru prostoru bude následně v praktické části vytvořen prvotní koncept expozičních zahrad ve výstavnickém areálu Flory Olomouc a návrh na vlastní expoziční zahradu s popisem hlavní myšlenky a kompozičního uspořádání. Návrhová část bude zahrnovat tři fáze návrhu: analytickou, námětovou a scénáristicko-libretační. Další návrhové části nebudou náplní práce. Pozornost bude věnována také sortimentu, materiállovému provedení, možným funkcím prostoru, jeho využití a též materiállovému řešení jednotlivých prvků. V potaz bude brána též návaznost na okolí. Samotný návrh obsahuje část textovou s popisem návrhu a část grafickou, která dokumentuje navrhované řešení formou skic a výkresů. Jak teoretická část práce, tak dále především praktická část bude konzultována s vedoucím práce.

4.2 PŘEDSTAVENÍ A LOKALIZACE MODELOVÉHO OBJEKTU

Pro návrhovou část byla zvolena část prostoru Smetanových sadů přímo u Výstaviště Flory Olomouc, kde chce vedení realizovat sérii vybraných vzorových expozičních zahrad a obohatit tak Floru o další, nový rozměr, navýšit ještě více na atraktivnosti této nejoblíbenější a nejnavštěvovanější výstavy a využít potenciál zdejšího prostoru (prostor navrhovaných expozičních zahrad je znázorněn na obr. č. 94 v obrazové příloze). Velké uznání se Floře dostává díky hlubokým kořenům novodobého výstavnictví. Zahradnické výstavy zde mají dlouholetou tradici a vyvíjely se od skromných výstav v okresním měřítku až po mezinárodní přehlídku okrasného zahradnictví. Zpočátku byla Flora Olomouc jedinou výstavou svého druhu u nás, naplňovala svou bohatou koncepci rozvoje a bylo zrealizováno mnoho velkorysých záměrů. Započala stavba Zahrad národů, na místě bývalé deponie odpadků bylo vybudováno rosárium, přibýly výstavní pavilony ve Smetanových a Bezručových sadech. Nastala také jakási invaze vystavovatelů květin z celého světa a o Floře se začalo hovořit v mezinárodním měřítku. Politická situace tento prudký rozvoj sice zbrzdila, dodnes však Flora stále

platí za nejuznávanější zahradnickou výstavu u nás. Mezinárodní květinová a zahradnická výstava probíhá ve třech etapách – jarní, letní a podzimní.

Flora Olomouc zajišťuje údržbu a správu městských parků v Olomouci, mezi něž patří i park Smetanovy sady. Areál Smetanových sadů má výhodnou polohu v systému zeleně, navazuje na Bezručovy a Čechovy sady. Zelený areál, který se rozkládá v samém srdci Olomouce, si město hájí, patří ke kulturním a historickým klenotům, jejichž počátky sahají až do dvacátých let 19. století. Pro návrh byla vybrána severozápadní část Smetanových sadů, která přímo navazuje na výstaviště a je v současnosti volně přístupná. Hranice objektu vede z jihovýchodní strany podél vyvýšené plošiny propojující Smetanovy a Čechovy sady přes Wolkerovu ulici. Ze SZ strany tvoří hranici Wolkerova ulice. V rámci konceptu expozičních zahrad bude detailněji zpracována jedna z těchto zahrad.

4.3 PŮSOBNOST VÝSTAVIŠTĚ FLORY OLOMOUC

Výstaviště flora Olomouc zajišťuje péči a údržbu městských parků, sbírkových skleníků (palmový skleník, kaktusový skleník, tropický skleník a subtropický skleník), rosária a botanické zahrady. Areál botanické zahrady se rozkládá v Bezručových sadech a zahrnuje rosárium, alpinum, zahrady národů, krátkodobé expozice jarních a letních cibulovin a Zahradu smyslů pro nevidomé s haptickou stezkou.

4.4 HISTORIE PARKU SMETANOVY SADY

Park Smetanovy sady je nejstarším a svou plochou největším olomouckým parkem. V tomto prostoru se původně nacházelo předměstí bastionové pevnosti z poloviny 18. století. Olomoučtí měšťané si v roce 1820 vymohli v tomto prostoru mezi Terezkou a Kateřinskou bránou vybudovat výletní místo pro obyvatele olomoucké pevnosti a vysázet okrasné stromy a keře (Smetanovy [online], 2009). Celková výměra dnešních Smetanových sadů činí 19 hektarů. Jeho součástí je Rudolfova alej z roku 1820 založená olomouckým arcibiskupem. Právě tato jírovcovo-lipová alej byla první městskou parkovou plochou v Olomouci. Poté byla zničena v průběhu války a znovu vysazena dle projektu architekta Maxe Machánka. V roce 1919 byla alej ořezána na vnitřní straně korun stromů do rovných stěn a koncipována jako promenáda s květinovými výsadbami uprostřed. V letech 2009 – 2012 došlo ke kompletní obnově aleje a byla vysazena pouze z jírovců v původním sponu. V roce 2015 však bylo zjištěno výrazné zhoršení zdravotního stavu jírovců v důsledku bakteriální infekce, která je již značně rozšířena po celé Evropě. Nakonec došlo k rozhodnutí alej vykácet a osadit ji pouze velkolistými lipami v řidším sponu, aby bylo možno provést postupnou obnovu aleje. Jihozápadní část parku byla připojena po zrušení hřbitovů.

V parku najdeme spoustu zajímavých exemplářů dřevin - *Taxodium distichum* na břehu jezírka, *Metasequoia glyptostroboides* v magnóliové zahradě, *Ginkgo biloba* z Číny, *Liriodendron tulipifera* s krásnými květy, skupinu tvořenou *Sophora japonica* nebo pozůstatky ze staré hřbitovní aleje

v podobě *Juglans nigra*. Je zde také památný strom *Quercus robur* se dvěma kmeny nazývaný Rudolfův dub po zakladateli parku, Rudolfovi Janu Habsburském.

V severní části parku je zachována podoba přírodně krajinářského stylu parku. V jihozápadní části parku se už kdysi v souvislosti s výstavní tvorbou rozvíjely tematické zahrady. Tyto prostory byly koncipovány jako ukázkové zahrady soudobé zahradní tvorby. Vznikly tak zahrady jako Holandská zahrada zajímavá zvláště na jaře rozkvétajícími cibulovinami, Magnóliová zahrada, Pinetum a Letní čítárna. Pinetum a Letní čítárnu čeká v blízké době rekonstrukce, jelikož už nevyhovují současným požadavkům na využití parku. V jižní části parku najdeme Fontánkovou alej, přebudovanou v roce 2011 dle projektu Zahrady Olomouc s.r.o. Nová sadová úprava tohoto prostoru je výsledkem soutěže studentů ze zahradnických odborných škol z celé ČR. V jižní části parku byly také založeny ukázkové květinové záhony.

Park je také bohatý svou sochařskou výzdobou. V roce 1925 zde byla odhalena socha Bedřicha Smetany, odkud pochází i jméno parku. Nejvýznamnější architektonickou památkou v parku je budova restaurace postavená původně jako lázeňský pavilon. Ve středu promenády najdeme fontánu s vodotryskem a za ní hudební pavilon (Flora [online], 2016).

4.5 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY V MODELOVÉM OBJEKTU

Zájmové území leží v rovinatém terénu o nadmořské výšce přibližně 210 m n. m. Podloží je tvořeno čtvrtohorními naplaveninami řeky Moravy a vrstvou navážek (šterk, kamení, škvára), které jsou překryty slabou vrstvou vysychavé písčitohlinité zeminy. Hladina podzemní vody se nachází v hloubce od 4,5 do 7 metrů. Klimaticky patří území do teplé, mírně vlhké oblasti s mírnou zimou. V letech 1961 – 1990 činila průměrná roční teplota 8,8°C a srážky 562 mm. Probíhající studie potvrzuje i na základě měření v botanické zahradě postupné oteplování klimatu (Přírodní [online], 2012). Pedologické poměry jsou charakterizovány půdními typy vzniklými působením klimatických, orografických a biologických činitelů na geologické podloží. Městská část Olomouce, do které náleží zájmové území, spadá do skupiny půd antropických vzniklých výraznou modifikací půdních horizontů kultivačními a melioračními zásahy a také přemístěním půdních materiálů, překrytím půd či silně kontaminovaných půd (Judasová [online], 2011).

4.6 EXPOZIČNÍ ZAHRADY VE SMETANOVÝCH SADECH

Expoziční zahrady kdysi bývaly v blízkosti hlavního vstupu na Výstaviště Flora Olomouc. Již nějaký čas vedení Flory zvažuje navrácení zahrad prezentujících současnou zahradní tvorbu zpět na toto místo. Ve fázi zpracování je návrh na územní studii celého výstavnického areálu, která by mohla být odrazovým můstkem k nějakým větším změnám nejen v rámci vytvoření expozičních zahrad, ale také v dalších částech olomouckého areálu. Předkládaný koncept těchto zahrad, který je součástí obrazové přílohy, si neklade za cíl být závazným dokumentem pro další zpracování. Jde pouze o jakýsi námět, prvotní rozvržení, koncept, kterému by se dostalo v dalších fázích zpracování jistých

změn. Mezi další fáze, které by následovaly, by z důvodu množství vzrostlých a historických dřevin patřil dendrologický průzkum (spousta dřevin již svým zdravotním stavem nevyhovuje, a tak se bude značně probírat), podrobný historický průzkum oblasti a také jednání s památkáři, jelikož se nacházíme v památkové oblasti a další jednání, která by byla zapotřebí. Z těchto důvodů se budou hranice, lokalizace a přístupnost jednotlivých expozičních zahrad více či méně měnit.

Do historie výstavnického areálu v Olomouci a výstavní tvorby se zapsaly také tzv. átriové zahrady, přístupné z druhého konce parku Smetanovy sady, který byl původním vstupem do areálu. Tento prostor by byl dalším potenciálním místem pro prezentaci expozičních zahrad.

5. VÝSLEDKY

5.1 KONCEPT EXPOZIČNÍCH ZAHRAD

Koncept expozičních zahrad počítá s oplocením celé plochy, na které se zahrady nachází a zavedení určitého režimu návštěvnosti. Současné prostory celého parku Smetanovy sady jsou volně přístupné. Každá ze zahrad by byla vymezena vůči okolí tvarovanými živými ploty a nesla by jinou myšlenku a program. Ze současné cesty vedoucí skrz tuto parkovou plochu by se do jednotlivých zahrad. Okolí zahrad by mohlo být pojednáno buď jako přehledná, čistá travnatá plocha s ponechanými dřevinami nebo trávnik s doplněním nižší keřové a trvalkové výsadby. Zároveň by bylo na místě odclonění od Wolkerovy ulice. Zahrady jsou navrženy podél vyvýšené lávky ze 70. let propojující Smetanovy sady s Čechovými sady. Tato lávka zde nevznikla náhodou; jako jeden z důležitých prostředků používaných ve výstavnické tvorbě byla vybudována společně s původními ukázkovými zahradami a nabízela tak perfektní možnost vzhledu do těchto zahrad a návštěvník měl o všech zahradách patřičný přehled. Počet expozičních zahrad v konceptu nemusí být vůbec konečným. Další tematické zahrady by se mohly rozkládat po celé délce vyvýšené lávky a navázat na navrhované. V návaznosti na prostorové a finanční možnosti, spolu s výsledky jednání s památkáři a historiky, by se tak mohla tato část parku, přilehlá k Wolkerově ulici a končící Rudolfovou alejí, odvíjet v duchu ukázkových zahrad s různými tématy. Fotky aktuálního stavu prostoru pro návrh těchto zahrad jsou v obrazové příloze (obr. č. 95 – 104). Koncept zahrad potom na obrázku č. 105 v obrazové příloze.

Prozatím bylo v rámci konceptu navrženo 13 zahrad, z čehož 7 zahrad, přilehlých k pavilonu A, by mohlo sloužit pro ukázkové výsadby cibulovin a hlíznatých rostlin nebo také pro přehlídku studentských návrhů pro různé ukázkové výsadby či přehlídku zahradnických firem v podobě zahradních instalací, nabídky sezónního sortimentu nebo aktuálních novinek ve výsadbách. Tyto plochy by měly tedy každoročně jinou náplň, vždy uzpůsobenou danému tématu či záměru.

Zahrada označená písmenem H je nazvána jako Zahrada hojnosti a jejím cílem je ukázat lidem, že i z malého prostoru se dá hodně vytěžit a představuje návštěvníkům možnost, jak lze uspořádat zahradu, kde chce majitel pěstovat zeleninu, ovocné keře či stromy. Zahrada je tedy místem pro pěstování různých druhů plodů, dnes stále více populárních a do popředí vstupujících jedlých zahrad.

Snad žádná tradiční zahrada se neobejde bez královny květin, růží, a tak byla zahrada s označením I věnována právě jim. Jakási přehlídka současných odrůd růží, kde je důraz kladen především na rezistentnost vůči různým škůdcům a chorobám, by mohla být v doprovodu vytvořených příjemných odpočinkových míst hlavní náplní této zahrady. Svět růží je nekonečně bohatý jak v barvách a tvarech květů, tak v rozmanitých vzrůstných výškách, a když k tomu přičteme ještě vůně, které se linou z krásných květů, je o radost postaráno.

Zahrada J – smyslová zahrada je blíže představena v další kapitole.

Zahrada stínů (K) využívá at' už vyhovujících stávajících stromů, tak nově vysazených. Hlavní pozornost je zde zaměřena na rozmanitost podrostů našich lesů, jež se během roku výrazně mění nejen s časem, ale také s množstvím slunečních paprsků, které se do podrostů dostanou. Hra světla a stínů tak dává možnost vzniknout tajemným zákoutím a přispívají tak k dramatictosti.

Zahrada s vůní slunce (L) je inspirována středomořskou flórou, která v našich teplých klimatických oblastech výborně prospívá. Aromatické rostliny, stylové dláždění, doplňky a celková uvolněnost a bezstarostnost vycházející z prostředí zahrady je pro celé Středomoří typická, tak proč jí kousek neokusit i zde, u nás?

Vodní zahrada (M) by mohla být komornější poklidnou zastávkou při prohlídce zahrad nebo také pomyslným vrcholem s množstvím vody vedeným ve vertikálním i horizontálním směru a vodními efekty. Vedení vody by mohlo být případně vedeno do zbylé části parku, kde by mohla na určitém místě opět gradovat.

5.2 NÁVRH EXPOZIČNÍ ZAHRADY - SMYSLOVÉ ZAHRADY

Z několika námětů bylo nakonec vybráno téma rozvíjení lidských smyslů, pro které byly nastíněny dvě varianty. Z těchto dvou byl dále zpracován a popsán jeden z nich. Pár prvotních námětů a skic je vyobrazeno v obrazové příloze (obr. č. 106 - 109). Druhá nezpracovaná varianta návrhu smyslové zahrady je vyobrazena na obr. č. 110 v obrazové příloze.

Vybraná varianta návrhu se snaží jasným a čistým provedením návštěvníka provést úžasným světem smyslů, ukázat mu, že lidské vnímání nestojí jen na zrakových vjemych, ale že pro utváření obrazu o okolním světě jsou zapotřebí i další smysly. Různá místa v zahradě jsou tak věnována nějaké kombinaci našich smyslů. A tak jsou květinové záhony potěšením pro oči i pro nos a také pokožku rukou, v hudebním koutku se rozechvívají dřevěné nástroje a vydávají zajímavou kombinaci zvuků, zároveň jsou příjemné na pohled i na dotek a xylotéka si zase jistě získá oblibu u milovníků dřevin. Nechybí ani voda, její tepelné účinky a specifické prostředí. Pro intenzivnější zážitek si mohou návštěvníci vypůjčit pásku přes oči, která je přenesena do světa silných smyslových zážitků.

Celá zahrada se odvíjí v lichoběžníkovém, téměř však čtvercovém, půdoryse a vede do ní jeden vstup. Jeden vstup proto, aby nebyla zahrada průchozí a nevznikal tak zmatek v orientaci a provozu. Celá zahrada je obehnaná tvarovaným živým plotem z taxonu *Carpinus betulus* stejně jako ostatní navrhované zahrady na výstavišti a díky oplocení má omezený režim přístupnosti. Kompozice zahrady je založena na dvou rohových pavilonech, které v sobě ukrývají různé smyslové zážitky i „zkoušky“ a čtvercových květinových záhonech rozmístěných ve středu zahrady, které hrají s návštěvníkem také jakousi hru rozmanitým a nevtíravým vstupem do cesty. Zbylou plochu zabírá udržovaný, na krátko střižený trávník. Středem a mezi čtvercovými záhony probíhá cesta z porořostu vinoucí se v nepravidelných uvolněných křivkách. Okolo hraničního živého plotu byla ponechána metrová cesta pro údržbu. Do zahrady je krásně vidět z vyvýšené lávky míjící i ostatní zahrady.

Hudebně-haptický koutek, hudební pavilon v odlehlejší koutu zahrady je tvořen svařenou ocelovou konstrukcí do podoby jednoduchého kvádra o rozměrech 4 x 4 x 2,2 m. Střeška je tvořena jednoduchou rovnou polykarbonátovou deskou položenou v mírném sklonu (12°) pro odtok dešťové vody. Svařená konstrukce je z ocelových nosníků U (uček), do kterých se následně zasunou gabionové stěny vyplněné různými materiály – dřevěné špalíky různých průřezů a různých stromů pro bezprostřední kontakt (xylotéka) a druhá stěna vyplněná přírodními materiály – kůra, lýko, plody stromů – žaludy, kaštany, šišky, dále dřevo nasekané na nepravidelné kousky, větší a menší frakce štěrku, seno, sláma, cihla a další na omak zajímavé a aromatické materiály (tyčinky skořice, sušené byliny, nakrájené citrusové plody apod.). Tyto materiály jsou zalité pryskyřicí a podloženy dřevěnou deskou. Obě stěny jsou přítomny po stranách pavilonu, které jsou v blízkém kontaktu s hranicí živého plotu, směrem do zahrady je pavilon otevřený. Zároveň gabionové proplétání z čelní strany chybí, aby byl kontakt co nepřímější.

V hudebním pavilonu jsou dále přítomny jednoduché dřevěné zvonkohry rozvěšené podél otevřených stěn pavilonu a také velká zvonkohra uprostřed pavilonu na vyvýšeném kruhovém soklu z pozinkované pásoviny, která je zavěšena na konstrukci pavilonu a prouděním větru vydává rozmanité zvuky spolu s malými zvonkohrami. Dohromady tak vzniká pokaždé jiná hudební skladba. V tomto pavilonu tak na návštěvníky čeká trénink hmatových schopností, jaký mají cit v rukou a jak umí rozeznávat a vnímat náhodné zvuky nebo se také mohou pokusit sami nějakou skladbu na základě své libosti vytvořit.

Druhý pavilon, dal by se nazvat pavilonem vody, vodního prostředí, je zaměřen na vnímání vodního živlu v jeho různých podobách a jedinečného mikroklimatického prostředí, které právě voda, jako základ života na zemi, utváří. Základem pavilonu je stejná konstrukce jako u hudebně-haptického pavilonu, která je zde vyplněna lehkou substrátovou stěnou s mechy, případně drobnými travinami. Další možností je vyplnit stěnu jen kameny a nechat působit vodu, klimatické podmínky a čas, aby samy vytvořily mechové společenstvo. Voda je zde přítomna ve formě spadající záclony a shromažďuje se v podélném prvku kopírující průběh vertikálních mechových stěn, odkud je poté opět vedena čerpadlem zpět nahoru. Technické vybavení je skryto ve svařené pavilonové konstrukci. Voda zde může hrát významnou orientační funkci a také stimuluje sluch a hmat. Navržena je proto tak, aby k ní byl přístup a kontakt na vlastní kůži.

Čtvercové záhony o rozměrech 2 x 2 m prezentují rozmanitý sortiment aromatických a na omak zajímavých rostlin, jako např. různé druhy rodu *Geranium* – *Geranium macrorrhizum*, *Geranium maculatum*, *Geranium nodosum* a další, nepet – *Nepeta x faassenii*, *Nepeta mussinii* a další, *Origanum vulgare* a jeho kultivary, *Mentha piperita*, *Melissa officinalis*, *Lavandula angustifolia*, *Lamium maculatum*, *Iberis sempervirens*, *Monarda didyma*, *Thymus citriodorus*, *Thymus vulgaris*, *Thymus serpyllum*, *Hyssopus officinalis*, *Calamintha nepeta*, *Cerastium tomentosum*, *Dianthus caryophyllus*, *Echinacea purpurea*, *Erica carnea*, *Fragaria x ananassa*, *Achillea tomentosa*, *Hemerocalis*, *Stachys byzantina*, různé druhy a kultivary rodu *Sedum* a *Salvia* a další. Pro jarní aspekt by byly do záhonů

doplněny cibuloviny - např. *Allium aflatuense*, *Allium caeruleum*, *Fritillaria imperialis*, *Narcissus bulbocodium*, *Tulipa tarda* a další časně kvetoucí trvalky – *Phlox subulata* a další. Tyto záhony jsou vyvýšeny a vymezeny gabionovým lemem vyplněným materiálem – většími i menšími kameny nebo oblázky. Jiné záhony jsou vymezeny pouze pozinkovanou pásovinou. Rostliny v záhonech mohou být různě uspořádány, ať už dle barev květů, velikosti a charakteru listů nebo třeba dle esencí, které obsahují a které působí na konkrétní zdravotní stav (princip aromaterapie). Sklony těchto záhonů jdou ruku v ruce se sklonem střechy a zvyšují dramatickost celé zahrady, stejně jako různé provedení okrajů záhonů.

Pomyslná cesta vinoucí se středem zahrady a dotýkající se květinových záhonů je tvořena z podlahového roštu (pozinkovaného porořostu) s většími oky pro možnost výplně různými materiály – kámen, kůra apod. Podlahový rošt volně přechází na některých místech u čtvercových záhonů také do trávníku – oka jsou osazena trávníkem. Podlahový rošt je použit také ve vodním pavilonu, zatímco v hudebně-haptickém pavilonu tvoří dlažbu dřevěné špalky v kůře. V horkém létě by tak mohly být tyto povrchy zážitkovou cestou pro bosé nohy a stimulovat plosky chodidel.

Tato zahrada stimuluje lidské smysly, rozvíjí je, tříbí a dá se říci, že je také prostředím zahradní terapie. Pasivní forma této terapie se odehrává, aniž by o ní člověk sám věděl; uskutečňujeme ji vždy, když máme radost z pouhého pozorování rostlin, odpočívání v zahradě, procházce zahradou. Pokud začneme rostliny zkoumat hmatem nebo s nimi dokonce nějak fyzicky pracovat, uskutečňujeme již zahradní terapii v aktivní formě. Ať tak či onak, jisté je, že se u osob zlepšuje duševní zdraví a vyrovnanost. Inspirační obrázky k navrhovaným prvkům v zahradě jsou obsahem obrazové přílohy (obr. č. 111 - 131).

Výkresová dokumentace návrhu smyslové zahrady (výkresy č. 1 – 4) je obsažena v obrazové příloze v samotném závěru práce.

6. DISKUSE

Zahradnické výstavnictví je neodmyslitelnou součástí lidské kultury. Doposud nebyla zpracována ucelená publikace, která by shrnutím dosavadních poznatků představila všechny možné aspekty tohoto samostatného oboru. Totéž platí o tématu expozičních zahrad a je to docela pochopitelné z hlediska ohromného počtu neustále nově vznikajících expozic zahrad. Když vezmeme v potaz ještě krátkodobé výstavy zahrad spojené často se zahradními festivaly, kde se každoročně vybírá z mnoha návrhů jen pár „vyvolených“ zahrad, které se následně realizují, je jejich počet jen v Evropě opravdu obrovský. Přesto by zajisté bylo nejen příjemné, ale též užitečné, kdyby zahradnické výstavy vedly databázi alespoň všech realizovaných výstav v každém roce, jelikož se často hovoří, byť i jen na chvíli, povětšinou jen o „top zahradě“, která se stala pro ten rok vítěznou. Všechny ostatní a často velmi vydařené zahrady jsou brzy smeteny ze světa a navždy tak mizí v zapomnění. A to je škoda. Ještě větší význam, který by určitě přinesl zahradnickým výstavám ještě větší prestiž, by mohly být i jakési katalogy ukázkových zahrad vytvářené pro každý výstavnický rok; díky nim by se mohl návštěvník opět vrátit a připomenout si onen zážitek. A jelikož se v rámci těchto festivalů jedná o soutěže v kreativní tvorbě, mohla by se v rámci několika let vyhlašovat třeba i soutěž nejlepších realizovaných zahrad. Mohla by tak vzniknout soutěž „mezigeneračních zahrad“ a bylo by docela zajímavé, jak by návštěvníci hlasovali, jakému typu zahrad by dali přednost. Trendy jdou rychle dopředu, mění se neustále, a tak by to mohl být i jakýsi průzkum veřejného vkusu a zjištěním, jak se tento vkus mění.

Často není vůbec jasné, co to vlastně expoziční zahrada je, co můžeme považovat za expoziční zahradu a co nikoliv. Ačkoliv se obecně udává délka expozice v minimálním horizontu dvou let, v praxi se na toto časové vymezení většinou nepohlíží. Tento fakt bývá spojen zpravidla se zahradními festivaly. Přestože se tyto zahrady omezují na trvání pouze jednoho roku (jedné sezóny), běžně se o nich hovoří jako o výstavnických zahradách a bývají tak prezentovány. Neřeší se, po přesně jakou dobu tu zahrada je nebo není. Ať tak či jinak, důležité je umět rozlišit, co vůbec může být představeno jako zahrada a co je jen pouhou instalací, naaranžováním a seskupením určitých materiálů na jednom místě. Často i v tomto rozlišení můžeme často tápat. Zahrada by měla především mít nějaký smysl, nějakou myšlenku, jasnou kompozici a vlastní program a náplň, které uspokojí požadavky lidí.

Návrh konceptu expozičních zahrad ve výstavnickém areálu Flory Olomouc nebyl vybrán nezáměrně. Již nějakou dobu vedení Flory zvažuje celkovou reorganizaci výstavnického areálu, a to revitalizací a oživením Smetanových sadů stejně jako dalších olomouckých parků, obnovením Letní čítárny a dalších prostorů v parku, které již nevyhovují současným požadavkům, využitím potenciálu prostoru hřiště, kde se schází maminky s dětmi a tráví zde čas, navrátit do parku vodu a její prvky pro oživení a navrátit parku jeho živelnost a spoustu dalších plánů. Vytvoření přehledky expozičních zahrad je jedním z dalších plánů, které ale předpokládají spolupráci s mnoha odborníky, jichž se úprava parku nějakým způsobem týká. Znamená to konzultace s historiky, památkáři, dendrology,

vedením Olomouce atd., kteří budou mít v této záležitosti také své slovo. Vzhledem k tomu ale, že jde o záměr vítaný ze strany Flory, mohl by mít plán velkou naději na úspěch.

Témata zahrad by mohla vycházet z podrobného historického průzkumu a integrace současných trendů a směrů v zahradní tvorbě. Asi by nemělo smysl opakovat něco, co už tu bylo a je nějakým způsobem přežité, ale dalo by se využít původní myšlenky zahrad a navázat na ně soudobým přístupem. Z důvodu širokého rozsahu tématu a limitovaného rozsahu práce byl vytvořen pouze prvotní námět na uspořádání a zaměření jednotlivých zahrad, jejichž počet by jistě nemusel být konečným.

Návrh smyslové zahrady se snaží rozvíjet lidské smysly. V nedaleké botanické zahradě sice již byla vybudována zahrada smyslů s hmatovou stezkou, ale ve zcela jiné podobě a jiném kontextu. Navrhovaná smyslová zahrada je součástí komplexu uzavřených tematických zahrad. Na jednom místě se zde člověk setkává a rozpoznává smyslové vjemy, které ho zavádějí do jiného světa. Použitím současných materiálů a využitím trendů získává zahrada na aktuálnosti a významně se od stávající zahrady odlišuje. Smyslové zahrady bývají často spojovány s vizemi volné nespoutané přírody, vintage stylem, měkkými organickými křivkami atd. Vytvořený návrh je v tomto smyslu docela kontrastním. Vzhledem k vysoké návštěvnosti výstavy Flory by asi nebylo úplně na místě ponechat ji zde po dlouhá léta. Zahrada je navržena z čistých a jednoduchých konstrukcí, které se dají dobře a vcelku rychle rozmontovat a vytvořit tak volný prostor pro jinou zahradu. Konstrukční řešení by zde nebylo velkým omezením v případě stanovených časových plánů působnosti zahrad.

7. ZÁVĚR, SOUHRN A RESUMÉ

Bakalářská práce se snažila postihnout téma expozičních zahrad vytvářených pro zahradnické výstavy. V první, literární části, se zabývá teoretickými poznatky podmiňující tvorbu těchto zahrad a zamýšlí se nad výstavnictvím jako takovým. Vyjmenovává některé zahradnické výstavy a jejich zahrady. Je důležité říci, že nelze vyjmenovat veškeré zahrady vytvořené pro výstavnické účely a prezentující svoje témata. Každoročně vznikají stovky nových expozičních zahrad, ať už jako výsledné návrhy široké veřejnosti v soutěžích nebo zahrady vybudované spoustu let dopředu v rámci výročních oslav či mezinárodních zahradnických soutěží, jejichž cílem je být tu pro návštěvníky ještě po mnoho dalších let. Pro aktuálnost a široký záběr prezentovaných témat byl vybrán příklad expozičních zahrad z berlínské výstavy IGA, na kterých byly popsány hlavní myšlenky a kompozice. Přidán byl také kritický komentář a celkové zhodnocení.

Ve své druhé části se práce soustřeďuje na vytvoření vlastní expoziční zahrady pro Floru Olomouc. Smyslová zahrada by mohla být jednou z možných náplní současného prostoru parku Smetanovy sady, kde se původně přehlídka zahrad nacházela. Vedení Flory Olomouc již nějaký čas uvažuje o reorganizaci výstavnického areálu včetně parku a zadalo již vypracovat na tento úsek územní studii. Stručné schéma, prvotní námět toho, jak by mohly být zahrady v blízkosti hlavního pavilonu A uspořádány a jakým tematickým směrem by se mohly ubírat, by k tomu mohlo alespoň minimálním dílem přispět.

Bakalářská práce by mohla být považována za jakési seznámení se s expozičními zahradami a možná i motivovat k jejich vyhledávání a tvorbě. Rozsahem limitovaná zpracovaná část může sloužit jako základ pro další průzkum například historického pozadí a ostatních okolností vzniku zahrad a zahradnických výstav obecně, které by přispělo k hlubšímu porozumění.

Bakalářská práce na téma *Expoziční zahrada jako součást zahradnických výstav* byla zpracována pod odborným vedením Ing. Jiřího Martínka, Ph.D. Práce se zamýšlí nad problematikou výstavnictví a pojednává o expozičních zahradách na zahradnických výstavách v obecné rovině a na vybraných příkladech zahrad popisuje kompoziční principy výstavnické tvorby. Součástí práce je také vytvoření návrhu vlastní expoziční zahrady ve výstavnickém areálu Flory Olomouc. Smyslem bylo vytvořit zahradu s nosnou myšlenkou, která by originálním řešením rozvíjela lidské smysly.

Klíčová slova: *zahradnické výstavnictví, expoziční zahrada, výstavnická zahrada, smyslová zahrada*

Bachelor thesis „*Expositional garden as a part of horticultural exhibitions*“ was completed under the supervision of Ing. Jiří Martínek, Ph.D. This thesis gives a think about exhibitoning and deals with the issue of expositional gardens in horticultural exhibitions in general. To some of chosen expositional gardens there are compositional principles described. As a part of this thesis there is also a design for an expositional garden in the exhibitional area of Flora Olomouc. The goal was to create an expositional garden with a deep idea that would cultivate human's senses.

Key words: *horticultural exhibitioning, expositional gardens, expo gardens, sensory gardens*

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A OSTATNÍCH ZDROJŮ

Knihy a tištěné zdroje

DADEJÍK, Ondřej. Estetické oceňování zahrady jako zahrady (a nikoli jako umění nebo jako přírody). In STIBRAL, Karel (eds.). *Zahrada. Přírozenost a umělost*. 1. vydání Praha: Dokořán. 2012. s. 148-164.

DAMEC, Jiří. *Zahradně architektonická tvorba II – Základní kompoziční prvky zahradně architektonického prostoru*. Poznámky z přednášky. Nepsáno. 2016.

DUSOVÁ, Kateřina. *Výstavní systémy a jejich aplikace pro potřeby zahradnického výstavnictví*. Diplomová práce. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici, 2016.

KONTÚROVÁ, Eva. *Zahradnické výstavnictví, význam, členění, tvůrčí principy*. Diplomová práce. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Zahradnická fakulta v Lednici. 1998. 94 s.

OTRUBA, Ivar. *Zahradně architektonická tvorba, část Zahradnické výstavnictví*. Skriptum. 1. vydání Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 1999. 58 s. ISBN 80-7157.363-9.

OTRUBA, Ivar. *Zahradně architektonická tvorba, část Zahradnické výstavnictví*. Skriptum. 2. vydání Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2002. 58 s. ISBN 80-7157-363-9.

PEJCHAL, Miloš. „Přírodní zahrada“ a krajinářská architektura. In STIBRAL, Karel (eds.). *Zahrada. Přírozenost a umělost*. 1. vydání Praha: Dokořán. 2012. s. 203-219.

STIBRAL, Karel (eds.). Zahrada – mezi přirozeností a umělostí. In STIBRAL, Karel (eds.). *Zahrada. Přírozenost a umělost*. 1. vydání Praha: Dokořán. 2012. s. 7-22.

SVOROVÁ, Miroslava. *Nový modul zahradnického výstavnictví*. Diplomová práce. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici, 2007.

TICHÁK, Milan. *Flora Olomouc 1958-2008: rozkvetlé půlstoletí*. Olomouc: Výstaviště Flora Olomouc, 2008. 126 s. ISBN 978-80-254-1784-3.

ZUSKA, Vlastimil. Zahrada není příroda (a vice versa). In STIBRAL, Karel (eds.). *Zahrada. Přírozenost a umělost*. 1. vydání Praha: Dokořán. 2012. s. 121-133.

Online zdroje

Balinesischer Garten. Gartenausstellung. © *IGA Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/balinesischer-garten-der-tropenhalle>

Berlin. Gärten der Welt im Erholungspark Marzahn. *Berlin.de. Das offizielle Hauptstadtportal*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://www.berlin.de/sehenswuerdigkeiten/3560085-3558930-gaerten-der-welt-im-erholungspark-marzah.html>

Botanická zahrada v Praze-Tróji. *Botanická zahrada Praha*. [online]. 2007. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: http://www.botanicka.cz/hlavni-stranka/informace-pro-osoby-se-specialnimi-naroky.html?page_id=146

Domov na Stříbrném vrchu. Rokytnice v Orlických horách. [online]. 2007. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.uspro.cz/index.php?id=10176>

Englischer Garten. Gartenausstellung. © *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/englischer-garten>

Erweiterung Gärten der Welt. *Grün Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/projekt/erweiterung-gaerten-der-welt>

Expozice. *Wikipedia* [online]. 2017. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDstava>

Flora. Olomoucké městské parky. *Flora Olomouc*. [online]. 2016. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://www.flora-ol.cz/olomoucke-mestske-parky>

Fragrance Garden. *Brooklyn Botanic Garden*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://www.bbg.org/collections/gardens/fragrance_garden

Gärten der Welt. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholungspark_marzahn/index.shtml

HYNŠTOVÁ, Miroslava. Vybrané smyslové zahrady v České republice – komparační studie. Bakalářská práce. *Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta*. [online]. 2013. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/385288/pedf_b/smyslove_zahrady_-_komparacni_studie.pdf

Chinesischer Garten. Gärten der Welt. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholungspark_marzahn/chinagarten.shtml

Christlicher Garten. Gartenausstellung. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/christlicher-garten>

IGA 2017 [online]. © *IGA Berlin*. 2017. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://www.iga2017.cz/>

Internationale Themengarten. © *IGA Berlin* [online]. 2017. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/internationale-gartenkabinette>

Irrgarten und Labyrinth. Gartenausstellung. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/irrgarten-labyrinth>

Japanischer Garten. *Der kleine Garten*. [online]. Nevedeno. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://www.derkleingarten.de/mehr-infos-bilder/freizeit-urlaub-ausflugsziele/berlin-brandenburg/japanischer-garten-berlin-marzahn.html>

JUDASOVÁ, Alžběta. Listnaté dřeviny olomouckých parků. Bakalářská práce. *Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta*. [online]. 2011. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: http://is.mendelu.cz/zp/portal_zp.pl?prehled=vyhledavani;podrobnosti=32753;...prace.pdf

Karl Foerster Staudengarten. Gartenausstellung. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/karl-foerster-garten>

Koreanischer Garten. Gartenausstellung. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/koreanischer-garten>

Luhačovice. Zahrada smyslů v Augustiniánském domě. *Opavský deník*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://opavsky.denik.cz/podnikani/luhacovice-zahrada-smyslu-v-augustinianskem-dome-20150820-iciz.html>

MARTÍNEK, Jiří. – HAVRÁNKOVÁ, T. – KLASOVÁ, K. Zahradnické výstavnictví. Elektronická opora – Podpořeno projektem OPVK CZ.1.07/2.2.00/28.0220. *Zahradnické výstavnictví*. [online]. 2014. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: https://mendelu.sharepoint.com/zf/eopory/ZAKA/ZV/_layouts/15/start.aspx#/SitePages/DomovskaStranka.aspx

Olomouc. Zahradní smyslů. *Kudy z nudy*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivita-a-akce/Aktivita/Zahradni-smyslu-v-Olomouci.aspx>

Orientalischer Garten. Gartenausstellung. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/orientalischer-garten>

Packhofschiffe. © *Deutsche Bundesgartenschau-Gesellschaft*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://bundesgartenschau.de/aktuell/nachricht/namensgebung-fuer-die-buga-packhofschiffe-in-brandenburg-ander-havel-nordstern-andreas-g.html>

Přírodní podmínky Olomouce. *Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci*. [online]. 2012. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://garden.upol.cz/prirodni-podminky/>

Queen. Hier würde sich auch die Queen wohlfühlen. *Berliner Abendblatt*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.abendblatt-berlin.de/2014/07/15/hier-wuerde-sich-auch-die-queen-wohlfuehlen/>

QUICK TOUR. Historie zahradních výstav v Berlíně. *Quick tour*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.quicktour.cz/iga-2017-historiezahradnich-vystav-v-berline>

Renaissancegarten. Gartenausstellung. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengaerten/renaissancegarten>

Rudka. Smyslová zahrada a hmatová stezka v Rudce u Kunštátu. *Jeskyně Blanických rytířů*. [online]. 2014. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.rudka.cz/smyslova-zahrada>

Sadovnická tvorba. *Wikipedia* [online]. 2015. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sadovnick%C3%A1_tvorba

Sensory Garden Experience. UA Campus Repository. [online]. 2013. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: arizona.openrepository.com/arizona/bitstream/10150/291178/1/Pedersen.Masters_Report.5.6.2013.pdf

Smetanovy sady. Olomouc. *Turistika.cz*. [online]. 2009. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/olomouc-smetanovy-sady-drobne-pamatky/detail>

Speciální zahrady. *Zahrady smyslů. Zahradní architektura bez bariér*. [online]. 2006. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: <http://zahradysmyslu.euweb.cz/stazeni/zahradyTPpdf/special.pdf>

Tropenhalle. Erweiterung Gärten der Welt. *Grün Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/projekt/erweiterung-gaerten-der-welt>

Tyršův sad. *Veřejná zeleň města Brna*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://www.vzmb.cz/fotogalerie/tyrsuv-sad/>

VÁGNEROVÁ, Jitka. Speciální zahrady. In VÁGNEROVÁ, Jitka. Zahrady pro tělesně postižené. Diplomová práce. *Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici*. [online]. 2006. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <http://zahradysmyslu.euweb.cz/stazeni/zahradyTPpdf/special.pdf>

Vernisáž. *Wikipedia* [online]. 2016. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vernis%C3%A1%C5%BE>

VISIT BERLIN. Gärten der Welt. *Visit Berlin*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.visitberlin.de/de/ort/gaerten-der-welt-berlin-iga-berlin-2017>

Výstava. *Wikipedia* [online]. 2016. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vernis%C3%A1%C5%BE>

Další zdroje - obrázkové:

- *Abacho*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.abacho.de/reise-inspiration/berlins-garten-der-welt-locken-mit-einer-neuen-attraktion/>
- *Anders als erwartet*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: http://www.anders-als-erwartet.de/Gaerten_der_Welt,18.html
- *Barrierefreier Tourismus Info*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.barrierefreier-tourismus.info/?seitenID=89&data=2>
- *BauNetz*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.baunetz.de/meldungen/Meldungen-Tropenhalle_von_Haas_Architekten_in_den_Gaerten_der_Welt_4322029.html
- *Berlin City Map*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://berlin.city-map.de/03081200/gaerten-der-welt>
- *Berlin.de. Das offizielle Hauptstadtportal*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.berlin.de/aktuelles/internationale-gartenausstellung/3890779-3889265-iga-baugeschehen-die-baulichen-highlight.html>
- *Berliner Zeitung*. [online]. 2013. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.berliner-zeitung.de/berlin/englischer-garten-marzahn-der-duft-der-rosen-5833190>
- *Blanenský deník*. [online]. 2007. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://blanensky.denik.cz/galerie/vystava_zahrady_lysice.html?mm=55816
- *Bydlení*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.bydleni.cz/zprava/Nejvetsi-vystava-ovoce-a-zeleniny-bude-zarit-paletou-barev-Blizi-se-podzimni-zahradnicka-FLORA-OLOMOUC-2011>
- *Clarahimmelhoch*. [online]. 2011. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://clarahimmelhoch.wordpress.com/2011/09/11/garten-der-welt-in-marzahn/>
- *Competition Line. Wettbewerbe und Architektur*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <https://www.competitionline.com/de/projekte/anzeigen/detail/id/48283/?print>
- *Czech Design Week*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://martinfryc.eu/vystavy/signal-festival-2016-instalace-sphere-atd/>
- *Der Tagesspiegel*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/mediacenter/fotostrecken/berlin/bildergalerie-die-iga-baustelle-in-marzahn/14677082.html?p14677082=13>
- *GEO Reisecommunity*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.geo.de/reisen/community/bild/139958/Gaerten-der-Welt-Berlin-Marzahn#gallerySlider>
- *Google maps*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/place/IGA+Berlin+2017+GmbH/@52.5400031,13.5754828,261m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x47a84fdee266f685:0x3f0b578473e2f3d1!8m2!3d52.5329721!4d13.592704>
- *Gruppef*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://gruppef.com/irrgarten-und-labyrinth/>
- *Holiday Check*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.holidaycheck.de/m/koreanischer-garten/66bb1952-accd-3abd-9e5f-f72723d0cf28>
- *Homify. Kamel Louafi Landschaftsarchitekten*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <https://www.homify.de/projekte/23534/orientalischer-garten-berlin>
- *Hydrotip*. [online]. 2014. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <http://www.hydrotip.de/index.php?pic=663>
- *China Kompass*. [online]. 2015. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://chinakompass.wordpress.com/2015/04/12/kirschbluetenfest-in-den-gaerten-der-welt/>
- *IDNES*. [online]. 2012. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://opvk0076.rajce.idnes.cz/Expozice_Zahradnicke_skolstvi_v_CR_vystava_Zeleny_svet/#4_DSCF9807.jpg
- *Joergle44*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.joergle44.de/seite15.html>
- *KMB Kreativ Metallbau GMBH- Sonderanfertigungen*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.kmb-berlin.net/sonderanfertigungen-metallbau/>
- *Mein wunderbares Gartenbuch*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z:

- <http://meinwunderbaresgartenbuch.blogspot.cz/2011/08/der-orientalische-garten.html>
- *Michael Zoll*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://michaelzoll.wordpress.com/2012/06/19/die-garten-der-welt/>
 - *Panoramablog.de*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://panoramablog.de/downloads/downloadseite-gaerten-der-welt/>
 - *Panoramio*. [online]. 2008. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/11694521>
 - *Pictokon*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.pictokon.net/bilder/2007-11-bilder/02-04-koreanischer-garten-berlin-marzahn-findlinge-trittstufen.html>
 - *Pinterest.com*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://uk.pinterest.com/pin/528891549960952011/>
 - *Plan A, Alternativen für das gute Leben*. [online]. 2013. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://plan-alternative.de/index.php/2013/08/30/garten-der-welt-in-berlin-marzahn-teil-5-der-japanische-garten/>
 - *Shopssl*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: http://www.shopssl.de/epages/es121160.sf/de_DE/?ObjectPath=/Shops/es121160_gruen-berlin-gmbh/Products/405121
 - *Sonntagsgrün*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.sonntagsgruen.de/2012/aktuelles_2011.html
 - *SpeexX Blog*. [online]. 2006. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.speexx.de/blog/2006/06/13/gaerten_der_welt.html
 - *Stefanies Paradies*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <https://stefaniesparadies.wordpress.com/2012/07/09/garten-der-welt/>
 - *Unterwegs in Berlin*. [online]. 2011. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.unterwegs-in-berlin.de/unterwegs-in-berlin/freizeit-und-erholungspark-marzahn/>
 - *Weekly green aus Berlin*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://weekly-green.weebly.com/>
 - *Wikimapia*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://wikimapia.org/1508681/de/Orientalischer-Garten-im-Erholungspark-Marzahn>
 - *Winfried Kuehn*. [online]. 2005. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.winfriedkuehn.de/balgarten.htm>
 - *Zahrada Čech*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.livingingreen.cz/expozice-zahrada-cek-2015-litomerice/>
 - *ZOO Ostrava*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.zoo-ostrava.cz/cz/expozice-zvirata/>
 - *Flora Olomouc*. [online]. 2016. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.flora-ol.cz/areal-vystaviste>

Ústní podání informací:

Ing. Jiří Martínek, Ph.D.
Ing. Jiří Uhlíř, ředitel Flory Olomouc

9. SEZNAM PŘÍLOH

Textová příloha

- Vývoj zahradnického výstavnictví v evropských zemích

Obrazové přílohy

- Obr. 1 – Expozice Zahradnické školství v ČR (výstava Zelený svět). *IDNES*. [online]. 2012. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://opvk0076.rajce.idnes.cz/Expozice_Zahradnicke_skolstvi_v_CR_vystava_Zeleny_svet/#4_DSCF9807.jpg
- Obr. 2 – Hlavní expozice „Paleta barev“ na Floře Olomouc 2011. *Bydlení*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.bydleni.cz/zprava/Nejvetsi-vystava-ovoce-a-zeleniny-bude-zarit-paletou-barev-Blizi-se-podzimni-zahradnicka-FLORA-OLOMOUC-2011>
- Obr. 3 – Expozice mokřady v ZOO Ostrava. *ZOO Ostrava*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.zoo-ostrava.cz/cz/expozice-zvirata/>
- Obr. 4 – Zahradní expozice (show garden) na výstavě Zahrada Čech. *Zahrada Čech*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://www.livingingreen.cz/expozice-zahrada-cek-2015-litomerice/>
- Obr. 5 – Instalace výstavy slunečních hodin, zahradního osvětlení a květin. *Blanenský deník*. [online]. 2007. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: http://blanensky.denik.cz/galerie/vystava_zahrady_lysice.html?mm=55816
- Obr. 6 – Instalace Sphere na Signal Festival 2016. *Czech Design Week*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://martinfryc.eu/vystavy/signal-festival-2016-instalace-sphere-atd/>
- Obr. 7 – Výstavnický areál IGA 2017 v Berlíně a pozice Zahrada světa v rámci výstavy – zjednodušené schéma. *World Landscape Architect*. [online]. 2017. [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://worldlandscapearchitect.com/iga-berlin-2017-design-winners-announced/#.WNt7F2ekLIW>
- Obr. 8 – Plánek japonské zahrady v Zahradách světa. *Der kleine Garten*. [online]. Nevedeno. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <https://www.derkleingarten.de/mehr-infos-bilder/freizeit-urlaub-ausflugsziele/berlin-brandenburg/japanischer-garten-berlin-marzahn.html>
- Obr. 9 – Schéma balijské zahrady v Zahradách světa. *Haas Architekten*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://www.haas-architekten.de/projekte/ghashaeuser/tropenhalle-balinesischer-garten/>
- Obr. 10 – Ortofoto a plánek orientální zahrady v Zahradách světa. *Google mapy*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/place/IGA+Berlin+2017+GmbH/@52.5400031,13.5754828,261m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x47a84fdee266f685:0x3f0b578473e2f3d1!8m2!3d52.5329721!4d13.592704>
- Obr. 11 – Plán korejské zahrady v Zahradách světa. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholungspark_marzahn/koreagarten.shtml
- Obr. 12 – Ortofoto Irrgarten a Labyrintu v Zahradách světa. *Google mapy*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/place/IGA+Berlin+2017+GmbH/@52.5376739,13.5745401,121m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x47a84fdee266f685:0x3f0b578473e2f3d1!8m2!3d52.5329721!4d13.592704>
- Obr. 13 – Plán italské renesanční zahrady v Zahradách světa. *Competition Line. Wettbewerbe und Architektur*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <https://www.competitionline.com/de/projekte/anzeigen/detail/id/48283/?print>
- Obr. 14 – Ortofoto a plánek křesťanské zahrady v zahradách světa. *Pinterest.com*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://uk.pinterest.com/pin/528891549960952011/>
- Obr. 15 – Pozice jednotlivých zahrad světa v rámci výstavnického areálu v Berlíně. *Competition Line. Wettbewerbe und Architektur*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <https://www.competitionline.com/de/beitraege/73391>
- Obr. 16 – Oktagonální pavilon v čínské zahradě. *Feier Abend*. [online]. 2017. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <https://www.feierabend.de/Berlin-Mitte/Erlebnisberichte/Ausfluege-2010/05-Gaerten-der-Welt-35213.htm>
- Obr. 17 – Procházka přes centrální jezero. *GEO Reisecommunity*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.geo.de/reisen/community/bild/139958/Gaerten-der-Welt-Berlin-Marzahn#gallerySlider>
- Obr. 18 – Steinboot „Blick auf den Mond“. Kamenný člun „Výhled na Měsíc“. *Barrierefreier Tourismus Info*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.barrierefreier-tourismus.info/?seitenID=89&data=2>

- Obr. 19 – Zimní atmosféra v čínské zahradě. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung_spark_marzahn/chinagarten.shtml
- Obr. 20 – V čínské zahradě si lze vybrat z mnoha druhů zeleného čaje. *Abacho*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.abacho.de/reise-inspiration/berlins-garten-der-welt-locken-mit-einer-neuen-attraktion/>
- Obr. 21 – „Kirschblütenfest“ – festival kvetoucích třešní se každoročně koná 13. dubna. *China Kompass*. [online]. 2015. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://chinakompass.wordpress.com/2015/04/12/kirschbluetenfest-in-den-gaerten-der-welt/>
- Obr. 22 - „Wasserfall“ čili vodopád představuje oba protipóly čínské monády – jin (voda) a jang (hory), které společně tvoří harmonii. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung_spark_marzahn/chinagarten.shtml
- Obr. 23 – Panoramatický pohled na čínskou zahradu v její celé kráse. *Shopssl*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: http://www.shopssl.de/epages/es121160.sf/de_DE/?ObjectPath=/Shops/es121160_gruen-berlin-gmbh/Products/405121
- Obr. 24 - „Cik cak“ mosty spojující důležité architektonické prvky v zahradě. *Der kleine Garten*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <https://www.derkleinegarten.de/mehr-infos-bilder/lexikon-gaertnerischer-fachbegriffe/z/zickzack-bruecken-gartengestaltung.html>
- Obr. 25 - Konfucius u vstupu do čínské zahrady. *Hydrotip*. [online]. 2014. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <http://www.hydrotip.de/index.php?pic=663>
- Obr. 26 - Zenová zahrada s uhrabaným štěrkem jako symbolem vodní hladiny. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung_spark_marzahn/japangarten.shtml
- Obr. 27 – Zenová zahrada s japonským pavilonem. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung_spark_marzahn/japangarten.shtml
- Obr. 28 – Jedna z cest v zahradě lemovaná pachysandrou. *Plan A, Alternativen für das gute Leben*. [online]. 2013. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://plan-alternative.de/index.php/2013/08/30/garten-der-welt-in-berlin-marzahn-teil-5-der-japanische-garten/>
- Obr. 29 – Detail povrchu cesty ze štěrku. *Der kleine Garten*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <https://www.derkleinegarten.de/mehr-infos-bilder/freizeit-urlaub-ausflugsziele/berlin-brandenburg/japanischer-garten-berlin-marzahn.html>
- Obr. 30 – Jiný pohled do zenové zahrady s ukázkou detailů jednotlivých prvků. Vysoké živé ploty zamezují nežádoucím pohledům zvenčí, a tak se člověk uvnitř cítí nerušen. *Plan A, Alternativen für das gute Leben*. [online]. 2013. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://plan-alternative.de/index.php/2013/08/30/garten-der-welt-in-berlin-marzahn-teil-5-der-japanische-garten/>
- Obr. 31 – Zenová zahrada je integrována do japonské zahrady a krásně do ní zapadá. *Shopssl*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://www.shopssl.de/epages/es121160.sf/de_DE/?ObjectPath=/Shops/es121160_gruen-berlin-gmbh/Products/405109
- Obr. 32 – Ani v japonské zahradě nejsme ochuzeni o jarní zážitek padajících květů. *Panoramablog.de*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://panoramablog.de/downloads/downloadseite-gaerten-der-welt/>
- Obr. 33 – Dokonalá úprava štěrkového moře je skutečným uměním. *Unterwegs in Berlin*. [online]. 2011. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.unterwegs-in-berlin.de/unterwegs-in-berlin/freizeit-und-erholungspark-marzahn/>
- Obr. 34 – Vodní živel ve své klidné podobě k této zahradě neodmyslitelně patří. *Clarahimmelhoch*. [online]. 2011. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://clarahimmelhoch.wordpress.com/2011/09/11/garten-der-welt-in-marzahn/>
- Obr. 35 – Pohled na obytný komplex zahalený do bujných porostů. *Stefanies Paradies*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <https://stefaniesparadies.wordpress.com/2012/07/09/garten-der-welt/>
- Obr. 36 – Celou balijskou zahradu chrání skleník, díky němuž je zahrada přístupná celoročně. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung_spark_marzahn/baligarten.shtml
- Obr. 37 – Zdi vymezující interiér obytného komplexu jako hlavního tématu balijské zahrady. *Joergle44*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.joergle44.de/seite15.html>
- Obr. 38 – Vstupní brána „Ankul angkul. *Michael Zoll*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://michaelzoll.wordpress.com/2012/06/19/die-garten-der-welt/>
- Obr. 39 ab – Detaily z balijské zahrady. *Berlin City Map*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://berlin.city-map.de/03081200/gaerten-der-welt>
- Obr. 40 – Původní vstup do skleníku s balijskou zahradou. *Winfried Kuehn*. [online]. 2005. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.winfriedkuehn.de/balgarten.htm>
- Obr. 41 – Jedny z květů orchidejí v balijské zahradě. *SpeexX Blog*. [online]. 2006. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.speexx.de/blog/2006/06/13/gaerten_der_welt.html
- Obr. 42 – Nový skleník (Tropenhalle) pro IGA 2017. *Berlin.de. Das offizielle Hauptstadtportal*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.berlin.de/aktuelles/internationale-gartenausstellung/3890779-3889265-iga-baugeschehen-die-baulichen-highlight.html>
- Obr. 43 – Vizualizace zahrady v novém „kabátě“. *BauNetz*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.baunetz.de/meldungen/Meldungen-Tropenhalle_von_Haas_Architekten_in_den_Gaerten_der_Welt_4322029.html
- Obr. 44 – Aktuální stav balijské zahrady v přestavbě. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/gartenausstellung/internationale-themengarten/balinesischer-garten-der-tropenhalle>
- Obr. 45 – Arkády nesoucí znaky marockého umění. *Panoramio*. [online]. 2008. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/11694521>
- Obr. 46 – Umění marockého dláždění. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung_spark_marzahn/orientgarten.shtml
- Obr. 47 – Pohled do zahrady z arkádové chodby. *Grün Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/wir-ueber-uns/ueber-uns/gruen-berlin-gmbh>
- Obr. 48 – Voňavé rostliny v nádobách. *Mein wunderbares Gartenbuch*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://meinwunderbaresgartenbuch.blogspot.cz/2011/08/der-orientalische-garten.html>
- Obr. 49 – Sloupoví arkád. *Wikimapia* [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://wikimapia.org/1508681/de/Orientalischer-Garten-im-Erholungspark-Marzahn>
- Obr. 50 – Voda jako prvek života hraje prim i v pozdějších denních hodinách. *Homify. Kamel Louafi Landschaftsarchitekten*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: <https://www.homify.de/projekte/23534/orientalischer-garten-berlin>
- Obr. 51 – Podélný kanál vybavený vodními stříky. *Anders als erwartet*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z: http://www.anders-als-erwartet.de/Gaerten_der_Welt,18.html
- Obr. 52 – Vstupní brána. *Joergle44*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.joergle44.de/seite15.html>
- Obr. 53 – Pohled na „pavilon na vodě“. *Panoramio*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/24837345>
- Obr. 54 – Vstup do korejské zahrady. *Pictokon*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.pictokon.net/bilder/2007-11-bilder/02-04-koreanischer-garten-berlin-marzahn-findlinge-trittstufen.html>
- Obr. 55 – Dřevěné figury jako symboly šaminismu. *Holiday Check*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.holidaycheck.de/m/koreanischer-garten/66bb1952-accd-3abd-9e5f-f72723d0cf28>
- Obr. 56 – Dělicí prvky z tradičních materiálů. *Der kleine Garten*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.derkleinegarten.de/gartengestaltung/garten-anlegen-galabau/gartenmauern-und-gabionen/klassische-bauart/findlingsmauer-bauen.html>
- Obr. 57 – Letecký pohled na pavilon na vodě a jeho zasazení do kontextu zahrady. *Shopssl*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.shopssl.de/epages/es121160.sf/de_DE/?ObjectPath=/Shops/es121160_gruen-berlin-gmbh/Products/405102
- Obr. 58 – Barevné javory v korejské zahradě. *Der kleine Garten*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.derkleinegarten.de/mehr-infos-bilder/freizeit-urlaub-ausflugsziele/berlin-brandenburg/koreanischer-garten-marzahn.html>
- Obr. 59 – Pohled na centrum – cíl labyrintu Irrgarten. *Gruppef*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://gruppef.com/irrgarten-und-labyrinth/>
- Obr. 60 – Dokonalá přesnost řemesla tvarování. *Gruppef*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://gruppef.com/irrgarten-und-labyrinth/>
- Obr. 61 – Pozemní labyrint je také zajímavou hříčkou. *Gruppef*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://gruppef.com/irrgarten-und-labyrinth/>

- Obr. 62 – *Ginkgo biloba* v centru živého labyrintu. *Gruppef*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://gruppef.com/irrgarten-und-labyrinth/>
- Obr. 63 – Tvarované živé stěny jsou dostatečně vysoké, aby zamezily výhledům zpoza stěn. *Grün Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park/der-irrgarten-und-das-labyrinth>
- Obr. 64 – Letecký pohled na labyrinty. *Gruppef*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://gruppef.com/irrgarten-und-labyrinth/>
- Obr. 65 – Klad dlažby v pozemním labyrintu je pro návštěvníky vodítkem. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung-spark_marzahn/irrgarten.shtml
- Obr. 66 – Pohled na centrální fontánu v parteru a lodžii v pozadí. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung-spark_marzahn/renaissancegarten.shtml
- Obr. 67 – Socha „Idolino“ vyprávějící dávné příběhy. *Holiday Check*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.holidaycheck.de/m/italienischer-garten/cef63500-67db-38a2-a902-d1f44860335a>
- Obr. 68 – Giardino segreto jako jeden z „pokojků“ v italské renesanční zahradě. Hlavní roli zde hrají tvarované rostliny. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung-spark_marzahn/renaissancegarten.shtml
- Obr. 69 – Jiný pohled na fontánu a nejbližší okolí. *Panoramio*. [online]. 2010. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/31075305>
- Obr. 70 – Harmonická souhra materiálů a vegetace dělá ze zahrady skutečný skvost. *Panoramio*. [online]. 2010. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/28373273>
- Obr. 71 – Detail stavebního prvku. *Wikimedia*. [online]. 2015. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Italienischer_Garten_Marzahn_01.jpg
- Obr. 72 – Pohled na rozvržení trvalkové zahrady. *Berlin.de. Das offizielle Hauptstadtsportal*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.berlin.de/sehenswuerdigkeiten/3560085-3558930-gaerten-der-welt-im-erholungspark-marzah.html>
- Obr. 73 – Pohled k ústřednímu prvku zahrady – kulatému rybníčku. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung-spark_marzahn/staudengarten.shtml
- Obr. 74 – Lehká konstrukce pergoly nese barvu nebes. *Grün Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park/der-karl-foerster-staudengarten>
- Obr. 75 – Část zahrady s divoce rostoucími trvalkami. *Grün Berlin*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park/der-karl-foerster-staudengarten>
- Obr. 76 – Ústřední prvek v zahradě – okrouhlý rybníček. *Stadtentwicklung Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/umwelt/stadtgruen/gruenanlagen/de/gruenanlagen_plaetze/marzahn/erholung-spark_marzahn/staudengarten.shtml
- Obr. 77 – Do zlatě lakované konstrukce jsou integrovány texty ze Starého a Nového zákona. *Visit Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.visitberlin.de/de/ort/gaerten-der-welt-berlin-iga-berlin-2017>
- Obr. 78 – Konstrukce obepínající vnitřní část zahrady evokuje ohoz. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park>
- Obr. 79 – Posvátné texty. *Weekly green aus Berlin*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://weekly-green.weebly.com/>
- Obr. 80 – Hry světla a stínů. *Sonntagsgrün*. [online]. 2011. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: http://www.sonntagsgruen.de/2012/aktuelles_2011.html
- Obr. 81 – Vodní prvek v zahradě. *Pinterest.com*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/lufafarms/gardens-we-love/>
- Obr. 82 – Celkový pohled na zahradu a její členění. *KMB Kreativ Metallbau GMBH- Sonderanfertigungen*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.kmb-berlin.net/sonderanfertigungen-metallbau/>
- Obr. 83 – Souhra materiálů v zahradě. *Pinterest.com*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/lufafarms/gardens-we-love/>
- Obr. 84 – Kvetoucí trvalky, růže a venkovské stavení. Takto vypadá návrh nově budované anglické zahrady. *Berliner Zeitung*. [online]. 2013. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://www.berliner-zeitung.de/berlin/englischer-garten-marzahn-der-duft-der-rosen-5833190>
- Obr. 85 – Velká vášeň v zahradničení Britů se projevila v návrhu zahrady. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park/der-englische-landschaftsgarten>
- Obr. 86 – Klasický venkovský dům s doškovou střechou. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/projekt/erweiterung-gaerten-der-welt>
- Obr. 87 – Romanticky utvářená bylinková zahrada. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park/der-englische-landschaftsgarten>
- Obr. 88 – Dřevo a cihly jsou materiálem, který k Anglii prostě patří. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park/der-englische-landschaftsgarten>
- Obr. 89 – Širší záběr na venkovský dům a cihlovou zeď jako součásti anglické zahrady. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/gaerten-der-welt/ueber-den-park>
- Obr. 90 – Vodní zahrady by měly být velkolepým dílem na berlínské výstavě. Masy padající vody vytvoří specifický a kouzelný svět, který budou moci návštěvníci nově okusit. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/wir-ueber-uns/ueber-uns/iga-berlin-2017-gmbh>
- Obr. 91 – Vodní zahrady (světy) budou promyšleným systémem s několika zastávkami přímo u vody. *Grün Berlin*. [online]. nevedeno. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://gruen-berlin.de/wir-ueber-uns/ueber-uns/iga-berlin-2017-gmbh>
- Obr. 92 – Stavba vodních zahrad v plném proudu. *IGA Berlin 2017*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://iga-berlin-2017.de/mediencenter>
- Obr. 93 – Prohibující výstavba části vodní zahrady. *Der Tagesspiegel*. [online]. 2017. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/mediacenter/fotostrecken/berlin/bildergalerie-die-iga-baustelle-in-marzahn/14677082.html?p14677082=13>
- Obr. 94 – Výstavnický areál Flory Olomouc a vyznačení hranic plochy pro navrhované expoziční zahrady. *Flora Olomouc*. [online]. 2016. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.flora-ol.cz/areal-vystaviste>
- Obr. 95 – Současný vstup do výstavnického areálu Flory Olomouc. Po pravé straně budova hlavního pavilonu A, po levé straně prostory pro záhony cibulovin podle konceptu zahrad. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 96 – Současný stav prostoru pro navrhovanou *Zahradu hojnosti* (H). Vzrostlé ořešáky a jírovce jsou pozůstatkem bývalé hřbitovně aleje. Stromy jsou již v pokročilém stadiu života a jejich osud by závisel na výsledcích dendrologického průzkumu. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 97 – Pohled do místa navrhované růžové zahrady (I). Prohlídková cesta je nyní osázena různými kultivary tulipánů. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 98 – Stávající parková cesta by mohla být využita jako hlavní prohlídková trasa s několika odbočkami do ukázkových zahrad. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 99 – Pohled do prostoru *Zahrady stínů*. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 100 – Současný prostor *Smyslové zahrady* a *Zahrady s vůní slunce*. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 101 – Možný prostor pro *Zahradu s vůní slunce*. Vytvářená lávka se rozvětňuje a je na ni vstup hned z několika míst. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 102 – Vzdálenější pohled do místa s *Vodní zahradou*. Převíslé kultivary *Sophora japonica* by vytvářely zajímavou harmonii s horizontální vodou. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 103 – Pohled z parku k Wolkerově ulici. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 104 – Vytvářená lávka je jedním z uznaných prostředků ve výstavnické tvorbě. Nabízí jedinečný výhled do širokého okolí. Foto: Lucie Řiháčková
- Obr. 105 – Koncept expozičních zahrad ve výstavnickém areálu Flory Olomouc. *Google mapy* – upraveno. [online]. 2017. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/@49.5891095,17.2459624,228m/data=!3m1!1e3>
- Obr. 106 – Výběr z prvních návrhových skic – hledání půdorysného řešení pro smyslovou zahradu (zpracovala: autorka)
- Obr. 107 – Výběr z prvních návrhových skic – kontrasty materiálů (vlevo nahoře), formy vody v různých podobách: formální prvek přelévání vody v podobě vodopádu (vpravo nahoře), přírodní vodopád v organických křivkách (vpravo dole), spadající záclona vody do spodní nádoby (vlevo dole), (zpracovala: autorka)
- Obr. 108 – Výběr z prvních návrhových skic – rostlinné náměty pro umělecké prvky do zahrady smyslů (zpracovala: autorka)
- Obr. 109 – Výběr z prvních návrhových skic – rozvržení funkcí v zahradě (vlevo nahoře), námět na podobu clonících stěn vymezujících zákoutí pro posezení (vpravo nahoře), návrh podoby voňavých „stánků“, exponátů s aromatickými přírodninami – „strom přírodnin“ (vlevo dole), nádoby s přírodninami (dole), (zpracovala: autorka)

- Obr. 110 – Jedna z variant půdorysného řešení smyslové zahrady a jednotlivých prvků (varianta nevybraná). Kompozice založená na dvou rohových altánech, které nesou svůj program (hudebně- čichový a hmatový s vodním elementem). Střed zahrady je pojednán jako aromatické záhony uspořádané do podoby mozkových gyrů, odkazující na propojenost mozkových center při smyslovém vnímání (zpracovala: autorka)
- Obr. 111 – Inspirační obrázek pro xylotéku do hudebně-haptického pavilonu. Různé uspořádání rozmanitých druhů a kusů dřeva. *Physics*. [online]. 2016. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://phys.org/news/2016-10-scientific-brazil-national-tree.html>
- Obr. 112 – Další možnost uspořádání hmatových prvků. Hudebně-haptický pavilon kromě své náplně také poukazuje na kontrast rostlin živých mimo pavilon a neživých rostlin právě v této podobě. *Art blog*. [online]. 2012. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.theartblog.org/2012/07/documenta-13-in-kassel-a-celebration-of-political-art-and-social-practice/>
- Obr. 113 – Inspirace pro řešení dlažby v hudebním pavilonu. *S Bazar*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.sbazar.cz/kubawagner/detail/21902990-dubova-spalikova-dlazba>
- Obr. 114 – Jednoduchá zvonkohra s velkým efektem. *Indy with kids*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://indywithkids.com/locations/freedom-trail-park-and-sensory-gardens/>
- Obr. 115 – Inspirace pro zvonkohry zavěšené podél pavilonu. *Wind Chimes Australia*. [online]. 2016. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.windchimesaustralia.com.au/>
- Obr. 116 – Inspirace pro tvar pavilonové konstrukce ze svařených dílů. *Hendy Curzon*. [online]. 2011. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://hendycurzon.co.uk/new-portfolio-page/982>
- Obr. 117 ab- Inspirace svařenou konstrukcí. Výplň konstrukce je v návrhu zaměřena na dřevěné materiály a čelní stěna z vnitřku pavilonu zůstane volná, takže vzniknou jakési police. *Woo Home*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.woohome.com/outdoor/23-attractive-and-practical-gabion-ideas-to-enhance-outdoor-space>
- Obr. 118 – Inspirace pro vymezení čtvercových květinových záhonů z gabionové konstrukce. *Garden Drum*. [online]. 2013. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://gardendrum.com/2013/01/14/gabion-design-ideas/>
- Obr. 119 – Jeden z inspiračních obrázků pro vodní prvek „spadající záclony“ ve vodním pavilonu. *Landscape of Distinction*. [online]. 2013. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.mylandscapedesign.com.au/post.php?p=Garden+Water+Feature+Ideas&cid=92>
- Obr. 120 - Další z inspiračních obrázků pro vodní prvek „spadající záclony“ ve vodním pavilonu. Voda se shromažďuje v nádobě, odkud je poté vedena zpět nahoru. *Houzz*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.houzz.com/water-feature-ideas>
- Obr. 121 - Další z možných inspirací vodního prvku. *Douglas Orton Imaging*. [online]. 2012. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://douglasorton.photoshelter.com/image/I0000yqmt02H2PBE>
- Obr. 122 - Inspirace pro mechovou stěnu ve vodním pavilonu. Povrch stěny je nechán napospas vlastnímu vývoji, kde se po nějakém čase objeví mechy a lišejníky. *Alamy*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.alamy.com/stock-photo-moss-covered-lava-stone-wall-31739250.html>
- Obr. 123 – Inspirace pro mechovou stěnu ve vodním pavilonu. *Majella Laroche*. [online]. 2017. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://mlaroche.net/category/attire-les-abeilles/>
- Obr. 124 - Inspirace pro mechovou stěnu ve vodním pavilonu. *Anthropogen* [online]. 2010. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://anthropogen.com/?p=3526>
- Obr. 125 – Náročnější inspirace pro mechovou stěnu ve vodním pavilonu. *Good to grow*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://goodtogrow.wordpress.com/tag/living-walls/>
- Obr. 126 - Náročnější inspirace pro mechovou stěnu ve vodním pavilonu. *Good to grow*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://goodtogrow.wordpress.com/tag/living-walls/>
- Obr. 127 – Inspirace materiálů pro hmatovou stěnu v hudebně-haptickém pavilonu. Pro bezprostřední a přímý kontakt jsou však přírodniny v návrhu zality pryskyřicí a čelní strana zůstává otevřená. *Pinterest.com*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/200480620890753904/>
- Obr. 128 – Inspirace materiálů pro hmatovou stěnu v hudebně-haptickém pavilonu. Pro bezprostřední a přímý kontakt jsou však přírodniny v návrhu zality pryskyřicí a čelní strana zůstává otevřená. *Pinterest.com*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/546413367270481381/>
- Obr. 129 – Inspirace materiálů pro hmatovou stěnu v hudebně-haptickém pavilonu. Pro bezprostřední a přímý kontakt jsou však přírodniny v návrhu zality pryskyřicí a čelní strana zůstává otevřená. *Pinterest.com*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/546413367270482849/>
- Obr. 130 – Inspirace materiálů pro hmatovou stěnu v hudebně-haptickém pavilonu. Pro bezprostřední a přímý kontakt jsou však přírodniny v návrhu zality pryskyřicí a čelní strana zůstává otevřená. *Pinterest.com*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/523473156664520820/>

- Obr. 131 – Inspirace materiálů pro hmatovou stěnu v hudebně-haptickém pavilonu. Pro bezprostřední a přímý kontakt jsou však přírodniny v návrhu zality pryskyřicí a čelní strana zůstává otevřená. *Pinterest.com*. [online]. neuváděno. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/523473156664520820/>

Výkresové přílohy k návrhu smyslové zahrady

- Výkres č. 1 - Situace
- Výkres č. 2 - Axonometrický pohled
- Výkres č. 3 – Perspektiva I
- Výkres č. 4 – Perspektiva II

PŘÍLOHY

Vývoj zahradnického výstavnictví v evropských zemích

B E L G I E

Zahradnické výstavnictví se dočkává uznání na přelomu 19. a 20. století. Důležitým krokem je však již první pořádaná zahradnická výstava roku 1808 – belgické **Floralies (Florialien)**. Podnětem k uskutečnění této výstavy prý byla skupinka několika nadšenců, kteří se sešli v restauraci Frascatti v Gentu. Zprvu měla pouze regionální charakter a poté celonárodní, dnes je však světově uznávanou výstavou. Původně byla čistě interiérovou záležitostí (od r. 1985), od roku 2016 se však bravurně zhostila též úpravy nejbližšího okolí a vytvořila tak interaktivní „city festival“.

Floralie byly ve starém Římě šestidenní slavnosti oslavující jaro a kvetoucí přírodu, které trvaly od 28. dubna do 3. května. Svůj název získaly od bohyně Flóry ztělesňující jaro a jarní přírodu. Byly to slavnosti plné veselí, her a slavností. Lidé se zdobili květy a radovali z prostého, ale zároveň bohatého denního života. Byli naladěni na přirozené střídání ročních období, a jaro, jako symbol znovuzrození, opětovného probuzení přírody, vítali s úctou a patřičným veselím.

Florialien jsou členem Association of International Floralies (A.I.F.), jež sdružuje celkem čtyři florálie (mezinárodní zahradnické výstavy): Floralien Ghent, Floarlies Internationales de Nantes, Floralia Budapest a Fiera di Genova (Euroflora).

N Ě M E C K O

Proslulá země z hlediska zahradnického výstavnictví započíná svou tradici v roce 1951, a to celonárodní výstavou **Bundesgartenschauen (BUGA)** ve městě Hannover. Od tohoto roku je pořádána každé dva roky. Další světovou výstavou v Německu je **Internationale Gartenbauausstellung (IGA)** pořádaná jednou za deset let. Svůj počátek datuje do roku 1953.

Mimo tyto dvě významné světové výstavy bývají pořádány ještě zemské výstavy – **Landesgartenschau (LGS)**, kterých bývá v jednom roce hned několik a dále výroční výstavy **Internationale Gartenschau (IGS)** a **Internationale Pflanzenmesse Essen (IPM)**, mezinárodní zahradnický veletrh konaný od roku 1982 jednou ročně.

BUGA i IGA jsou výstavy obecného charakteru a trvají několik měsíců. Expozice najdeme jak v interiéru, tak exteriéru a jsou koncipovány jako velký park, který je po skončení výstavy předán městu jako veřejná zeleň.

Přehled konaných a plánovaných výstav BUGA:

1951	BUGA Hannover	1995	BUGA Cottbus
1955	BUGA Kassel	1997	BUGA Gelsenkirchen
1957	BUGA Köln	1999	BUGA Magdeburg
1959	BUGA Dortmund	2001	BUGA Potsdam

1961	BUGA Stuttgart	2005	BUGA München
1965	BUGA Essen	2007	BUGA Gera a Ronnenburg
1967	BUGA Karlsruhe	2009	BUGA Schwerin
1969	BUGA Dortmund	2011	BUGA Koblenz
1971	BUGA Köln	2015	BUGA Havel-Region
1975	BUGA Mannheim	2019	BUGA Heilbronn
1977	BUGA Stuttgart	2021	BUGA Erfurt
1979	BUGA Bonn	2023	BUGA Mannheim
1981	BUGA Kassel		
1985	BUGA Berlin		
1987	BUGA Düsseldorf		
1989	BUGA Frankfurt		
1991	BUGA Dortmund		

Pozn.: BUGA je pořádána každé dva roky s výjimkou let, kdy se konají výstavy IGA a IGS.

Přehled konaných a plánovaných výstav IGA:

1953	IGA Hamburg
1963	IGA Hamburg
1973	IGA Hamburg
1983	IGA München
1993	IGA Stuttgart
2003	IGA Rostock
2013	IGS Hamburg – výroční výstava, 60 let od první výstavy IGA
2017	IGA Berlin
2027	IGA Mülheim

H O L A N D S K O

To, co znamenají pro Belgie Floralien, to znamená pro Holandsko **Floriade**. Nejprestižnější holandská a světově proslulá zahradnická výstava konaná každým 10. rokem, a to již od roku 1962. Každým rokem ji hostí jiné holandské město a výstava je situována jak v interiérech, tak exteriérech. Po skončení výstav bývají části areálu využity jako veřejná zeleň. Předchůdcem Floriade byla květinová a zahradní přehlídka zvaná Flora konaná roku 1910 ve městě Harleem a v dalších letech (1925, 1935, 1953) v parku Groenendaal v Heemstedu.

Přehled pořádaných a plánovaných výstav Floriade:

1962	Rotterdam – Het Park
1972	Amsterdam – Amstelpark a Beatrixpark
1982	Amsterdam - Gaasperplas
1992	Zoetermeer – Rokkeveen-West
2002	Haarlemmermeer – De Groene Weelde
2012	Venlo – Venlo Greenpark
2022	Almere – Weerwater

R A K O U S K O

Další evropská země s bohatou historií zahradnické výstavní tvorby. První výstava zde byla uspořádána v roce 1920 a jednalo se o tzv. **Bundesgartenbautagung** – spolkovou zahradnickou

konferenci, na níž dochází k setkání členů spolku a veřejnosti. V rámci jejího programu je také zahrnuta studentská soutěž.

Po vzoru Německa a Holandska se také Rakousko pokoušelo o pořádání mezinárodní zahradnické výstavy v horizontu deseti let. Jednalo se o tzv. **WIG (Wiener Internationale Gartenschau)**, které se však podařilo uskutečnit pouze v letech 1964 a 1974. Na rok 1994 byla naplánována další výstava WIG, kterou ale z finančních důvodů nebylo možné realizovat. Mimo jiné bývá těmto výstavám připisován příznivý vliv na zlepšení využití a stavu krajiny. Pozůstatkem z výstavy WIG 1964 je Dunajský park a z WIG 1974 zkulturněné území na místech bývalých zemních těžebních ploch, dnes známé pod názvem Kurpark Oberlaa.

Od roku 1993 probíhá každé jaro zahradnická výstava **Botanica Oberösterreich Landesgartenschau**, která se ujímá úpravy interiérů i exteriérů.

Internationale Gartenbaumesse Tulln (IGM) mají svůj původ v tradičních květinových přehlídkách pořádaných v Tullnu od roku 1954. Díky neskutečné popularitě a oblíbenosti u návštěvníků vedla ke vzniku veletrhu (poprvé pořádán roku 1967). Kombinace výstavy a veletrhu je pořádána pravidelně každý rok a setkávají se tu nejlepší zahradníci, floristé a zahradní architekti, kteří zde představují své nejlepší výtvořky a určují trendy a inspirace pro nadcházející období.

První ekologickou zahradnickou výstavou jsou **Die Garten Tulln**, jejíž brány se otevírají od jara do podzimu. Zahrady založené v souladu s ekologickými principy jsou zdrojem nápadů a inspirací pro amatérské zahrádkáře a zároveň místem pro milovníky přírody. Dokončeny byly v roce 2008 a hlavní myšlenkou je trvalá udržitelnost, ekologický přístup a přírodní zahrada. Svou filozofií, založenou na šetrném přístupu k přírodě, se staly tullnské zahrady archetypem pro mnoho dalších zahradnických výstav se stejným laděním. Každý rok je realizováno několik nových vzorových zahrad, čímž dochází k obměně a upevnění atraktivity pro návštěvníky. Vzorové – ukázkové zahrady tvoří jednu část výstavy, druhou představuje rekultivovaná část nivy, kde si může divák prohlédnout přirozené ekosystémy a pronajmout si třeba i kánoe a vydat se prozkoumat údolí nivy na vlastní pěst.

A N G L I E

V Anglii stojí bezpochyby za zmínku zahradnická výstava **Chelsea Flower Show** v Londýně, která se koná pravidelně každým rokem a její tradice sahá hluboko do minulosti. Jarní show, původně pořádaná v zahradě Royal Horticultural Society v Chiswicku (od roku 1833), byla z důvodu špatného dopravního spojení přesunuta do Kensingtonu (výstava 1862), kde zůstala po dvacet šest let. Poté byla opět přesunuta, tentokrát do Temple Gardens v Londýně, a to až do roku 1912, kdy byla celá akce zrušena. Přesunuta byla do Královské invalidovny pro vysloužilé vojáky v Chelsea, a jelikož se toto místo natolik osvědčilo, je zde pořádána od roku 1913 doposud.

Výstava je pořádána každým rokem v květnu a trvá jen pět dnů. Výstavu slavnostně zahajuje sama britská královna. Slavnostní přehlídka je prestižní událostí, která probíhá v exteriéru (tematické

zahrady) i interiéru v podobě obrovských stanů. Ve Velkém pavilonu (Great Pavilion) je možno zhlédnout především bohatý sortiment rostlin a plodů dovezený z celého světa.

Hampton Court Palace Flower Show je největší zahradnickou výstavou na světě odehrávající se přímo v parku královského zámku Hampton Court Palace. Je pořádána od roku 1990 na začátku července a zaštiťuje ji, stejně jako výše zmíněnou výstavu, Královská zahradnická společnost – Royal Horticultural Society. Tato výstava je přehlídkou ukázkových zahrad, bohatých květinových trhů a pavilonů a také se zde vedou odborné diskuse na témata zahrad, zahradničení, prostě všeho, co se zahradnictvím souvisí. Na rozdíl od Chelsea Flower Show má však trošku jiný charakter, a to především díky zaměření na otázky péče o životní prostředí, pěstování vlastních potravin a vaření. Kromě dalších atrakcí a aktivit je zde pro návštěvníky bohatá nabídka zahradnického náčiní, mechanizace, zahradního nábytku a samozřejmě rostlin a květin.

Významnou z hlediska krajinářského se stala výstava konaná v roce 1984 v Liverpoolu – **Liverpool Garden Festival**. Komplex vznikl jako výsledek úsilí o regeneraci industriální krajiny formou rekultivací a revitalizací území. Po ukončení festivalu byla část území ponechána pro bydlení, rekreaci a zábavu. Od roku 1997 byl areál opuštěný a chátral, v roce 2009 však byl přestavěn a v roce 2012 byly opět zpřístupněny i zahrady.

Protože patří Anglie mezi země s nesmírně bohatou zahradnickou tradicí a symbolizovanou úchvatnými nekonečnými květinovými záhony, patří se ještě v krátkosti zmínit další výstavy zaměřené na prezentaci novinek a přirozené krásy květin. Jednou z nich je **Spring Flower Show** ve městě Cardiff, první hlavní výstavní počín v roce zahajující zahradnickou sezónu. Výstava probíhá již na počátku měsíce dubna v Bute parku. O tom, jací jsou Angličané vášniví zahradníci, svědčí nejen oblíbenost výstav, ale také množství soutěží s nimi spojených, kterých se každoročně zúčastňuje spousta návštěvníků. Další podobnou show je **Tatton Park Flower Show** v Cheshire, která se nese v rytmu zahradního umění a designu. Pořádá ji od roku 1999 Královská zahradnická společnost (Royal Horticultural Society).

Pro představu, jak bude vypadat sled zahradnických výstav roku 2017 ve Velké Británii:

Spring Flower Show, Cardiff	7. - 9. 4. 2017
Spring Festival, Malvern	11. - 14. 5. 2017
Chelsea Flower Show, Londýn	23. - 27. 5. 2017
Chatsworth Flower Show	7. - 11. 6. 2017
Garden Harlow Carr Flower Show	23. - 25. 6. 2017
Hampton Court Palace Flower Show	4. - 9. 7. 2017
Tatton Park Flower Show, Cheshire	19. - 23. 7. 2017
Garden Hyde Hall Flower Show	3. - 6. 8. 2017
Garden Rosemoor Flower Show	18. - 20. 8. 2017 – vůbec první zahradnická výstava pro Rosemoor
Garden Wisley Flower Show	5. - 10. 9. 2017
Malvern Autumn Show	23. - 24. 9. 2017

...a k tomu všemu ještě londýnské výstavy v průběhu celého roku 2017 jdoucí po sobě:

Early Spring Plant Fair – únor,
Botanical Art Show – únor,
Spring Plant and Orchid Show – březen,
Summer Urban Garden Show – červenec,
Harvest Festival Show – říjen,
Autumn Garden Show – říjen.

Všechny tyto zahradnické akce jsou zaštiťovány Královskou zahradnickou společností.

Š P A N Ě L S K O

Každoročně se v polovině října pořádá ve španělské Valencii mezinárodní zahradnická výstava **Iberflora**, která se zde koná od roku 1971. Tradičně je segmentována do tří tematických okruhů: ukázky středomořských rostlin a květin, ukázkové zahrady a přehlídky zahradnických technologií. Je jednou z lídrů evropského zahradnického výstavnictví a s téměř šesti sty vystavovateli představuje nejnovější nápady, trendy, produkty a vychytávky v oblasti sektoru zahradnictví.

I T Á L I E

Každým pátým rokem se v Janově koná **Euroflora** ve městě Genova. Vznikla na podnět prezidenta janovského mezinárodního veletrhu, Carla Pastorina. Hned první pořádání (1966) sklidilo velký úspěch, a tak si Itálie vybudovala tradici květinových výstav. Její expozice nejdeme jak v interiérech, tak exteriérech. Jak již bylo zmíněno, Euroflora Genova je jedním z členů A.I.F. (Association of International Floraries).

Dalším známým veletrhem konaným na jihu Evropy je **Flormart** pořádaný v Padově. Je to hlavní mezinárodní událost v Itálii věnovaná zahradnictví a floristice, technologiím a vybavení pro management a údržbu obnovitelných energií aplikovaných v zemědělském sektoru. Zároveň je veletrh Flormart také hlavním místem, kde se setkávají nové podněty a inspirace ve floristice v rámci evropského Středozeří.

F R A N C I E

Francie je, stejně jako Maďarsko, zaměřena spíše na pořádání veletrhů a festivalů. Jedním z vůbec prvních zahradních festivalů, který byl založen, je **Chaumont sur Loire**. Již od roku 1992 vytváří překvapivé přírodní obrazy zahrad a stává se motivací a inspirací pro mnohé zahradní architektky z celého světa. Hlavním úkolem návrhů je rozdílnost, kreativita a kvalita, tedy znaky, které mají za cíl zvyšovat prestiž této akce, jež se stala sbírkou děl nadějných začínajících zahradních architektů, krajinářů, scénografů či zahradníků. Byl založen Jeanem Paulem Pigeatem v blízkosti zámku Chaumont sur Loire, jenž je zařazen na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO, a vlastní areál festivalu je projektem belgického zahradního architekta Jacquese Wirtze. Festival se koná každým rokem od začátku června do konce října a nese jiné téma.

Floralie v Nantes – Floraries Internationales de Nantes se pořádají již od roku 1956 v pětiletých intervalech a pokaždé tuto hlavní mezinárodní výstavu ve Francii navštíví více než 500 000 návštěvníků (Nantes, 2017). Výstava se koná v krásném prostředí řeky Erde vedle Parc Floral de la Beaujoire. Poslední ročník se konal v roce 2014 a ústředním tématem celé výstavy bylo „Bouquet d'Arts“ („Kytice umění“),

M A Ď A R S K O

Maďarským nejvýznamnějším veletrhem vždy býval Hortus Hungaricus, na jehož základech vznikla v roce 2008 nová zahradnická výstava nesoucí jméno Floralia Budapest. Pořádá se každých pět let a spolu s dalšími národními floráliemi jiných států je členem A.I.F. (Association of International Floraries).

S L O V E N S K O

Stejně jako Česká republika, má i Slovensko svoji Floru, která se koná každoročně v Bratislavě. Jedná se o největší a nejvýznamnější slovenský zahradnický veletrh nejen pro milovníky květin. Do rozdělení Československa v roce 1993 se Flora konala střídavě v České republice (Olomouc) a Slovenské republice (Bratislava). Flora Bratislava se každoročně koná v prostorách výstavnického areálu Incheba Expo. Větší část výstavy je umístěna v interiéru, menší část se nachází venku. Součástí je také soutěž ve vázání a aranžování květin Flora Bratislava CUP. V roce 2017 jde už o 38. ročník a výstava je plánována na 4. – 7. Květen.

Č E S K Á R E P U B L I K A

U nás mají zahradnické výstavy bohatou historii a právem se České republice právě v této oblasti dostává velké uznání. Těmi nejznámějšími jsou bezesporu ty, jež jsou pořádané Výstavištěm **Flory Olomouc**. Někdejší ředitel Výstaviště Flora Olomouc, Ing. arch. Zdeněk Štefka, to v publikaci věnované 50. výročí pořádání Flory Olomouc (2008) přičítá hlubokým kořenům novodobého výstavnictví, které jsou právě u nás. Bez nadsázky konstatuje, že kolébkou mezinárodního výstavnictví je Praha, a to díky pražské průmyslové výstavě uspořádané slavnostně ke korunovaci Leopolda II. jako českého krále. Právě pražská průmyslová výstava z roku 1791 založila tradici obdobných výstav u nás i v zahraničí.

Zahradnické výstavy v Olomouci mají dlouholetou tradici a neusadily se zde náhodně. Začaly v okresním měřítku v padesátých letech minulého století a přerostly až ve výstavy celostátní a v mezinárodní přehlídky okrasného zahradnictví. První zahradnická výstava v Olomouci se konala již v roce 1931 a v počátečních letech se rozvíjela v celém areálu městských parků. Martínek uvádí několik zásadních momentů v historii a vývoji pojmenování výstav v Olomouci: roku 1958 se poprvé konala výstava ve Smetanových sadech, tzv. 1. Výstava květin podniků MH olomouckého kraje;

následující rok, 1959, 2. Výstava květin podniků MH olomouckého kraje. V roce 1960 je již výstava uváděna jako 3. Celostátní výstava zahradnictví v Olomouci a další celostátní výstavy proběhly v letech 1962 a 1964. První Flora Olomouc se datuje do roku 1967.

Štefka stručně a výstižně popisuje vývoj výstavnictví v Olomouci v následujících řádcích: „*Flora Olomouc byla zpočátku jedinou výstavou svého druhu u nás a stala se velmi populární a masově navštěvovanou. Postupně byla naplňována bohatá koncepce rozvoje výstaviště. Následovalo velmi plodné období a byla realizována řada velkorysých záměrů v nových městských lokalitách. Byla zpřístupněna Korunní pevnůstka se započatým areálem Zahrad národů, na místě bývalé městské deponie odpadků bylo zbudováno a otevřeno rosárium, přibyly nové výstavní pavilony ve Smetanových a Bezručových sadech, byli jsme svědky doslova invaze cizích vystavovatelů, zvláště z Holandska, Německa a Dánska. Objevily se úvahy o zřízení květinové burzy v Olomouci a zahraniční investoři se netajili mnoha přednostmi tohoto záměru ve snaze exportovat své výpěstky z Olomouce na východ a na jih. O výstavě Flora Olomouc se začalo hovořit v mezinárodním měřítku v evropském centru výstav BIE v Paříži (Bureau of International Expositions, Mezinárodní úřad pro výstavnictví – pozn. autora) dostala se na seznam možných velkých výstav okrasného zahradnictví v žebříčku AIPH v Haagu (International Association of Horticultural Producers – pozn. autora). Politická situace však této expanzi nepřála a velkorysá koncepce rozvoje v sedmdesátých letech přestala být aktuální. Květinové výstavy se stávaly víceméně lokálními, přesto však velice populárními a navštěvovanými, avšak bez mimořádných dotací. Výstaviště se prakticky přestalo nejen rozrůstat, ale i na patřičné úrovni udržovat.“*

Dále se Štefka popisuje nutnost vybudování logistického zázemí pro vystavovatele, dostatku parkovacích míst a další detaily důležité pro pohodu a spokojenost návštěvníků. Když se ohlédneme kolem, zjistíme, že většinu úkolů, které si pořadatelé akce stanovili, mají úspěšně splněny. Autobusem se dostanete až přímo k výstavišti a i zájezdové autobusy mají vyhrazeno vlastní parkování. Nedaleko výstaviště se nedávno otevřelo nové parkoviště pro osobní automobily a ještě daleko větší kapacitu má podzemní a nadzemní parkoviště obchodní galerie, odkud je to navíc pár kroků do samotného centra dění.

Dále se zmiňují dlouhodobé tradice uměleckého zahradnictví, které jsou patrné dodnes, a které záhy přerostly v samostatný obor – zahradnické výstavnictví. Hlavní rozvoj tohoto oboru byl dle něj nejdříve vázán na Prahu a Olomouc, později si dominantní postavení vydobyla hlavně Olomouc díky tzv. krajským zahradnickým výstavám. Zde, především z vlastní iniciativy místních zahradníků, sadovníků a veřejných činitelů, vznikl základ bohatě a kvalitně se rozvíjejícího představování zahradnických produktů. S touto činností jsou dle něj ještě úzce spjaty práce na zlepšování úprav a funkce parků města, zejména prstence zeleně pod městskými hradbami a vazbou na blízké i vzdálené okolí, stejně jako tomu bylo a je při pořádání zahradnických výstav v řadě západoevropských zemí, zejména pak v Německu.

Součástí areálu výstaviště jsou již v roce 1958 začleněné skleníky a pavilony, městské parky, botanická zahrada, Zahrada národů, rosárium a alpinum. Dále krátkodobé expozice jarních a letních cibulnatých a hlíznatých rostlin a od roku 2011 též Zahrada smyslů pro nevidomé. Cílem Zahrady smyslů je poskytnout nevidomým a slabozrakým návštěvníkům zajímavé smyslové zážitky prostřednictvím rafinovaných kombinací rostlin a technických prvků se zajímavými a příjemnými povrchy (hmat), příjemnou vůní (čich) a libými zvuky (sluch). Zajištěn je bezbariérový přístup se značením v Braillově písmu. Zelený a voňavý projekt Ivara Otruby je zatím pouze třetím svého druhu v ČR.

Právě autor Zahrady smyslů, prof. Ivar Otruba, je dlouholetým spolupracovníkem s Olomoucí už dlouhé roky a vyprojektoval hned několik koncepcí hlavních expozic. Po dlouhé roky byla jeho doménou původně pouze jediná etapa Flory – jarní etapa.

Areál Smetanových sadů má výhodnou polohu v systému zeleně, navazuje na Bezručovy a Čechovy sady. Zelený areál, který se rozkládá v samém srdci Olomouce, si město hájí, patří ke kulturním a historickým klenotům, jejichž počátky sahají až do dvacátých let 19. Století. Výstavy probíhají jak v interiérech, tak exteriérech. Venkovní expozice jsou situované do blízkosti pavilonů a zahrnují výstavu květin, školkařského a zahradnického materiálu, ukázky zahrad a další expozice. Dnes je Flora mezinárodní květinovou a zahradnickou výstavou, jež probíhá ve třech etapách – jarní, letní a podzimní.

Další velmi známou a mezi širokým publikem nesmírně oblíbenou výstavou se zahradnickými náměty u nás je **Floria Kroměříž**. Město Kroměříž bylo již v minulosti známým výstavním centrem. Bylo známé zejména hospodářskými, zemědělskými a průmyslovými výstavami, které se zde konaly již od roku 1858. Floria Kroměříž na svých stránkách dále uvádí i několik zajímavých čísel z minulosti, které svědčí o hojně účasti. První výstava Floria se konala roku 1976 ve Věžkách. Věžky hostily výstavy Floria až do zlomového roku 2012, kdy se vedení rozhodlo vybudovat zcela nový výstavní areál, který nazvalo Floria, k čemuž mělo hned několik hlavních cílů:

1. Postavit v ČR originální výstaviště spojené s vlastními zahradami, které budou doplňovat charakter dominant města Kroměříže – Květné a Podzámecké zahrady,
2. Vytvořit moderní a komplexní zázemí pro vystavovatele i pro návštěvníky,
3. Eliminovat vliv nepřízně počasí v době výstav – zbudovat zastřešené výstavní plochy včetně spojovacího koridoru, který umožní projít expozice suchou nohou i za deště,
4. Pořádat další výstavy a akce, včetně akcí pro seniory a rodiny s dětmi,
5. Navázat na výstavní tradici hospodářských zvířat a podpořit zemědělce v regionu, nabídnout nejen tradiční zemědělské a průmyslové výrobky, ale i další výstavy se zajímavými a vyhledávanými tématy.

Malebný a dlouho využívaný areál ve Věžkách sloužil věrně jak vystavovatelům, tak návštěvníkům, ale limity jeho využití (umístění výstavních prostor v centru obce nesplňovaly požadavky návštěvníků zejména při nepříznivém počasí) nakonec rozhodly o tom, že bude vybudován areál nový, který bude eliminovat negativa a omezení původního výstaviště. Výstavba nového areálu

výstaviště trvala pouhý rok, včetně vybudování ukázkových zahrad a vyžádala si investici v konečné výši přesahující 100 milionů korun.

Nové výstaviště tvoří dvě výstavní haly a celé je kompletně zastřešeno, včetně venkovních přístřešků. Dvě kryté haly nabízí 1000 a 600 m² výstavních ploch, venkovní přístřešky potom více než 20 000 m² výstavních ploch. Celý areál lze projít suchou nohou, čímž byl splněn jeden z hlavních cílů, které si vybudování nového areálu kladlo za úkol. Areál je dokreslen moderním zázemím, restaurací i prostory pro doprovodný program v podobě živých hudebních vystoupení. Zároveň s výstavbou nových hal probíhala i realizace šesti okrasných ukázkových zahrad. Japonská mokrá a suchá zahrada, sortimentová, provensálská, stepní a divoká. Všechny vnesly do výstaviště novou hodnotu, krásu a neopakovatelnou atmosféru, odkud mohou návštěvníci čerpat nejen inspirační náměty, ale též se jen tak kochat a obdivovat krásu stylizovaných motivů přírody.

Součástí výstaviště je i velké nově vybudované parkoviště pro osobní automobily i autobusy. Floria Kroměříž má celostátní význam a probíhá již ve čtyřech etapách – Floria JARO, Floria LÉTO, Floria PODZIM a Floria Vánoce. V jarní etapě se výstaviště proměňuje v místo provoněné aranžmá z jarních cibulovin a celé toto období se nese v duchu přivítání jara, v letní etapě se pozornost přenesla na řezané květiny a květiny vrcholného léta a celý prostor si lidé rádi vychutnávají při posezení venku a na podzim se oslavuje hojnost plodů, které nám příroda dala darem. Vánoční výstava bývá ve znamení výstav betlémů a ukázek tradičních i nových trendů ve vánoční výzdobě interiérů. K vidění bývají též adventní věnce jako symbol blížícího se nejvýznamnějšího svátku roku, Vánoc.

Zahrada Čech v Litoměřicích má rovněž pověstnou tradici v České republice. Probíhá od roku 1972 a jedná se o interiérovou i exteriérovou zahradnickou výstavu pořádanou pravidelně každý rok v září. Trvá tradičně devět dní a je zaměřená na všechny zahrádkáře, chalupáře, kutily, zahradníky a milovníky přírody.

Počátkem minulého století byly v okolí Litoměřicka zakládány velké zahrady a sady, postupně vznikaly ovocnářské spolky a ovocnářské podniky. První velká výstava ovoce, zeleniny a vinné révy se konala po skončení II. světové války v roce 1946. V dalších letech probíhaly výstavy další, a to jako součást slavností vinobraní. Výstavy se natolik líbily, návštěvníku neustále přibývalo, a tak rostly i výstavní prostory. V roce 1972 byl výstavě udělen statut celostátní a tento rok se stal oficiálním prvním ročníkem výstavy ovoce, zeleniny, vína a chmele Zahrada Čech. Organizují se odborné přednášky, představují se významní vystavovatelé z celé republiky. Výstava se stávala pojmem. V devadesátých letech 20. století se radikálně mění charakter výstavy i způsob vystavování. V pavilónech zmizely „spartakiády“ ovoce, nastupuje éra výstavních konstrukčních systémů, přibývá prodejních stánků a mění se sortiment nabízeného zboží.

Letos proběhne již 41. ročník výstavy Zahrada Čech, jelikož počáteční ročníky se konaly jednou za dva roky. Výroční veletrh konaný v roce 2016 přinesl nejen změnu loga, ale také nové uspořádání areálu a historickou expozici. Centrum výstavy se přesunulo do největšího pavilonu H, který lépe vyhovoval vyznění výroční akce. V roce 2013 byla realizována nová expozice sedmi

ukázkových zahrad, které si mohou návštěvníci prohlédnout i mimo termíny výstav. Každým rokem přibývají zahrady nové a postupně se budou ty staré měnit, aby stále reprezentovaly aktuální trendy a možnosti. Na výstavišti v Českých Budějovicích se od roku 1960 koná mezinárodní zahradnická výstava **Země živitelka** zahrnující zemědělsko-potravinářský sektor. Vodičková ve své práci začíná charakteristiku této výstavy připomínkou zrodu trhů v Českých Budějovicích, které se na jejím vzniku přičinily. Zmiňuje historii trhů v tomto městě, která sahá až do roku 1265, kdy bylo právě kvůli trhům vyměřeno stávající náměstí Přemysla Otakara II. České Budějovice získaly právo pořádat každoročně výroční trhy od Karla IV., a to listinou ze 4. května 1351. Jejich právo se upevnilo za krále Ladislava Pohrobka a dále za vlády Marie Terezie a jejího syna, císaře, Josefa II.

Českobudějovické výstaviště bylo zřízeno na místě původně zamokřených luk zaplavovaných řekou Vltavou. Výstavní areál otevřela roku 1960 výstava pod názvem Zemědělství 1960. V roce 1970 se uskutečnila výstava nesoucí již dnešní název – Jižní Čechy – Země živitelka. Rozvoj výstav a stále větší návštěvnost zapříčinila nutnost oprav a úprav původních objektů. V roce 1973 byla zemědělská výstava Země živitelka zařazena na seznam trvalých celostátních výstav. V 70. a 80. letech se stávala jednou z nejnavštěvovanějších výstav v republice, jak se zmiňuje Vodičková.

Země živitelka nese charakteristiku spočívající v prezentaci zemědělsko-potravinářského sektoru a je zaměřena na obory, mezi něž patří rostlinná a živočišná výroba, zemědělská technika, potravinářská výroba, lesní a vodní hospodářství, zahradnictví a pěstitelství a další. Tradiční součástí jsou tematické expozice Mezinárodní výstava družstevnictví a Tvorba a ochrana životního prostředí i řada seminářů a diskusních fór. Letos proběhne již 44. ročník této tradiční výstavy.

Dalším mezinárodním veletrhem zaměřeným na zahradnictví a floristiku je **Zelený svět** pořádaný v Brně. Jedná se o odborný veletrh, který se může pochlubit sedmnáctiletou tradicí po tom, co ohlásil v roce 2014 přechod na dvouletý cyklus pořádání. Na internetových stránkách Zeleného světa je upřesněno, že veletrh je ryze odborný a má význam pro ty, kteří podnikají v oboru zemědělském, zahradnickém, floristickém, v komunální sféře apod. Proto se zde tedy můžeme setkat nejen s širokou odbornou veřejností, ale také se zástupci odborů životního prostředí, starosty obcí a měst, projektanty, architektky nebo třeba zástupci stavebních firem. Zelený svět je také vhodný pro ty, kteří hledají svoji realizační firmu, zahradníka, dodavatele rostlin a doplňků nebo jen hledají tu správnou inspiraci.

Když tedy hovoříme o veletrhu Zelený svět (Green world), můžeme si představit jakýsi sjezd odborníků různých profesí, kteří mají co dočinění se zahradnictvím a přírodou obecně. O odborné diskuse tu není nouze.

Mnoho výstav týkající se zahradnických témat také pořádá a stále pořádá Český zahrádkářský svaz (ČZS). V minulosti to byly populární výstavy **Fruvex** v Brně či **Květy** pořádané na výstavišti v Lysé nad Labem. Celostátní výstava zvaná Květy se s úspěchem pořádá dodnes. Je zaměřena na výstavu květin a zahradnické trhy. Krom výstav se velkému zájmu těší také různá školení a instruktáže, které pořádají jednotlivé organizace ČZS. V současnosti pořádá ČZS například

monotematické výstavy zaměřené na prezentaci určitých rostlin (výstavy orchidejí, sukulentů, exotických rostlin), jarní výstavy skalniček, velikonoční výstavy, Jiřínkové slavnosti v Lysé nad Labem, podzimní výstavy květin a ovoce, vánoční výstavy apod. Celkem pořádá organizace ČZS každoročně téměř 700 místních a regionálních výstav.

Pod záštitou ČZS je také nejznámější zahradnická výstava u nás – Flora Olomouc. Krom Flory Olomouc má organizace pod patronací tradiční výstavu **Zemědělec** v Lysé nad Labem, jež je výstavou zeleně, mechanizace, pěstitelství, květin, ekologie a zpracování výpěstků. Tato výstava vytváří obraz českého zemědělství a zahrádkaření. Dalším známějším veletrhem pořádaným ČZS je bezesporu **FOR GARDEN**, odborný veletrh zaměřený na zahradu jako na celek. Je jediným veletrhem v Čechách, který se koná již tradičně na jaře v PVA v Praze na Letňanech. V roce 2017 se jedná už o 12. pořádaný ročník. FOR GARDEN můžeme označit za veletrh, který dělá průřez napříč všemi zahradními obory (projekty, realizace a údržba zahrad, jejich vybavení, zahradní nábytek, technika, drobné stavby a další) a je dokonce i oborově členěn:

ZAHRADNÍ ARCHITEKTURA
ZAHRADNÍ STAVBY
ZAHRADNÍ NÁBYTEK
ZAHRADNÍ DOPLŇKY
ZAHRADNÍ A KOMUNÁLNÍ TECHNIKA, MECHANIZACE
MĚSTSKÝ MOBILIÁŘ, ARCHITEKTONICKÉ PRVKY
DĚTSKÁ HŘIŠTĚ, SPORTOVIŠTĚ
TVORBA A OCHRANA PŘÍRODY A KRAJINY
ODBORNÉ SPOLUPRÁCE

Na veletrhu FOR GARDEN se setkává odborná i laická veřejnost již tradičně v březnu.

Aby byl přehled nejvýznamnějších zahradnických výstav pořádaných u nás téměř kompletní, je ještě nutné zmínit Cheb jako další město s poměrně bohatou historií zahradnických výstav, která sahá až do 19. století. V Poohří se konaly tři velké předválečné výstavy v letech 1898, 1923 a 1931 a byly prezentací spolků a firem z celého Chebska. První novodobá výstava proběhla v roce 2006 a stala se jednou z nejvýznamnějších akcí za mnoho let, ba desetiletí. Událost s názvem **Krajinné výstavy bez hranic** u nás do té doby neměla obdobu. Byla organizována na území dvou států – Německa (Marktredwitz) a České republiky (Cheb), na místech spojených silniční a železniční dopravou a vzdálených od sebe cca 20 km. Celá oblast byla navíc protnuta sítí cyklostezek. Celá akce proběhla v období od 24. 5. do 24. 9. 2006 a byla rozdělena do několika projektů, jejichž cílem bylo ukázat návštěvníkům možnosti zahradní a krajinářské tvorby.

Součástí krajinné výstavy byla přehlídka nejrůznějších květinových záhonů, stylizované kompozice zahrad západu, ukázky ekologického zemědělství a mnoho dalších.

Martínek připomíná ještě realizaci další krajinné výstavy uskutečněnou v roce 2013 – **Příroda a historie 2013**. Partnerským městem výstavy pro rok 2013 byl Tirschenreuth a vzorem pro tuto výstavu se staly tradiční německé výstavy Landesgartenschau, jejichž smyslem není jen prezentace oboru

zahradní a krajinářská tvorby, ale především v rekultivacích problémových a ekologicky narušených území. Tato území se mění v zóny příměstské rekreace, které slouží občanům natrvalo i po skončení výstav. Do výstav tohoto typu bývá vkládáno velké množství investic, čímž konkrétní místo dostává nový charakteristický ráz a natrvalo se zapisuje do jeho identity.

Během roku 2016 a 2017 bude probíhat třetí novodobá krajinná výstava, jejímž hostitelem je opět město Cheb ve spolupráci s německým městem Bayereuth. Díky této výstavě dojde k úpravě další části chebského Poohří. V souvislosti s krajinnou výstavou v roce 2006 prošel celkovou revitalizací pravý břeh řeky Ohře a přilehlá část města, o sedm let později byl pak na protějším břehu řeky vybudován moderní sportovně-odpočinkový areál. V roce 2016 a 2017 se úpravy budou týkat především asi kilometr dlouhého území od hráze přehrady Skalka k vyhlídce Egerwarte. Vedle její opravy se počítá i se zkvalitněním cestní sítě nebo revitalizací prostoru bývalé plovárny. Tomuto území chtějí tvůrci vrátit charakter, jaký mělo v minulosti – bývala to vycházková a výletní zóna. Podle odhadů budou stát plánované úpravy cca 20 milionů korun.

Použité zdroje:

- MARTÍNEK, Jiří. – HAVRÁNKOVÁ, T. – KLASOVÁ, K. Zahradnické výstavnictví. Elektronická opora – Podpořeno projektem OPVK CZ.1.07/2.2.00/28.0220. [online]. 2014. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: https://mendelu.sharepoint.com/zf/eopory/ZAKA/ZV/_layouts/15/start.aspx#/SitePages/DomovskaStranka.aspx
- OTRUBA, Ivar. *Zahradně architektonická tvorba, část Zahradnické výstavnictví*. Skriptum. 1. vydání Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 1999. 58 s. ISBN 80-7157.363-9.
- STARA, Kateřina. *Zahradní festivaly v Evropě*. Bakalářská práce. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici, 2014.
- TICHÁK, Milan. *Flora Olomouc 1958-2008: rozkvetlé půlstoletí*. Olomouc: Výstaviště Flora Olomouc, 2008. 126 s. ISBN 978-80-254-1784-3.
- VODIČKOVÁ, Kristýna. *Soudobá výstavnická expozice se zahradnickou tematikou*. Bakalářská práce. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici, 2007.
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana
- IBERFLORA <http://www.tradefairdates.com/Iberflora-M1602/Valencia.html>
- FLORMART <https://www.expocheck.com/en/expos/822-flormart-international-flower-cultivation-and-gardening-exhibition>
- FLORALIE V NANTES <http://www.eurostar.com/uk-en/destinations/france/brittany/nantes>
- ROYAL HORTICULTURAL SOCIETY <https://www.rhs.org.uk/>
- FLORIA BUDAPEST http://www.aifloralies.org/en/partners/floralia_budapest-1
- INCHEBA http://www.incheba.sk/kalendar-podujati.html?page_id=136#CUREVENT
- ZAHRADA ČECH <http://wiki.idnes.cz/zahrada-cech-cyc-firmy.aspx?klic=473132>
- GREEN WORLD <http://www.green-world.info/?azv=pro-navstevniky>
- ČZS <https://www.zahradkari.cz/czs/index.php?str=52>
- KRAJINNÁ VÝSTAVA BEZ HRANIC <http://www.cheb.cz/krajinna-vystava-2016-ma-uz-sve-logo/d-952082>
- FLORA OLOMOUC <http://www.flora-ol.cz/akce/flora-olomouc-2017-jarni-etapa>
- FLORIA KROMĚŘÍŽ <http://www.vystavistefloria.cz/vystavy/floria-podzim-2016>
- FOR GARDEN <http://for-garden.cz/>